EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 12.10.2011
KOM(2011) 666 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Laajentumisstrategia sekä vuosien 2011 ja 2012 tärkeimmät haasteet

{SEK(2011) 1200 lopullinen}
{SEK(2011) 1201 lopullinen}
{SEK(2011) 1202 lopullinen}
{SEK(2011) 1203 lopullinen}
{SEK(2011) 1204 lopullinen}
{SEK(2011) 1205 lopullinen}
{SEK(2011) 1206 lopullinen}
{SEK(2011) 1207 lopullinen}

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Laajentumisstrategia sekä vuosien 2011 ja 2012 tärkeimmät haasteet

1. JOHDANTO

Euroopan unionin laajentumisprosessi on edennyt uuteen vaiheeseen. Kroatian liittymisneuvottelujen päätökseen saaminen mahdollistaa maan jäsenyyden vuoden 2013 puolivälissä ja osoittaa, että Balkanilla 1990-luvulla koettujen tuhoisien konfliktien jälkimainingeissa omaksuttu politiikka on ollut oikea. Kyseisen politiikan tavoitteena on tuoda alueelle rauha, vakaus ja demokratia sekä viime kädessä mahdollistaa alueen maiden EU-jäsenyys. Neuvottelujen päätökseen saaminen on tuorein osoitus EU:n laajentumispolitiikan muutosvoimasta ja antaa uutta potkua uudistuksille kaikissa laajentumismaissa.

EU:n laajentumispolitiikka, sellaisena kuin se on kirjattu Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen[1], on vastaus maanosamme kansojen oikeutettuun toiveeseen liittyä Euroopan yhdistymishankkeeseen. Keski- ja Itä-Euroopan maiden liittyminen EU:hun viime vuosikymmenellä on osoittanut, että laajentuminen hyödyttää koko EU:ta ja antaa sille paremman lähtökohdan vastata maailmanlaajuisiin haasteisiin.

Laajentumispolitiikka on osoittautunut tehokkaaksi yhteiskunnallisen muutoksen moottoriksi. EU:hun jo liittyneet maat ja liittymisprosessissa mukana olevat maat ovat liittymiseen liittyviä demokraattisia ja taloudellisia uudistuksia toteuttaessaan läpikäyneet merkittäviä muutoksia. Sitoutuneisuus, ehdollisuus ja uskottavuus ovat liittymisprosessin ja sen onnistumisen ytimessä.

Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 2006 saavutettu uusi yksimielisyys laajentumisesta muodostaa edelleen EU:n laajentumispolitiikan viitekehyksen. Yksimielisyyden perusperiaatteita ovat sitoumusten vahvistaminen, oikeudenmukaiset ja tiukat ehdot, hyvä yleisöviestintä sekä EU:n kyky vastaanottaa uusia jäseniä.

Laajentumispolitiikan avulla EU laajentaa rauhan, vakauden, demokratian ja vaurauden aluettaan. Kaikki nämä käsitteet ovat saaneet uutta merkitystä viimeaikaisten tapahtumien valossa:

- Dramaattiset tapahtumat Välimeren eteläpuolisissa maissa ja Lähi-idässä samoin kuin niitä seurannut epävakaa tilanne alleviivaa EU:n laajentumisprosessiin tiukasti sidottujen vakaus- ja demokratiatavoitteiden merkitystä Kaakkois-Euroopassa.

- Maailmanlaajuinen finanssikriisi ja euroalueen tämänhetkiset ongelmat ovat korostaneet kansantalouksien keskinäistä riippuvuutta sekä EU:ssa että sen ulkopuolella. Ongelmien myötä on tullut entistä tärkeämmäksi tukea talouden ja rahoitusjärjestelmän vakautta ja edistää kasvua, myös laajentumismaissa. Laajentumisprosessi on siihen tehokas väline.

---

[1] 49 artikla.

Viimeisimmän laajentumispaketin hyväksymisen jälkeen Länsi-Balkanilla on otettu uusia edistysaskelia. Ratko Mladićin ja Goran Hadžićin pidätykset ja luovutukset entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevälle kansainväliselle sotarikostuomioistuimelle (ICTY) poistivat huomattavan esteen Serbian tieltä kohti EU-jäsenyyttä ja olivat merkittävä sovinnonele. Belgradin ja Pristinan välinen vuoropuhelu saatiin käyntiin, ja siitä on jo saatu tuloksia. Vuoropuhelun yhtenä tavoitteena on edistää EU:hun lähentymistä. EU:hun liittyvät uudistukset ovat edenneet useimmissa laajentumismaissa. Oikeus viisumivapaaseen matkustamiseen on myönnetty Länsi-Balkanin maista myös Albanialle ja Bosnia ja Hertsegovinalle.

Joissakin maissa tärkeät uudistukset ovat kuitenkin viivästyneet, mikä on johtunut usein maan sisäisistä politiikan käänteistä ja konflikteista. Viiveet ja tukokset ovat olleet erityisen vakavia Bosnia ja Hertsegovinassa ja Albaniassa. Hyvä hallintotapa, oikeusvaltioperiaate, hallinnolliset valmiudet, työttömyys, taloudelliset uudistukset ja sosiaalinen osallisuus ovat edelleen merkittäviä haasteita useimmissa maissa. Tiedonvälityksen vapauden osalta on kehitys on ollut joiltain osin huolestuttavaa. Kosovon asemaa koskevat erimielisyydet vaikuttavat edelleen kielteisesti sekä Kosovoon[2] että koko alueeseen. Pohjoisen Kosovon viimeaikaiset tapahtuvat ovat erittäin huolestuttavia. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian nimikysymys on edelleen ratkaisematta.

Islannin liittymisprosessi on edennyt kuluneen vuoden aikana. Neuvottelujen eteneminen johtuu siitä, että Islannin rakenteet ovat jo pitkälti EU:n vaatimusten mukaiset, mikä selittyy maan pitkäikäisellä demokratialla, Euroopan talousalueen ja Schengen-alueen jäsenyydellä sekä korkeatasoisella julkishallinnolla.

Turkin tapauksessa liittymisprosessi on edelleen tehokkain tapa edistää EU:hun liittyviä uudistuksia, kehittää ulko- ja turvallisuuspolitiikasta käytävää vuoropuhelua, vahvistaa talouden kilpailukykyä ja monipuolistaa energiantarjontaa. Liittymisneuvotteluissa tilanne on valitettavasti se, ettei yhtään uutta neuvottelulukua ole voitu avata yli vuoteen. Turkin-suhteissa on yhteisen edun mukaisilla aloilla toteutettavien konkreettisten toimien pohjalta päästävä uuteen rakentavaan vaiheeseen.

Kroatian lähestyvä liittyminen osoittaa, että laajentumisprosessi on ohjattu maksimoimaan sen synnyttämät muutosvaikutukset asianomaisissa maissa. Laajentumisesta vuonna 2006 saavutetun uuden yksimielisyyden myötä prosessiin tehtyjä parannuksia on sovellettu käytännössä Kroatiaan, ja ne ovat osoittautuneet hyödyllisiksi. Muiden laajentumismaiden kanssa käynnissä olevissa ja tulevissa neuvotteluissa olisi hyödynnettävä näitä kokemuksia. Vaikeita neuvottelulukuja, esimerkiksi tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia tai oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskevia lukuja, olisi käsiteltävä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta ehdokasmaalle jäisi riittävästi aikaa toteuttaa niitä koskevat uudistukset.

Kroatian liittyminen tulee olemaan valtava harppaus tässä historiallisessa hankkeessa, jolla Länsi-Balkan tulee osaksi EU:ta. EU:n Länsi-Balkanin-politiikka on ollut alusta asti osallistavaa 1990-luvun puolivälin alueellisesta lähestymistavasta vuonna 1999 käynnistettyyn vakautus- ja assosiaatioprosessiin ja Thessalonikin huippukokoukseen vuonna 2003. Huippukokouksessa vahvistettiin, että Länsi-Balkanin tulevaisuus on EU:ssa. Kroatian jäsenyyden ei ole tarkoitus toimia jakolinjana vaan ennemminkin sen pitäisi kannustaa Balkanin aluetta vauhdittamaan lähentymistään EU:hun. EU:n sitoumukset sekä alueen

---

[2] YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/1999 määritelmän mukaisesti.

historian ja maantieteen huomioon ottaen EU:n laajentuminen on kesken niin kauan kunnes koko Länsi-Balkan on liittynyt unioniin jäsenyysehdot täytettyään.

Tässä yhteydessä komissio pitää tiukasti kiinni ”omien ansioiden periaatteesta”. Tahti, jossa maat etenevät kohti jäsenyyttä, riippuu pääasiassa kunkin maan saavutuksista asetettujen ehtojen täyttämisessä.

Kroatian menestys on vahva signaali muille laajentumismaille:

- EU lunastaa lupauksensa, kunhan ehdot täytetään.
- Liittymisehdot ovat vaativia ja niiden täytäntöönpanoa seurataan entistä tarkemmin. Tästä seuraa, että ehdokasmaan valmiustaso nousee korkeammalle, mistä on hyötyä sekä maalle itselleen että EU:lle liittymishetkellä.
- Kahdenvälisiä riitoja naapurien kanssa pitäisi ja voidaan ratkoa vuoropuhelua käyden ja kompromisseja hakien tunnustettuja periaatteita noudattaen.

Laajentumisprosessin säilyminen uskottavana on tärkeää uudistusten ajamiseksi laajentumismaissa ja jäsenvaltioiden tuen varmistamiseksi. Kuluneen vuoden tapahtumat ovat osoittaneet, että prosessin aikana on mahdollista saavuttaa konkreettisia tuloksia jo ennen liittymistä, kunhan asianomaiset ehdot täyttyvät. Komission tässä tiedonannossa esittämät suositukset siirtyä liittymisprosessin seuraaviin vaiheisiin ja ulottaa viisumivapaus Albaniaan ja Bosnia ja Hertsegovinaan, ovat siitä todistusvoimaisia esimerkkejä. Jos taas konkreettisten tulosten saavuttamiseen ei ole riittävästi tai lainkaan poliittista tahtoa ja sitoutuneisuutta, liittymisprosessi ei ole edennyt ja on vaarassa pitkittyä.

Tässä tiedonannossa arvioidaan Euroopan unionin laajentumiskehityksen nykytilaa Länsi-Balkanin, Turkin ja Islannin osalta. Yksityiskohtaisten maa-analyysien[3] pohjalta tiedonannossa luodaan katsaus siihen, miten maat ovat edenneet liittymisvalmisteluissaan ja mikä niiden tämänhetkinen tilanne on. Lisäksi esitetään arvio niiden tulevien vuosien näkymistä ja annetaan suosituksia. Aiempien vuosien tapaan eräitä tärkeimpiä haasteita käsitellään yksityiskohtaisemmin.

2. TÄRKEIMMÄT HAASTEET

2.1. Lisäpanostukset oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseen ja julkishallinnon uudistamiseen

Oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen on edelleen merkittävä haaste ja keskeinen ehto maiden etenemiselle kohti EU-jäsenyyttä. Laajentumisesta saavutetun uuden yksimielisyyden mukaisesti siihen on viime vuosina kiinnitetty enemmän huomiota liittymisprosessin kaikissa vaiheissa.

Oikeusvaltioperiaatetta korostettiin käsittelemällä näitä aiheita laajasti myös Kroatian liittymisneuvotteluissa, varsinkin tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia sekä oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskevissa neuvotteluluvuissa. Oikeusvaltiokysymysten asettaminen yhdeksi tärkeimmäksi ehdoksi liittymisneuvottelujen aloittamiselle Albanian ja Montenegron

[3] Tämän tiedonannon liitteessä esitetään maaraporttien tiivistelmät ja päätelmät.

kanssa on yksi esimerkki lisää siitä, miten aihealuetta painotetaan jo ennen varsinaisia neuvotteluja.

Kroatian liittymisneuvotteluista saatuja kokemuksia on tarkoitus hyödyntää käynnissä olevissa ja tulevissa neuvotteluissa muiden maiden kanssa. Sitä varten komissio aikoo ehdottaa uutta lähestymistapaa kysymyksiin, jotka liittyvät tuomioistuinlaitokseen ja perusoikeuksiin sekä oikeus- ja sisäasioihin. Näitä kysymyksiä olisi käsiteltävä liittymisprosessin varhaisessa vaiheessa ja niitä koskevien lukujen avaamista varten olisi laadittava toimintasuunnitelmat, koska niissä edellytetään vakuuttavia edistysaskeleita. Komissio raportoi saavutetusta edistyksestä prosessin kaikissa vaiheissa toimintasuunnitelmissa määriteltyjen välitavoitteiden mukaisesti ja ehdottaa tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä. Liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA) varat kohdennetaan tämän prosessin tukemiseen.

Komissio on liittymistä valmistelevan prosessin puitteissa kannustanut maita luomaan riippumattomat ja tehokkaat *tuomioistuimet* ja korjaamaan puutteet. Kroatia onkin parantanut tuomarien nimitysmenettelyä, Serbia aloittanut tuomarien ja syyttäjien uudelleennimittämistä koskevan menettelyn tarkastelun ja Montenegro puolestaan tuomioistuinlaitosta koskevien keskeisten perustuslaillisten ja muiden säännösten tarkastelun. Kosovo on saanut valmiiksi tuomarien ja syyttäjien hyväksymisprosessin.

Useimmissa laajentumismaissa *korruption torjunta* on yksi tärkeimmistä oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvistä haasteista. Korruptio on edelleen vakava ongelma, joka vaikeuttaa kansalaisten jokapäiväistä elämää niinkin olennaisissa asioissa kuin terveydenhoidossa ja koulutuksessa. Korruptiosta kärsivät myös investoinnit ja liiketoiminta, ja se vahingoittaa maiden talousarvioita, varsinkin julkisten hankintojen ja yksityistämisen osalta. Komissio on viime vuosina tiukentanut korruption torjunnan seurantaa laajentumismaissa.

Laajentumismaiden kanssa työskentelemisestä saaduista tärkeistä kokemuksista on ollut apua, kun EU:lle on laadittu oma lähestymistapa korruption torjuntaan kaikilla, niin sisäisten kuin ulkoistenkin politiikkojen aloilla.[4] Samaan aikaan kun komissio on luomassa korruption seurantamekanismia jäsenvaltioita varten, se pitää korruption torjuntapolitiikkojen seurantaa laajentumismaissa edelleen erittäin tärkeänä. Seurantaa harjoitetaan liittymisvalmistelujen ensivaiheista alkaen, ja pääpaino on tuloksissa ja kestävyydessä. Komissio myös edistää tiivistä koordinointia kansainvälisten avunantajien kesken resurssien optimaalisen käytön varmistamiseksi.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta on edelleen yksi laajentumismaiden ensisijaisista tavoitteista. Se on tiiviisti kytköksissä korruption torjuntaan ja riippumattomien tuomioistuinten perustamiseen. Yksi suuri haaste järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on rikollisen toiminnan usein rajatylittävä luonne. *Lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten välinen alueellinen yhteistyö* ja verkottuminen on erittäin tärkeää tähän haasteeseen vastattaessa. Komissio tukee syyttäjien alueellisen verkoston luomista. Apua saadaan jäsenvaltioiden kansallisilta asiantuntijoilta ja asiaankuuluvilta eurooppalaisilta virastoilta. Komissio myös avustaa koordinoitujen todistajansuojelujärjestelmien perustamista alueella.

---

[4] Työ on huomioitu komission äskettäin antamassa tiedonannossa *Korruption torjuminen EU:ssa*, KOM(2011) 308 lopullinen.

Komissio on kuluneena vuotena tehostanut *oikeusvaltioperiaatteesta käymäänsä vuoropuhelua* Länsi-Balkanin maiden kanssa. Tavoitteena on lujittaa valmisteluja liittymistä valmistelevan prosessin varhaisemmissa vaiheissa oikeus- ja sisäasioiden perusteellisten analyysien pohjalta. Sitä varten asiantuntijat ovat tehneet useimpiin laajentumismaihin virkamatkoja. Komissio on vahvistanut yhteistyötä ja tiedonvaihtoa asiaankuuluvien EU:n erillisvirastojen (mm. Europolin, Frontexin, Eurojustin sekä Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen) kanssa, Euroopan neuvoston ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa sekä alueellisten aloitteiden puitteissa. Tarkistuskohtia on määritelty tarvittaessa jo prosessin varhaisvaiheissa. Bosnia ja Hertsegovinan kanssa on aloitettu jäsennelty vuoropuhelu oikeusasioista, ja komissio ehdottaa Kosovolle vastaavaa vuoropuhelua oikeusvaltioperiaatteesta. Tavoitteena on tarttua alan haasteisiin ja tukea tuomioistuinjärjestelmän uudistamista.

Julkishallinnon uudistaminen on edelleen yksi tärkeimmistä poliittisten jäsenyysehtojen painopisteistä useimmissa laajentumismaissa. Tavoitteena on lisätä avoimuutta, vastuullisuutta ja vaikuttavuutta, jotka ovat demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen peruspilareita. Tarkoituksenmukaiset hallinnolliset menettelyt, myös henkilöresurssien ja julkisen varainhoidon osalta, ovat ratkaisevassa asemassa unionin säännöstön täytäntöönpanon kannalta. Maiden on tehtävä enemmän julkishallintojensa kehittämiseksi kansallisten strategioiden pohjalta.

Joissakin laajentumismaissa on lisääntyvää näyttöä siitä, ettei valtaapitävien puolueiden ja valtion erillisyyttä kunnioiteta riittävästi. Tällaiset käytännöt voivat vaarantaa oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian toteutumisen.

2.2. Tiedotusvälineiden sananvapauden turvaaminen

Sananvapaus on kansainvälisessä oikeudessa taattu perusoikeus ja pluralistisen demokratian erottamaton osa. Liittymisprosessissa sananvapauden turvaaminen on keskeinen osa Kööpenhaminassa vahvistettuja poliittisia jäsenyysehtoja.

Laajentumismaiden mediakenttä on kaiken kaikkiaan pluralistinen. Eräissä maissa on kuitenkin tapahtunut kielteistä kehitystä viime aikoina, mikä on erittäin huolestuttavaa. Komissio arvioi sananvapauden tilaa tarkemmin maakohtaisissa edistymiskertomuksissa.

Sananvapautta ja tiedotusvälineitä uhkaavat muun muassa poliittinen sekaantuminen, joskus myös oikeusjärjestelmän taholta, taloudelliset paineet, rikollinen toiminta ja korruptio keinoina pyrkiä vaikuttamaan tiedostusvälineisiin sekä toimittajien riittämätön suojelu häirinnältä tai pahimmassa tapauksessa väkivaltaisilta hyökkäyksiltä. Taloudellisten paineiden taustalla on omistuksen epäselvyys ja keskittyminen, epärehellinen kilpailu ja sääntelyviranomaisten riippumattomuuden puute. Joissakin laajentumismaissa medialainsäädännön täytäntöönpano on kokonaisuutena tarkasteltuna epätyydyttävää. On tapauksia, joissa toimittajiin kohdistuneita hyökkäyksiä, jopa tappoja, on selvittämättä vielä vuosia tapahtuman jälkeen. Turkissa lainsäädäntökehys ei vielä riitä takaamaan sananvapautta. Toimittajiin kohdistuvien oikeudenkäyntien ja tutkimusten suuri määrä ja tiedotusvälineiden painostus ovat vakavia huolenaiheita.

Kaikki tällainen rajoittaa vakavalla tavalla vallanpitäjiin kriittisesti suhtautuvien tiedotusvälineiden sananvapautta ja vaikeuttaa tutkivaa journalismia. Tiedotusvälineet ja toimittajat ovat usein pakotettuja itsesensuuriin.

On olennaisen tärkeää, että laajentumismaat turvaavat avoimen ja moniarvoisen tiedonvälityskulttuurin, joka mahdollistaa kriittisen ja riippumattoman toimitustyön. Julkisten yleisradiopalvelujen tarjoajien on vahvistettava taloudellista asemaansa ja itsenäisyyttään voidakseen hoitaa tehtävänsä. Samaan aikaan media-alan on eettisiä sääntöjä ja ammatillisia normeja noudattaen sitouduttava itsesääntelyyn.

Komissio järjesti toukokuussa 2011 sananvapaudesta konferenssin, johon osallistui media-alan ja kansalaisyhteiskunnan edustajia Länsi-Balkanilta ja Turkista. Konferenssilla pyrittiin tavoittamaan hallitusten virallisten edustajien lisäksi ne, joita asia suoraan koskee, ja kuulemaan heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan. Komissio aikoo jatkossakin hyödyntää konferenssin päätelmiä alan toimissaan.

Komissio seuraa tilannetta tarkkaan laajentumismaiden kanssa tehtyjen sopimusten ja niiden kanssa käytävän jäsennellyn vuoropuhelun puitteissa. Se aikoo ottaa nämä kysymykset tiiviimmin osaksi liittymisneuvotteluja, varsinkin tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia koskevaa neuvottelulukua. Komissio määrittelee painopisteitä ja kannustaa hallituksia omaksumaan eurooppalaiset normit sananvapauden alalla. Tätä varten on tarkoitus vahvistaa yhteistyötä kumppanimaiden ja kansainvälisten järjestöjen, varsinkin Euroopan neuvoston ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, kanssa. Toimittajien ja heitä edustavien järjestöjen kanssa käytävää vuoropuhelua kehitetään edelleen.

2.3. Alueellisen yhteistyön tehostaminen ja sovinnon rakentaminen Länsi-Balkanilla

Alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet ovat olennainen osa vakautus- ja assosiaatioprosessia, ja komissio seuraa niitä tarkkaan liittymisprosessin kaikissa vaiheissa. Alueellinen yhteistyö tukee sovinnontekoa alueella, joka on lähimenneisyydessä kärsinyt vakavista konflikteista. Alueellinen yhteistyö ja kauppa voivat hyödyttää aluetta taloudellisesti. Alueellinen yhteistyö on myös erottamaton osa EU:hun yhdentymistä, mikä edellyttää usein alueellisia lähestymistapoja ja toimenpiteitä.

Kuluneella vuosikymmenellä on tapahtunut tältä osin merkittävää edistystä, ja asiat ovat edenneet myös kuluvana vuonna. Alueen johtajien, varsinkin Serbian ja Kroatian johtajien, vierailut naapurimaihin sekä 1990-luvun konflikteista annetut lausunnot ovat merkittävällä tavalla edistäneet alueellista sovinnontekoa. Pakolaisten paluuta koskeva Sarajevon prosessi saadaan lähipäivinä onnistuneesti päätökseen. Prosessiin ovat osallistuneet Serbia, Kroatia, Bosnia ja Hertsegovina ja Montenegro. Valtiosta riippumattomien järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan aloitteilla, esimerkiksi nuorten ihmisoikeusaloitteella, totuus- ja sovintokomissiolla ja Igman-aloitteella, on tärkeä rooli sovinnon edistämisessä ruohonjuuritasolla.

Tietyillä aloilla yhteistyö sujuu hyvin ja etenee. Tällaisia ovat esimerkiksi energiayhteisö, Euroopan yhteinen ilmailualue ja täyden toimintavalmiuden saavuttaneessa julkishallinnon alueellisessa koulussa (ReSPA) annettava yhteiskoulutus. Komissio ehdotti joulukuussa 2010 strategiaa[5] Tonavan alueen kehittämiseksi, ja jäsenvaltiot ovat sittemmin hyväksyneet sen. Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) puitteissa käytävä alueellinen kauppa on kasvussa, ja sopimusta ollaan muuttamassa ulottamalla sen soveltamisala kilpailupolitiikkaa,

---

[5] Strategiassa on kyse Tonavan alueen maiden välisestä yhteistyöstä ympäristön, liikenteen, energian, sosioekonomisen kehityksen, koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin sekä suojan ja turvallisuuden aloilla. Laajentumismaista Kroatia, Serbia, Bosnia ja Hertsegovina ja Montenegro osallistuvat tähän yhteistyöhön. Ks. KOM(2010) 715 lopullinen ja neuvoston päätelmät, 13.4.2011.

poistamalla lisää tulleja ja vapauttamalla palvelujen tarjontaa. Alueellinen yhteistyöneuvosto on aloittanut kolmivuotisen strategiansa ja työohjelmansa täytäntöönpanon ja panostaa toimintansa tuloksellisuuteen.

Samaan aikaan aiemmista konflikteista periytyneet kysymykset ja muut avoinna olevat kahdenväliset kysymykset ovat keskeisiä haasteita Länsi-Balkanin vakaudelle ja vaikuttavat alueelliseen yhteistyöhön, maiden välisiin suhteisiin samoin kuin niiden sisäiseen toimintaan ja uudistusprosesseihin. Näihin jäljellä oleviin kysymyksiin on tartuttava rivakasti. Niiden ratkaiseminen poistaa ison esteen Länsi-Balkanin yhdentymiseltä EU:hun.

Etniset ristiriidat ja *asemaa koskevat kysymykset* varsinkin Bosnia ja Hertsegovinassa ja Kosovossa haittaavat edelleen instituutioiden normaalia toimintaa ja jarruttavat EU:hun liittyviä ja muita uudistuksia. Joskus niillä voi olla laajempiakin alueellisia seurauksia. Komissio katsoo, että EU:hun liittyvien uudistusten jatkaminen on paras tapa ratkoa näitä ongelmia. Viimeaikainen kehitys, varsinkin edistyminen EU:n tukemassa Belgradin ja Pristinan välisessä vuoropuhelussa, on tältä osin avainasemassa. Ohridin puitesopimuksen allekirjoituksen kymmenvuotispäivä elokuussa oli muistutus siitä, että vaikeita etnisiä kysymyksiä *on mahdollista* ratkoa käymällä vuoropuhelua ja hakemalla kompromisseja.

Äskettäin on päästy hyviin tuloksiin pyrittäessä ratkaisemaan ongelmia, jotka liittyivät siihen, onko alueellisten aloitteiden toimintaan *osallistuminen kaikille avointa*. Ongelmat johtuivat Kosovon asemasta vallitsevista eriävistä näkemyksistä. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan. Belgradin ja Pristinan vuoropuhelussa päästiin sopimukseen siitä, että Serbia hyväksyy Kosovon tullileimat. Näin alueellisen kaupan pitäisi voida käynnistyä uudelleen CEFTAn puitteissa. Sitä ennen alettiin taas järjestää CEFTAn ja alueellisen yhteistyöneuvoston kokouksia niin, että kaikki asianomaiset osallistuivat niihin, ja allekirjoitettiin Paneurooppa–Välimeri-yleissopimus etuuskohteluun oikeuttavaa alkuperää koskevista säännöistä. Kosovon asemaa koskevat erimielisyydet ovat kuitenkin edelleen estäneet liikenneyhteisösopimuksen viimeistelyn ja allekirjoituksen sekä kaupan yksipuolisten toimenpiteiden ulottamisen koskemaan Kosovoa ja muita Länsi-Balkanin kumppaneita. Ne ovat myös este EU:n ja Kosovon välisten sopimussuhteiden kehittämiselle.

Belgradin ja Pristinan välisessä vuoropuhelussa on vielä päästävä kokonaisratkaisuun alueelliseen yhteistyöhön liittyvissä kysymyksissä. Komissio kannustaa asianomaisia etsimään käytännön ratkaisuja sen varmistamiseksi, että alueellinen yhteistyö voisi jatkua kaikille avoimena. Se ei kuitenkaan pyri vaikuttamaan Kosovon asemasta vallitseviin eriäviin näkemyksiin. Kuluneena vuonna saavutettu edistys osoittaa, että tämä on mahdollista.

Kestävän sovinnon kannalta on olennaista, että entisessä Jugoslaviassa tehdyistä *sotarikoksista* nostetaan syytteet ja langetetaan tuomiot. Täysi yhteistyö ICTYn kanssa on edelleen yksi liittymisprosessin keskeinen edellytys Länsi-Balkanilla. ICTYn syytteeseenpanemista sotarikollisista kaksi viimeistä on äskettäin pidätetty ja luovutettu Haagiin, mikä on merkittävä askel tähän suuntaan. Komissio myös kehottaa asianomaisia hallituksia huolehtimaan tehokkaammin, että kotimaiset sotarikosoikeudenkäynnit hoidetaan asianmukaisesti.

Komissio suhtautuu hyvin vakavasti sotarikoksia koskevaan Martyn raporttiin, jonka Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous vahvisti tammikuussa. Raportti koskee rikoksia, muun muassa laittomia elinten poistoja, joita on väitetty tehdyn Kosovon konfliktin aikana ja sen jälkeen. Komissio antaa täyden tukensa EULEXin tutkimukselle, ymmärtää

todistajien suojelun tärkeyden tässä yhteydessä ja on tyytyväinen siihen, että Brysseliin on perustettu EULEX-työryhmä ja että hallitukset tekevät sen kanssa yhteistyötä.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että alueen hallitukset ja kansalaisjärjestöt jatkavat työtään selittääkseen kansalaisille, että sovinto on olennainen osa heidän tulevaisuuttaan EU:ssa ja että oikeuden toteutuminen sotarikosten suhteen on välttämätön osa tätä prosessia. Poliittisten johtajien pitäisi välttää sellaisia lausuntoja ja toimia, jotka voivat kyseenalaistaa nämä tärkeät periaatteet.

Osapuolten on määrätietoisesti pyrittävä ratkaisemaan avoimet *kahdenväliset kysymykset* mahdollisimman varhaisessa vaiheessa laajentumisprosessia hyvän naapuruuden hengessä ja EU:n kokonaisedut huomioon ottaen. Komissio kehottaa niitä tekemään kaikkensa jäljellä olevien rajariitojen ratkaisemiseksi sovittuja periaatteita ja keinoja noudattaen, mukaan lukien riitojen vieminen tarvittaessa Kansainväliseen tuomioistuimeen. Kahdenväliset kysymykset eivät saisi jarruttaa liittymisprosessia. Komissio on valmis edistämään ratkaisujen löytymiseen tarvittavien poliittisten edellytysten luomista ja tukemaan asiaankuuluvia aloitteita.

Slovenian ja Kroatian sopimus rajariidan sovittelusta on päänavaus kahdenvälisten kiistojen ratkomiseen. Sopimuksen täytäntöönpanon on määrä alkaa loppuvuodesta. Komissio kannustaa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian nimikiistan osapuolia omaksumaan niitäkin rakentavan asenteen asiasta YK:n johdolla käytävissä neuvotteluissa.

2.4. Talouden pysyvä elpyminen ja Eurooppa 2020 -strategian haltuunotto

Kaikkien laajentumismaiden taloudet ovat elpymässä, tosin eri tahtiin. Turkin talous on selvinnyt kriisistä kasvaen, ja sen kasvu jatkuu vaikuttavana, mutta talouden ylikuumenemisesta on enenevässä määrin merkkejä. Länsi-Balkanin taloudet alkavat nekin elpyä, tosin niillä menee jonkin aikaa ennen kuin ne pääsevät kriisiä edeltäneelle tasolle. Islannin talous jatkaa elpymistään huomattavista talouden häiriöistä, joita se koko kriisin aikana.

Laajentumismailla on kuitenkin merkittäviä sosioekonomisia haasteita. Useimmissa laajentumismaissa työttömyys, joka on muutenkin korkea, on lisääntymässä. Euroopan maista korkein työttömyys on Kosovossa, Bosnia ja Hertsegovinassa ja entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa. Varsinkin naisten ja nuorten osallistumien työvoimaan on vähäistä, ja pimeä työnteko on laajalle levinnyt ongelma. Vienti tukee elpymistä, mutta Länsi-Balkanin vientiä hallitsevat lisäarvoltaan vähäiset tuotteet, myös perushyödykkeet, joille on tyypillistä hintojen vaihtelu ja voimakas kilpailu kehittyvien markkinoiden taholta.

Useimmat laajentumismaat ovat jatkaneet varovaista makrotalouspolitiikkaa. Julkisen talouden vakauttaminen ja työmarkkinoiden uudistaminen ovat kiireellisimpiä lyhyen aikavälin painopisteitä; myös EU-maat kamppailevat samojen haasteiden kanssa. Tarvitaan lisää rakenteellisia uudistuksia kilpailukyvyn ja investointiedellytysten parantamiseksi. Tavoitteena on houkutella suoria ulkomaisia investointeja, edistää työpaikkojen syntymistä ja varmistaa kasvun kestävyys. Julkishallinnon valmiuksien parantaminen ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen, mukaan lukien tuomioistuinlaitoksen uudistaminen ja laajalle levinneen korruption torjunta, ovat erityisiä haasteita Länsi-Balkanilla. Edistyminen näillä aloilla parantaisi myös liiketoimintaedellytyksiä. Julkiset palvelut yrityksille ja investoinnit infrastruktuuriin ovat edelleen vähäisiä.

Työmarkkinauudistuksilla (myös etuuksien tarkistuksilla), verotuskysymyksillä ja koulutusjärjestelmiä järkiperäistämällä pitäisi voida korjata suurimpia rakenteellisia heikkouksia Länsi-Balkanilla ja tukea vahvempaa, kestävää ja osallistavaa kasvua.

Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden haltuunotto

Eurooppa 2020 on EU:n kasvustrategia kuluvalle vuosikymmenelle. Sen avulla unionista tehdään älykäs, kestävä ja osallistava talous muuttuvassa maailmassa. Laajentumismaita kannustetaan liittymään Eurooppa 2020 -strategiaan ja sen lippulaiva-hankkeisiin[6]. Ne tarjoavat hyvän kiinnekohdan uudistuksille.

Eurooppa 2020 -strategian tavoitteet otetaan tapauskohtaisesti huomioon vuoropuhelussa, jota komissio ja laajentumismaat käyvät talouspolitiikasta sekä työllisyys- ja sosiaalipolitiikoista. Komissio on ohjannut rahoitusavun ohjelmointia kohti Eurooppa 2020 -tavoitteita, varsinkin sosioekonomiseen kehitykseen liittyviä tavoitteita. Ne otetaan huomioon myös komission yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa.

Euroopassa käynnissä oleva velkakriisi on korostanut *terveen julkisen talouden* merkitystä. Komissio on antanut joitakin vertaisarviointimekanismejaan ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden käyttöön. Yksi tärkeä väline tässä työssä on julkisen talouden monenvälinen EU-valvonta, jota mukautetaan asteittain talouden ohjausjärjestelmän suunniteltuun tehostamiseen EU:ssa.

Yksityissektorin kehittämisen alalla politiikan koordinointia Länsi-Balkanin ja Turkin kanssa ohjaa eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva aloite (Small Business Act)[7]. Tämän EU:n vahvistamia tarkistuskohtia vasten suoritettuun säännölliseen arviointiin perustuvan koordinoinnin ansiosta on voitu antaa hyvin testattuja suosituksia, joissa huomioidaan laajentumismaiden kansalliset erityispiirteet. Komissio ehdottaa, että Small Business Act -aloitetta käytetään viitekehyksenä alueella tulevaisuudessa toteutettavissa, pieniä ja keskisuuria (pk) yrityksiä koskevissa toimissa.

Komissio kannustaa kumppaneina toimivia kansainvälisiä rahoituslaitoksia tukemaan Länsi-Balkanin investointikehyksen puitteissa uusia pk-yritystoiminnan rahoitusmuotoja, erityisesti oman pääoman ehtoista rahoitusta, pääomasijoituksia ja takausjärjestelmiä. Komissio aikoo osallistua Länsi-Balkanin pk-foorumin rahoittamiseen. Foorumin tarkoituksena on takauksia ja riskipääomaa tarjoamalla parantaa pk-yritysten rahoituksensaantia.

Tutkimuksen ja innovoinnin alalla laajentumismaat täyttävät jo hyvin kelpoisuusehdot EU:n aloitteisiin osallistumiselle. Laajentumismaat osallistuvat seitsemänteen tutkimuksen ja teknologian kehittämisen puiteohjelmaan sekä kilpailukyvyn ja innovoinnin puiteohjelmaan. Tämänhetkisten indikaattoreiden mukaan ne ovat kuitenkin useimmissa tapauksissa selvästi EU:n keskiarvon alapuolella, kun puhutaan alan investoinneista sekä tutkimus- ja innovaatiopolitiikan kehittämisestä. Alueellisia johtajia kehotetaan yleisesti ja varsinkin tulevissa ministerikokouksissa tutkimukseen, innovointiin ja inhimilliseen pääomaan suuntautuvien investointien lisäämiseen.

---

6 Eurooppa 2020 -strategian lippulaiva-hankkeita ovat *Eurooppalainen digitaalistrategia*, *Innovaatiounioni*, *Nuoret liikkeellä (Youth on the move)*, *Resurssitehokas Eurooppa*, *Globalisaation aikakauden teollisuuspolitiikka*, *Uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma* ja *Euroopan köyhyydentorjuntafoorumi*.

7 KOM(2008) 394 lopullinen.

Laajentumismaiden on valmistauduttava paremmin *ilmastonmuutokseen*, ja niiden on sovitettava toimensa yhteen EU:n kanssa tarttuakseen tähän haasteeseen muun muassa tietoisuutta lisäämällä. Asteittain toteutettavista ilmastotoimista on hyötyä, kun kehitystä ohjataan vähähiilisemmäksi, ja niiden myötä voi syntyä uusia työpaikkoja.

Talouden orastava elpyminen ei vielä näy *sosiaalisten olojen* kohentumisena. Köyhyysrajan alapuolella elävän väestön osuus on edelleen suuri, ja Länsi-Balkanilla heidän osuutensa on kasvussa. Pimeä työnteko on erittäin yleistä ja vaikuttaa kielteisesti varsinkin nuorten sosiaaliseen tilanteeseen.

Työpaikkojen turvaaminen ja huono-osaisten sosiaalinen osallisuus ovat yksi painopiste. Sosiaalialalla on kuitenkin tehty vain vähän todellisia investointeja, ja yhteistyössä kansainvälisten avunantajien kanssa on ollut ongelmia strategisessa ohjelmasuunnittelussa. Komissio korostaa poliittisessa vuoropuhelussaan työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa ja kannustaa maita asettamaan molemmilla aloilla selvät ja realistiset tavoitteet sekä kohdentamaan ja priorisoimaan sosiaalimenot tarkemmin. Laajentumismaiden olisi tapauskohtaisesti otettava köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan eurooppalaisen foorumin tavoitteet omakseen.

Kaikkien vähäosaisten ryhmien sulauttamiseksi valtaväestöön olisi toteutettava määrätietoisia toimia. Erityisen heikossa asemassa olevan romanivähemmistön tilanteen kohentamiseksi komissio on kehottanut Länsi-Balkania ja Turkkia tekemään yhteistyötä EU:n romanifoorumeilla, joiden puitteissa osallisuutta seurataan systemaattisesti ja ehdotetaan siihen liittyviä toimia. Komissio on järjestänyt romanikysymyksistä useita seminaareja kannustaakseen alueen maita tarkistamaan ja vahvistamaan kansallisia toimintasuunnitelmia ja panemaan ne täytäntöön. Tavoitteena on torjua romanien syrjintää ja parantaa heidän yhteiskuntaan integroitumistaan varsinkin koulutuksen, työllisyyden, asumisen ja terveydenhoidon osa-alueilla. Länsi-Balkanin maiden olisi määrätietoisesti edistettävä maan sisäisten pakolaisten väestörekisteriin kirjaamista.

Koulutuksen parantaminen on kestävän ja osallistavan kasvun edellyttämien rakennemuutosten keskiössä. Toistaiseksi koulutukseen, osaamiseen ja pätevyyteen on investoitu vain vähän ja kansallisten tutkintotodistusten tunnustaminen alueen muissa maissa on riittämätöntä. Valtiolliset koulutusjärjestelmät ja infrastruktuurit on uudistettava, minkä lisäksi tarvitaan kansainvälisesti vertailukelpoisia ammatillisia ja muita koulutusohjelmia, jotta ammattitaidon kysynnän ja tarjonnan välillä vallitseva epätasapaino saadaan korjatuksi.

Komissio sallii ehdokasmaiden osallistumisen eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisiin puitteisiin (ET 2020), mutta entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ja Montenegro eivät toistaiseksi osallistu. Komissio on ehdottanut avoimeen koordinointimenetelmään perustuvan Länsi-Balkanin koulutusfoorumin luomista, johon kaikki laajentumismaat voisivat osallistua. Se tehostaisi tärkeimmistä poliittisista haasteista käytävää vuoropuhelua ja turvaisi täytäntöönpanon ja seurannan. Länsi-Balkanin maita on pyydetty osallistumaan EU:n elinikäisen oppimisen ohjelman keskitettyihin toimiin.

2.5. Liikenne- ja energiaverkkojen laajentaminen

Laajentumismaiden kanssa tehtävän liikenne- ja energiayhteistyön tehostaminen hyödyttää suoraan Euroopan kansalaisia ja yrityksiä. Liikenne- ja energiaverkkojen yhteenliitettävyys on yksi avaintekijä yhteistyössä, jota EU tekee kaikkien naapurimaidensa kanssa kestävän talouskasvun, kaupan, kulttuurivaihdon ja työllisyyden edistämiseksi ja elinolosuhteiden

kohentamiseksi. Laajentumismaiden tapauksessa yhteistyöllä pyritään myös valmistelemaan niitä liikennettä ja energiaa koskevan yhteisön säännöstön omaksumiseen ja täytäntöönpanoon.

Turkki, joka sijaitsee strategisesti Euroopan, Lähi-idän ja Kaukasian risteyskohdassa, on tasaiseen tahtiin kehittänyt ja lujittanut yhteyksiään EU:hun. Esimerkkeinä voidaan mainita ilmailualan viimeaikainen kehitys ja Turkin rooli Southern Gas Corridor -maakaasukäytävän luomisessa. Näiden yhteyksien jatkokehittämisestä olisi hyötyä molemmille osapuolille. Southern Gas Corridor -käytävä parantaisi maakaasun toimitusvarmuutta Euroopassa, koska toimitusreitit laajenisivat ja kilpailu kansainvälisillä kaasumarkkinoilla piristyisi. Komissio antaa Turkille rahoitusta maan liikenneverkkojen kehittämiseen. Etusijalla ovat suurten nopeuksien raideliikenne ja satamainfrastruktuurin modernisointi. Samaan aikaan Turkkia pitäisi kannustaa syventämään kaasumarkkinoitaan, mikä lisäisi markkinoiden likviditeettiä ja sopimusten joustavuutta. Tällainen prosessi johtaisi energiansiirron solmukohdan syntymiseen, mikä puolestaan parantaisi energiavarmuutta.

Kaakkois-Euroopan liikenneobservatorio on määritellyt Länsi-Balkanin osalta alueellisen liikenneverkon ja siihen liittyen ensisijaisia hankkeita. Länsi-Balkanin maat osallistuvat EU:n jäsenvaltioiden ja muiden eurooppalaisten maiden kanssa vuonna 2006 allekirjoitettuun sopimukseen Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta. Liikennealan yhteistyötä tehdään myös Tonava-strategian puitteissa.

Komissio on vuodesta 2008 neuvotellut liikenneyhteisön perustamisesta Länsi-Balkanin maiden kanssa. Yhteisö loisi yhdennetyt markkinat infrastruktuuria sekä maa-, sisävesi- ja meriliikennettä varten. Neuvottelut on melkein saatu päätökseen. Ainoa jäljellä oleva este on erimielisyys Kosovon asemasta. Komissio kehottaa osapuolia toteuttamaan tarvittavat toimet, jotta neuvottelut saadaan nopeasti päätökseen ja sopimus liikenneyhteisöstä voidaan allekirjoittaa.

Komissio on ehdottanut Euroopan laajuisten liikenneverkkojen (TEN-T) uudelleentarkastelua, jotta yhteyksiä laajentumis- ja naapuruuspolitiikkojen piiriin kuuluviin maihin voitaisiin parantaa.[8]

EU jatkaa verkkojen yhdentämistä myös *energian* alalla tukemalla energiayhteisöä, johon kuuluvat EU ja sen jäsenvaltiot, koko Länsi-Balkan sekä eräät naapuruuspolitiikan maat[9]. EU:n energia-alan sääntöihin perustuvalla energiayhteisöllä luodaan avoimet, läpinäkyvät ja kilpailukykyiset aluemarkkinat, jotka auttavat investointien houkuttelemisessa. Energiayhteisöä koskeva EU:n säännöstö kattaa nykyisellään energian sisämarkkinat, energiatehokkuuden ja uusiutuvat energialähteet sekä tietyt osat ympäristöä, sosiaaliasioita ja kilpailua koskevasta säännöstöstä. Sitä on tarkoitus laajentaa kattamaan öljyn pakolliset varmuusvarastot sekä sähkö- ja kaasumarkkinat.

---

8 KOM(2011) 415 lopullinen.

9 Turkki on tarkkailija. Naapuruusmaista Ukraina ja Moldova ovat täysjäseniä, Georgia ja Armenia tarkkailijoita.

3. EDISTYMINEN LAAJENTUMISMAISSA JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSIKSI 2011 JA 2011

3.1. Länsi-Balkan

Kroatia

Liittymisneuvottelut Kroatian kanssa saatiin päätökseen kesäkuussa sen jälkeen, kun Kroatia täytti kuluneen vuoden aikana neuvottelujen päättämisedellytykset jäljellä olevissa, muun muassa tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia sekä kilpailupolitiikkaa koskevissa vaativissa neuvotteluluvuissa. Kroatia on saavuttanut merkittäviä tuloksia korruption torjunnassa, ottanut käyttöön objektiivisen ja läpinäkyvän menettelyn tuomarien ja syyttäjien nimittämisessä ja parantanut palaaville pakolaisille tarkoitettujen asuttamisohjelmien täytäntöönpanoa tuntuvasti. Vaikeuksissa olevien telakoiden rakenneuudistuksissa on tapahtunut merkittävää edistystä.

Liittymisneuvottelujen päätteeksi laadittava liittymissopimus on kesäkuussa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston mukaan tarkoitus allekirjoittaa vuoden loppuun mennessä. Näin Kroatia voisi liittyä EU:hun 1. heinäkuuta 2013 edellyttäen, että ratifiointimenettelyt on saatu päätökseen. Kroatian valmistautuminen täyttämään jäsenyysvelvoitteet liittymisajankohtaan mennessä on erittäin korkealla tasolla. Se täyttää Kööpenhaminassa sovitut poliittiset jäsenyysehdot, ja sen odotetaan täyttävän taloudelliset ja unionin säännöstöä koskevat jäsenyysehdot 1. heinäkuuta 2013 mennessä. Kaavailtu etenemistahti on pyrittävä säilyttämään.

Kroatian on jatkettava maan kehittämistä liittymisneuvottelujen kuluessa toteutettujen uudistusten ja kehitettyjen valmiuksien pohjalta. Komissio seuraa tarkkaan sitä, miten Kroatia täyttää kaikki antamansa sitoumukset ja miten se jatkaa valmisteluja jäsenyysvelvoitteiden omaksumiseksi liittymisajankohtaan mennessä. Seurannassa keskitytään Kroatian antamiin sitoumuksiin varsinkin seuraavilla aloilla: tuomioistuinlaitos ja perusoikeudet; oikeus, vapaus ja turvallisuus; kilpailupolitiikka.

Seuranta muodostuu säännöllisesti päivitettävistä seurantataulukoista, vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisesta vuoropuhelusta, vertaisarvioinneista, liittymistä valmistelevasta talousohjelmasta ja julkista taloutta koskevista ilmoituksista. Komissio julkaisee Kroatian liittymishetkeen asti kuuden kuukauden välein arvion siitä, miten maa on pannut edellä mainittujen neuvottelulukujen osalta antamansa sitoumukset täytäntöön. Kattava seurantaraportti esitetään Euroopan parlamentille ja neuvostolle syksyllä 2012.

Jos seurantaprosessissa ilmenee jotain huolestuttavaa, johon Kroatia ei puutu, komissio voi tarvittaessa lähettää Kroatian viranomaisille varhaisvaroituskirjeitä ja ehdottaa, että neuvosto toteuttaa kaikki aiheelliset toimenpiteet jo ennen liittymistä. Viidennen laajentumiskierroksen tapaan liittymissopimukseen sisältyy yleinen taloudellinen suojalauseke, sisämarkkinoita koskeva suojalauseke sekä oikeuden, vapauden ja turvallisuuden aluetta koskeva suojalauseke.

Kroatian odotetaan säilyvän aktiivisena toimijana Länsi-Balkanin alueellisessa yhteistyössä. Komissio suhtautuu toiveikkaasti Slovenian ja Kroatian välisen rajariidan sovittelusta tehdyn sopimuksen täytäntöönpanoon. Se tukee sopimuksessa määrättyä välitystuomioistuimen perustamista ja toimintaa. Komissio on tyytyväinen Kroatian hallituksen julkilausumaan, jonka mukaan maa tukee alueen muita maita niiden EU-jäsenyysvalmisteluissa, ja kannustaa

Kroatiaa selvittämään ennen liittymistään ne kahdenväliset kysymykset, joita sillä vielä on naapureidensa kanssa. Poliittisten johtajien pitäisi puolestaan pidättyä julkilausumista ja toimenpiteistä, jotka vähättelevät sovinnon tärkeyttä tai sotarikosten vakavuutta.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Kesäkuun parlamenttivaalit entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa sujuivat pääosin kansainvälisten normien mukaisesti, ja maa on jatkanut liittymiseen liittyviä uudistuksia. Hallituskoalitio on pysynyt vakaana. Maa täyttää poliittiset jäsenyysehdot yhä riittävässä määrin. Parlamentin, tuomioistuinlaitoksen ja julkishallinnon uudistuksessa sekä vähemmistöjen kunnioittamisessa ja suojelussa on edistytty jonkin verran, mutta tärkeitä haasteita on vielä edessä. Lisätoimet ovat tarpeen esimerkiksi sananvapauden parantamiseksi tiedotusvälineissä, tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden lisäämiseksi, julkishallinnon uudistamiseksi ja korruption torjumiseksi. Poliittisten voimien yhteistyöponnisteluja on lisättävä.

Maa on jatkanut vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten sitoumustensa täyttämistä. Komissio pysyy ehdotuksessaan, jonka mukaan olisi siirryttävä assosiaation toiseen vaiheeseen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisesti, ja se kehottaa neuvostoa toimimaan asiassa viipymättä.

Komissio toteaa, että neuvosto ei ole pystynyt ryhtymään toimenpiteisiin komission vuonna 2009 antaman suosituksen perusteella, jonka mukaan entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa olisi aloitettava liittymisneuvottelut. Maan liittymisprosessin viemisestä seuraavaan vaiheeseen on hyötyä uudistuksille ja etnisten ryhmien välisille suhteille, ja sillä on myönteinen vaikutus alueella.

Kreikan ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen riita jälkimmäisen nimestä on ollut ratkaisematta lähes kaksi vuosikymmentä. Vuoropuhelua on käyty YK:n johdolla 1990-luvulta lähtien, ja sitä on täydennetty vuodesta 2009 kahdenvälisillä kontakteilla, myös pääministeritasolla. Tuloksia ei kuitenkaan ole vielä saavutettu. Olennaista on säilyttää hyvät naapuruussuhteet ja pyrkiä saavuttamaan molempien osapuolten hyväksyttävissä oleva, YK:n johdolla neuvoteltu ratkaisu nimiongelmaan. Komissio korostaa, että on tarpeen lisätä tuntuvasti toimia ratkaisun löytämiseksi viipymättä. Se muistuttaa myös, että olisi vältettävä toimia ja lausuntoja, jotka voisivat vaikuttaa kielteisesti hyviin naapuruussuhteisiin. Nimikysymykseen olisi pitänyt löytää ratkaisu jo kauan sitten.

Montenegro

Eurooppa-neuvosto myönsi Montenegrolle ehdokasmaan aseman joulukuussa 2010 ja hyväksyi seitsemän tärkintä painopistettä liittymisneuvottelujen avaamiseksi. Painopisteet on määritetty komission lausunnossa Montenegron jäsenyyshakemuksesta.

Lausunnon antamisen jälkeen Montenegro on edistynyt hyvin Kööpenhaminan poliittisten jäsenyysehtojen täyttämisessä. Kaiken kaikkiaan se on saanut tyydyttäviä tuloksia erityisesti määritetyillä painopistealoilla. Lainsäädäntöä ja institutionaalista kehystä on parannettu, jotta voidaan lujittaa parlamenttityöskentelyä, vaalijärjestelmää, julkishallinnon ammattimaisuutta ja epäpoliittisuutta, tuomioistuinjärjestelmän riippumattomuutta ja vastuuvelvollisuutta, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa, tiedotusvälineiden vapautta ja yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Oikeusvaltion kehittämistä on kuitenkin jatkettava määrätietoisesti, jotta saadaan tuloksia erityisesti korkean tason korruptiota ja järjestäytynyttä

rikollisuutta koskevissa tapauksissa. Myönteistä kehitystä on tapahtunut myös syrjinnän vastaisten politiikkojen täytäntöönpanossa ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden tilanteen parantamisessa. Tätä kehitystä on nyt sovellettava käytännössä heikossa asemassa oleviin väestöryhmiin, myös kotiseudultaan siirtymään joutuneisiin henkilöihin, kohdistuvan syrjinnän vähentämiseen.

Komissio seuraa erityisesti, miten Montenegro edistyy oikeusvaltion vahvistamisessa ja syrjinnän kieltämisessä, ja tukee edelleen Montenegroa EU:hun liittyvien uudistusten täytäntöönpanossa.

Albania

Albanian sisäpoliittista tilannetta ovat varjostaneet suuresti poliittisen umpikujatilanteen jatkuminen ja uudet selkkaukset. Väkivaltaiset kahakat hallituksen vastaisten mielenosoittajien ja poliisin välillä johtivat neljän henkilön kuolemaan ja kärjistivät poliittisten voimien välistä epäluottamusta sekä epäluottamusta tiettyjä valtion elimiä kohtaan. Toukokuussa pidetyissa paikallisvaaleissa oli useampi kuin yksi ehdokas, eli se täytti ehdokasasettelua koskevan kriteerin. Lisäksi vaalit arvioitiin läpinäkyviksi, mutta niissä oli myös selkeitä puutteita, jotka on korjattava. Tiranan pormestarinvaalin ääntenlaskentaan liittyvä polemiikki kärjisti vallassa olevan enemmistön ja opposition välejä.

Albanian poliittisten voimien on nyt kiireesti aloitettava uudelleen poliittinen vuoropuhelu ja ylläpidettävä sitä, jotta keskeiset demokraattiset instituutiot, lähinnä parlamentti, voivat toimia asianmukaisesti ja edistyä unioniin lähentymisessä. Viimeisissä kaksissa vaaleissa havaittujen merkittävien puutteiden vuoksi on syytä tehdä kattava vaaliuudistus. Riippumaton ulkopuolinen asiantuntemus ja poliittisten puolueiden välinen yksimielisyys olisi hyödyksi uudistuksen tekemiselle.

Kaksi suurinta poliittista puoluetta on hyväksynyt EU:n tarjouksen osallistua uudelleen rakentavasti EU:hun yhdentymistä koskevien Albanian painopisteiden toteutukseen. On tärkeää, että Albanian poliittiset puolueet sitoutuvat EU-jäsenyyden edellyttämiä uudistuksia koskevaan jäsenneltyyn ja määrätietoiseen yhteistyöprosessiin. Tähän työhön olisi kuuluttava toimintasuunnitelman yhteinen tarkastus ja hyväksyminen. Toimintasuunnitelmalla vastataan lausunnossa annettuihin suosituksiin, myös parlamenttityöskentelyä ja vaaleja koskeviin suosituksiin, ja annetaan olennaisten uudistusten aikataulu.

Kaiken kaikkiaan Albanian edistyminen poliittisten jäsenyysehtojen ja liittymisneuvottelujen avaamisen 12:n tärkeimmän painopisteen täyttämisessä on ollut rajallista. Nämä painopisteet on määritelty komision lausunnossa, jonka neuvosto hyväksyi joulukuussa 2010. Jonkin verran edistymistä on tapahtunut järjestäytyneen rikollisuuden torjumisessa, pidätettyjen kohtelussa vankiloissa ja lasten oikeuksien alalla. Edistyminen ei kuitenkaan ole ollut riittävää tuomioistuinjärjestelmän, korruption torjunnan, omistusoikeuksien eikä romaniyhteisön elinolojen parantamisen osalta. On myös toteutettava parlamentaarista menettelyä ja vaaleja koskevia lisätoimia. Albania on aloittanut toimintasuunnitelman täytäntöönpanon vastatakseen komission lausunnossa annettuihin suosituksiin. Lisäponnisteluja kuitenkin tarvitaan suunniteltujen toimien tehokkuuden ja kattavuuden varmistamiseksi tiiviissä yhteistyössä opposition kanssa. Albanian on toteutettava määrätietoista työtä voidakseen osoittaa edistyneensä kaikissa näissä asioissa ennen kuin komissio voi suositella sille ehdokasmaan asemaa ja EU:n liittymisneuvottelujen avaamista.

Albania on jatkanut sujuvasti vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanoa. Joulukuussa 2010 Albanian kansalaisille myönnettiin viisumivapaa pääsy Schengen-alueelle, koska maa oli edistynyt tyydyttävästi viisumivapausvuoropuhelussa.

Komissio on sitoutunut jatkamaan Albanian tukemista, jotta se pystyy toteuttamaan EU:hun yhdentymisen edellyttämät uudistukset ja täyttämään lausunnon tärkeimmät painopisteet.

Bosnia ja Hertegovina

Bosnia ja Hertsegovinassa poliittisten edustajien toimiin vaikuttaa edelleen yhteisymmärryksen puuttuminen siitä, mihin suuntaan maata olisi vietävä, sen tulevaisuudesta ja sen institutionaalisesta järjestelmästä. Ei ole saavutettu yksimielisyyttä siitä, kuinka voitaisiin taata instituutioiden toiminta ja parantaa sitä siten, että samalla turvataan pääkansanryhmien edut, erityisesti kun otetaan huomioon maassa vallitseva yleinen halukkuus liittyä EU:hun. Täytäntöönpano- ja lainsäädäntöviranomaisten perustaminen lokakuun 2010 vaalien jälkeen on vielä kesken eikä valtion tason hallitusta ole muodostettu. Tämä pitkäaikainen viivästyminen on haitannut Bosnia ja Hertsegovinan erittäin tarpeellisia uudistuksia, joiden avulla maa voisi edetä kohti EU:ta. EU:hun liittymisen prosessi edellyttää toimivia instituutioita kaikilla tasoilla ja tehokasta koordinointimekanismia EU-asioiden hoitamiseksi, jotta maa pystyisi puhumaan yhdellä äänellä.

Tämän seurauksena yleinen uudistusvauhti on ollut erittäin hidas. Joitakin tuloksia on saavutettu. Erityisenä saavutuksena voidaan mainita se, että maan kansalaisille myönnettiin joulukuussa 2010 viisumivapaa pääsy EU:hun. Kesäkuussa maan johto sopi aloittavansa EU:n kanssa jäsennellyn vuoropuhelun oikeusasioista osana vakautus- ja assosiaatioprosessia. Sen tavoitteena on varmistaa oikeuslaitoksen riippumattomuus, tehokkuus, puolueettomuus ja vastuuvelvollisuus.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen noudattaminen on yksi väliaikaisen sopimuksen ja vakautus- ja assosiaatiosopimuksen keskeisistä vaatimuksista. Tämän vuoksi viivästykset perustuslain yhdenmukaistamisessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen etnisestä syrjinnästä maan instituutioiden edustajien valinnassa antaman tuomion kanssa muodostavat edelleen vakavan huolenaiheen[10]. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksen noudattamiseksi on luotava uskottava prosessi ja valtion tason valtiontukilaki on annettava. Lisäksi on edistyttävä väestölaskentaa koskevan valtion tason lain antamisessa ja nopeutettava uudistuksia, joilla helpotetaan maan EU-yhdentymisprosessia. Finanssipolitiikan yleisten puitteiden hyväksyminen on ensisijaisen tärkeää julkisen talouden kestävyyden kannalta.

Bosnia ja Hertsegovinan hallintoon osallistuu edelleen kansainvälisiä toimijoita, joilla on toimeenpanovaltuudet. Brčkon asemaa koskeva lopullinen ratkaisu on yksi korkean edustajan tavoitteista ja sen toimiston lakkauttamisen edellytyksistä[11]. Sen osalta on edistytty sähköä koskevassa kysymyksessä. Lisätoimia tarvitaan jäljellä olevien tavoitteiden saavuttamiseksi ja

---

10 Asia Sejdić-Finci v. Bosnia ja Hertsegovina, joulukuu 2009.

11 Tavoitteita on viisi: 1) omaisuuden jakoa valtion ja muiden hallintotasojen välillä koskevan kysymyksen hyväksyttävä ja kestävä ratkaisu; 2) puolustusomaisuutta koskevan kysymyksen hyväksyttävä ja kestävä ratkaisu; 3) Brčkon asemaa koskevan lopullisen ratkaisun tekeminen; 4) julkisen talouden kestävyys; ja 5) oikeusvaltioperiaatteen juurtuminen (josta on osoituksena sotarikoksia koskevan kansallisen strategian, ulkomaalais- ja turvapaikkalain sekä oikeusalan uudistusta koskevan kansallisen strategian hyväksyminen) ja erityisedellytyksiä kaksi: 1) vakautus- ja assosiaatiosopimuksen allekirjoittaminen ja 2) vakaa poliittinen tilanne.

jotta helpotetaan muuttumista maasta, jonka hallinto- ja turvallisuusjärjestelmä on kansainvälinen, maaksi, jonka instituutiot ovat kotimaisia ja vastaavat täysin poliittisesta ja lainsäädännöllisestä prosessista sen mukaisesti, mitä EU:n jäsenyyttä tavoittelevalta maalta edellytetään. Kaikkien näiden kysymysten osalta on tarpeen luoda maahan vakaa poliittinen ilmapiiri.

Jäsennellyn vuoropuhelun aloittaminen oikeusasioista ja viisumivapausprosessin yhteydessä toteutetuista uudistuksista saadut kokemukset viitoittavat tietä eteenpäin: ottamalla käyttöön vuoropuheluun ja kompromisseihin perustuvan eurooppalaisen lähestymistavan ja keskittymällä EU-asialistaan maa pystyy vähitellen siirtymään lamaannustilasta ja vastakkainasettelusta yhteistyöhön ja kansainvälisestä valvonnasta tulevaisuuteen EU:ssa.

EU on vahvistanut rooliaan Bosnia ja Hertsegovinassa, ja EU:n ensimmäinen yhteinen edustaja Bosnia ja Hertsegovinassa on aloittanut tehtävässään. EU lisää jatkossakin tukeaan maan instituutioille niiden toteuttaessa EU-asialistan tavoitteita maaliskuussa 2011 annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti.

Serbia

Komissio on antanut samanaikaisesti tämän tiedonannon kanssa lausunnon Serbian jäsenyyshakemuksesta. Lausunnon päätelmät ja suositukset esitetään tämän tiedonannon liitteessä.

Kosovo

Uudistuksissa on edistytty vain vähän aikaistettujen parlamenttivaalien ja parlamentissa pitkittyneen presidentinvaalin vuoksi. Vaalien järjestämisessä esiintyi vakavia puutteita, jotka on korjattava. Perustuslakituomioistuin näytti esimerkkiä suorittamalla vastuullaan olevat tehtävät hyvin.

Uusi hallitus on osoittanut sitoutuneensa Kosovon Eurooppa-perspektiiviin muun muassa toteuttamalla määrätietoisia toimia viisumiasioiden ja kaupan alalla ja perustamalla Euroopan unioniin liittymistä käsittelevän kansallisen neuvoston. Uusi parlamentti on vastikään aloittanut keskeisten uudistusten edellyttämän lainsäädännön antamisen. Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjumiseksi on tehtävä paljon nykyistä enemmän. Julkishallinto on heikko, ja tuomioistuinjärjestelmän uudistamisessa on vielä työsarkaa..

YK:n yleiskokouksen syyskuussa 2010 antaman päätöslauselman johdosta on aloitettu EU:n tukema Pristinan ja Belgradin välinen vuoropuhelu. Vuoropuhelulla pyritään edistämään yhteistyötä, etenemään tiellä kohti EU-jäsenyyttä ja parantamaan ihmisten jokapäiväistä elämää. Vuoropuhelua on käyty yleisesti ottaen rakentavassa hengessä, ja syyskuuhun mennessä useista asioista oli tehty sopimukset: henkilöiden ja tavaroiden vapaa liikkuvuus, väestörekisteri ja kiinteistörekisteri. Näitä rakentavia toimia on jatkettava, jotta osapuolten suhteet voidaan normalisoida. Tehdyt sopimukset on pantava täytäntöön vilpittömässä mielessä.

Ibër/Ibar-joen eteläpuolella asuvien Kosovon serbien integrointi on sujunut aiempaa paremmin. Kosovon serbit osallistuivat Kosovon väestönlaskentaan. He äänestivät aiempaa aktiivisemmin myös vastikään pidetyissä yleisvaaleissa. Sen sijaan Pohjois-Kosovossa on edelleen etnisten ryhmien välisiä jännitteitä ja välikohtauksia. Belgradin tukemat serbien erilliset hallintorakenteet vastustivat väestönlaskentaa ja kannustivat boikotoimaan Kosovon

viranomaisten järjestämiä vaaleja. Komissio kehottaa kaikkia Kosovon kiistojen osapuolia lieventämään jännitteitä ja tekemään tiivistä yhteistyötä Euroopan unionin oikeusvaltio-operaatiossa (EULEX).

Kosovon tilannetta pystytään parantamaan ainoastaan etsimällä ratkaisuja vuoropuhelulla ja luopumalla yksipuolisista toimista ja väkivallasta. Komissio kehottaa kaikkia osapuolia pidättymään väkivallasta ja muista vakautta horjuttavista toimista.

Kosovo jakaa koko Länsi-Balkanin alueen Eurooppa-perspektiivin. Komissio antoi maaliskuussa 2011 ehdotuksen puitesopimuksesta, jonka mukaisesti Kosovo voi osallistua EU:n ohjelmiin. Tämä on yksi keskeisistä aloitteista, jotka sisältyvät vuoden 2009 Kosovo-tiedonantoon[12]. Komissio tukee jatkossakin Kosovon pyrkimyksiä kohti kahta muuta keskeistä tavoitetta, jotka ovat viisumivapaus ja kauppasopimus EU:n kanssa. Komissio tukee myös muita uudistushankkeita, joilla lujitetaan maan Eurooppa-perspektiiviä. Komissio tarkistaa vuoden 2009 tiedonantoaan varmistaakseen, että Kosovo saa kaiken hyödyn liittymisprosessistaan. Komissio ehdottaa, että Kosovon kanssa aloitetaan jäsennetty vuoropuhelu oikeusvaltioperiaatteen toteuttamisesta. Komissio korostaa myös, että Kosovon on toteutettava maan pohjoisosaa koskeva kattava toimintasuunnitelma.

3.2. Turkki

Turkki on Euroopan unionin turvallisuuden ja vaurauden kannalta keskeinen maa dynaamisen taloutensa ja merkittävän alueellisen roolinsa ansiosta sekä siksi, että se myötävaikuttaa EU:n ulkopolitiikkaan ja energiavarmuuteen. Kaupan ja ulkomaisten investointien osalta se on jo pitkälti yhdentynyt EU:hun tulliliiton välityksellä. Maasta on tullut monille johtaville eurooppalaisyrityksille merkittävä teollisuuden sijoituspaikka, ja siksi se on merkittävä Euroopan kilpailukyvyn osatekijä. Turkin BKT:n voimakas kasvu, joka oli vuonna 2010 lähes 9 prosenttia ja jonka tänä vuonna odotetaan olevan 6,1 prosenttia, ja sen G-20-jäsenyys lisäävät osaltaan maan taloudellista merkitystä.

Turkin myötävaikutus Euroopan unioniin monilla keskeisillä osa-alueilla toteutuu täysimääräisesti ainoastaan aktiivisen ja uskottavan liittymisprosessin avulla. Tässä prosessissa on noudatettava EU:n sitoumuksia ja luotua ehdollisuutta.

On edelleen oleellista, että Turkki jatkaa poliittisia liittymiskriteerejä koskevia uudistuksiaan. Erityisen EU-asioiden ministeriön perustaminen on tämän suhteen rohkaiseva merkki. Vaikka viimeisten kymmenen vuoden aikana onkin edistytty merkittävästi, tarvitaan huomattavia lisätoimia, jotta perusoikeudet, erityisesti sananvapaus, naisten oikeudet ja uskonnonvapaus, voidaan taata käytännössä. Turkki on äskettäin hyväksynyt uskonnollisia yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä, joka helpottaa uskonnollisten yhteisöjen takavarikoidun omaisuuden palauttamista. Tämä on merkittävä edistysaskel. Komissio on valmis edelleen auttamaan Turkkia, jotta tarvittavia uudistuksia, kuten osallistavaa perustuslain uudistusprosessia, voidaan viedä eteenpäin.

Turkki lisää edelleen diplomaattista toimintaansa Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän tapahtumien seurauksena. Se on edelleen rakentava kumppani Länsi-Balkanin alueella. Koska Turkki on vakaa valtio, jolla on demokraattiset instituutiot, ja koska se on nopeasti kasvava talous ja EU-jäsenyydestä neuvotteleva ehdokasmaa, sillä voi olla merkittävä rooli vakauttajana ja

---

[12] KOM(2009) 534 lopullinen.

uudistusten tukijana naapurialueillaan, jotka ovat myös Euroopan unionin naapurialueita. EU kehittää edelleen poliittista vuoropuheluaan Turkin kanssa kumpaakin osapuolta kiinnostavista ulkopolitiikan kysymyksistä. Nykytilanteessa on tärkeää, että tällaista vuoropuhelua kehitetään liittymisprosessin täydennyksenä ja koordinointia pyritään lisäämään.

Kyproksen ongelman osapuolten välillä on saavutettu edistymistä YK:n pääsihteerin alaisuudessa kokonaisvaltaisen ratkaisun löytämiseksi kiistaan. Turkkia kannustetaan konkreettisesti lisäämään sitoutumistaan ja myötävaikutustaan näihin neuvotteluihin. Kokonaisvaltaisen ratkaisun löytäminen on kummankin osapuolen etujen mukaista, koska se lisäisi vakautta kaakkoisella Välimeren alueella, tarjoaisi uusia taloudellisia mahdollisuuksia ja antaisi voimakkaan piristysruiskeen Turkin EU-jäsenyysneuvotteluille, jotka ovat tulleet ratkaisevaan vaiheeseen.

Komissio on huolissaan viimeaikaisista jännitteistä Turkin ja Kyproksen välisissä suhteissa. Se muistuttaa, että neuvosto on kehottanut välttämään kaikkia sellaisia uhkia, kiistanaiheita tai toimia, jotka voisivat vaikuttaa kielteisesti hyviin naapuruussuhteisiin ja riitojen rauhanomaiseen ratkaisuun. EU on myös korostanut jäsenvaltioilleen valtioina kuuluvia oikeuksia. Näihin kuuluu oikeus tehdä kahdenvälisiä sopimuksia EU:n säännöstön ja kansainvälisen oikeuden, kuten YK:n merioikeusyleissopimuksen, mukaisesti. Kuten neuvosto ja komissio ovat aikaisempina vuosina toistuvasti kantanaan esittäneet, komissio toistaa, että Turkin on kiireesti täytettävä velvollisuutensa ja pantava lisäpöytäkirja täysimääräisesti täytäntöön ja edistyttävä kahdenvälisten suhteidensa normalisoimisessa Kyproksen tasavallan kanssa. Se kehottaa myös välttämään kaikkia sellaisia uhkia, kiistanaiheita tai toimia, jotka voisivat vaikuttaa kielteisesti hyviin naapuruussuhteisiin ja riitojen rauhanomaiseen ratkaisuun. EU jatkaa edelleen näissä asioissa tapahtuvan edistymisen seuraamista ja tarkastelua asiaa koskevien neuvoston päätösten mukaisesti.

Turkin on tehostettava toimiaan kahdenvälisten kiistojen, myös rajariitojen, ratkaisemiseksi naapureidensa kanssa. Kreikka on tehnyt huomattavan määrän virallisia valituksia siitä, että Turkki loukkaa sen aluevesiä ja että sen koneet lentävät Kreikan saarten yli.

Komissio tekee työtä sen eteen, että Turkin liittymisprosessissa saadaan syntymään uusi positiivinen kierre. Rakentavamman ja myönteisemmän suhteen aikaansaamiseksi olisi pragmaattisen lähestymistavan pohjalta laadittava uusi myönteinen asialista, johon sisällytetään konkreettisia toimia yhteisen edun mukaisilla osa-alueilla, yhteinen näkemys ongelmista ja pyrkimys edistymiseen Turkin lainsäädännön lähentämisessä EU:n säännöstöön.

Asialistalle olisi sisällytettävä tehostettu vuoropuhelu ja yhteistyö monilla eri osa-alueilla, joita ovat muun muassa poliittiset uudistukset, viisumikysymykset, liikkuvuus ja muuttoliike, energia-asiat, terrorismintorjunta, Turkin osallistuminen EU:n ohjelmiin (esim. Kansalaisten Eurooppa -ohjelmaan) ja ystävyyskaupunkitoiminta. Lisäksi asialistalle on otettava kauppa ja tulliliitto, jotta voidaan pyrkiä poistamaan kauppaa häiritseviä tekijöitä, koordinoida tiiviimmin neuvotteluja vapaakauppasopimuksista ja löytää uusia tapoja hyödyntää täysimääräisesti EU:n ja Turkin yhteistä taloudellista potentiaalia. Tukeakseen Turkin pyrkimyksiä tehdä uudistuksia ja lähentää lainsäädäntöään EU:n säännöstöön komissio aikoo liittymisneuvottelujen rinnalla lisätä yhteistyötään Turkin kanssa myös sellaisten lukujen osalta, joita koskevia liittymisneuvotteluja ei voida toistaiseksi aloittaa. Komissio aikoo

edelleen antaa neuvostolle tiedon heti, kun se katsoo, että Turkki on täyttänyt asiaa koskevat ehdot[13].

3.3. Islanti

Islanti jatkaa elpymistä vuosina 2008 ja 2009 tapahtuneesta rahoitusjärjestelmän ja talouden romahduksesta. Poliittinen tilanne on säilynyt vakaana, vaikkakin kokoomushallitusta on koeteltu useita kertoja ja sen enemmistö parlamentissa on pienentynyt.

Islannin liittymisprosessi on jatkunut, ja Islannin lainsäädännön analyyttinen arviointi ollaan saamassa päätökseen. Maa on jo hyvin pitkälti yhdentynyt EU:hun monilla eri politiikanaloilla, mikä on merkittävä etu tässä prosessissa. Komissio ottaa Islannin erityispiirteet ja odotukset huomioon liittymisneuvotteluja koskevan lähestymistavan puitteissa ja kaikilta osin unionin periaatteita ja säännöstöä vaalien. Jatkamalla avointa ja rakentavaa työtä saadaan aikaan ratkaisuja, joissa näkyy, että EU:n ja Islannin viranomaisten yhteistyö on korkealla tasolla.

Liittymisneuvottelut yksittäisistä neuvotteluluvuista on käynnistetty tältä pohjalta. Neljä neuvottelulukua on avattu ja kaksi suljettu toistaiseksi. Koska lainsäädännön yhdenmukaistaminen on kaiken kaikkiaan pitkällä erityisesti Euroopan talousalueen (ETA) ja Schengenin sopimusten kattamien lukujen osalta, neuvottelujen pitäisi edetä hyvin. Islannin on edelleen suoriuduttava olemassa olevista, esimerkiksi EFTAn valvontaviranomaisen (ESA) Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen nojalla määrittelemistä velvoitteista.

Tiedotustoimet, joilla edistetään tietoon perustuvaa keskustelua Islannin liittymisprosessista, ovat alkaneet. EU-jäsenyys on Islannissa yhä kiistanalainen asia. Komissio jatkaa tiedotukseen ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen liittyvän tuen antamista.

4. LAAJENTUMISPROSESSIN TUKEMINEN

4.1. Rahoitustuki

Komissio antaa laajentumismaille taloudellista ja teknistä tukea liittymisvalmisteluihin. Tukea annetaan pääasiassa IPA-välineestä[14], jonka määrärahat vuosiksi 2007–2013 ovat 11,6 miljardia euroa.

Komissio on vuodesta 2010 alkaen siirtänyt asteittain rahoitustuen painopistettä yksittäisistä hankkeista kokonaisvaltaisempaan, sektorikohtaiseen lähestymistapaan. Tuki keskitetään edunsaajamaiden uudistusohjelman avainaloille. Laajentumismaiden hallituksia kannustetaan laatimaan kokonaisvaltaisia ja kestäviä politiikkoja painopistesektoreilla, joita ovat muun muassa oikeus- ja sisäasiat, julkishallinto, yksityissektorin kehittäminen, liikenne, energia, ympäristö ja ilmastonmuutos, sosiaalinen kehitys sekä maatalous ja maaseudun kehittäminen.

Vuosia 2011–2013 koskevissa monivuotisissa ohjeellisissa suunnitteluasiakirjoissa avainsektorit määritellään maittain kunkin maan tilanne ja edistyminen liittymisprosessissa huomioon ottaen. Erityishuomiota kiinnitetään korruption torjuntaan, kansalaisyhteiskunnan

---

13 Esimerkkeinä voidaan mainita luku 20 – Yritys- ja teollisuuspolitiikka ja luku 21 – Euroopan laajuiset verkot.

14 Asetus (EY) N:o 1085/2006.

kehittämiseen ja sananvapauteen. Noin 10 prosenttia käytettävissä olevista IPA-varoista käytetään useamman maan kattaviin hankkeisiin Länsi-Balkanilla ja Turkissa. Komissio on tänään hyväksynyt IPA-tuen vuosittain tarkistettavan monivuotisen ohjeellisen rahoituskehyksen, joka koskee vuosia 2012 ja 2013.

Kesäkuussa 2011 antamansa tiedonannon *Eurooppa 2020 -strategiaa tukeva talousarvio*[15] mukaisesti komissio valmistelee nyt osana ulkosuhteita koskevaa pakettia oikeudellista kehystä liittymistä valmistelevan tuen antamiselle seuraavan, vuodet 2014–2020 kattavan monivuotisen rahoituskehyksen puitteissa.

Nykyisen IPA-asetuksen mukainen tuki on osoittautunut tehokkaaksi ja tulokselliseksi. Uutta rahoitusvälinettä koskeva ehdotus esitetään joulukuussa 2011, ja siinä on tarkoitus hyödyntää nykyisen IPAn täytäntöönpanosta saatuja kokemuksia. Uudella välineellä tuetaan niin liittymisehtojen täyttämistä kuin sosioekonomista kehitystä.

Komissio käy vuoropuhelua edunsaajamaiden, muiden avunantajien ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa. Vuoropuhelun ja tähänastisten kokemusten perusteella komissio on kartoittanut sitä, miten rahoitustuki ja laajentumisstrategiassa määritellyt painopisteet voitaisiin kytkeä tiiviimmin yhteen, miten rahoitustukea voitaisiin kehittää strategisemmaksi, keskitetymmäksi ja joustavammaksi ja miten menettelyjä voitaisiin yksinkertaistaa. Tarkastelun kohteena ovat olleet kaikki politiikan alat kattava tuen pidemmän aikavälin kokonaisvaltainen ohjelmointi, selkeämpi keskittyminen vastaanottajamaiden tarpeisiin ja painopisteisiin, liittymisprosessin edistymisestä palkitseminen, IPA-varojen valjastaminen muilta avunsaajilta ja yksityissektorilta saatavien varojen kasvattamiseen ja kansalaisyhteiskunnan roolin vahvistaminen.

4.2. Viisumivapaus ja liikkuvuus

Kaikkien laajentumismaiden kansalaiset pitävät erittäin tärkeänä, että EU:hun voi matkustaa ilman viisumia. Viisumivapaus on myös osa liittymisprosessia. Viisumivapauden asteittainen käyttöönotto edellyttää kuitenkin, että asianomaiset maat täyttävät ehdot, joilla turvataan EU:n sisäinen turvallisuus ja maahanmuuttopoliittiset edut.

Islanti on jo osa Schengen-aluetta. Länsi-Balkanilla tilanne on se, että Kroatian kansalaiset ovat aina päässeet EU:hun ilman viisumia. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Montenegron ja Serbian kansalaisille sallittiin viisumivapaa matkustus Schengen-alueelle joulukuussa 2009, ja vuotta myöhemmin sama oikeus myönnettiin Albanian sekä Bosnia ja Hertsegovinan kansalaisille.

Nämä viimeaikaiset päätökset luopua viisumivelvollisuudesta perustuvat siihen, että asianomaiset maat täyttävät etenemissuunnitelmien välitavoitteet, jotka asetettiin viisumivapaudesta komission johdolla käytävässä vuoropuhelussa. Vuoropuhelu on toiminut tehokkaana kannustimena uudistuksille, joilla pyritään täyttämään EU:n normit oikeus- ja sisäasioiden alalla. Etusijalla ovat hallinnollisten valmiuksien lisääminen rajaturvallisuuden ja asiakirjojen turvallisuuden osalta, oikeusvaltioperiaatteen lujittaminen sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden, korruption ja laittoman maahanmuuton torjunta.

Viisumivelvollisuuden poistamisen jälkeen asianomaisten maiden, varsinkin Serbian ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, kansalaisten tekemät turvapaikkahakemukset

---

[15] KOM(2011) 500.

kuitenkin lisääntyivät huomattavasti joissakin EU:n jäsenvaltioissa, mikä viittaa viisumivapauden väärinkäyttöön. Komissio reagoi tähän vakautus- ja assosiaatioprosessin puitteissa ottamalla tammikuussa 2011 käyttöön viisumivapauden seurantamekanismin. Siihen kuuluu asianomaisten maiden kanssa käytävä vuoropuhelu, jossa arvioidaan uudistusten täytäntöönpanon johdonmukaisuutta ja korjaavien toimenpiteiden tehokkuutta. Asianomaiset maat ovat sittemmin kiristäneet valvontaa ja käynnistäneet kampanjoita, joilla kansalaisille tiedotetaan viisumivapaan matkustuksen oikeuksista ja velvollisuuksista. Komissio kehottaa näiden maiden viranomaisia toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että viisumivapaus toimii ongelmitta. Tällaisia toimia on täydennettävä tukemalla enemmän kaikkein huono-osaisimpia väestöryhmiä, muun muassa romaneja, ja parantamalla heidän elinolojaan.

EU:n viisumipolitiikan laajemman uudelleentarkastelun yhteydessä komissio on esittänyt neuvostolle viisumiasetuksen muuttamista koskevan ehdotuksen[16], jonka mukaan kolmannen maan kanssa sovittu viisumivapaus on mahdollista keskeyttää tilapäisesti, jos suuri määrä kyseisen maan kansalaisia pyrkii äkillisesti EU:hun.

Kosovolle myönnettävä viisumivapaus veisi tämän prosessin päätökseen Länsi-Balkanin osalta. Neuvosto vahvisti tämän mahdollisuuden joulukuussa 2010 edellyttäen, että Kosovo täyttää kaikki ehdot. Kosovo onkin ottanut käyttöön takaisinottoa koskevan lainsäädäntökehyksen ja allekirjoittanut kahdenväliset takaisinottosopimukset 13:n Schengen-alueeseen kuuluvan maan kanssa. Se on hyväksynyt kotouttamissuunnitelmat ja jatkanut niiden täytäntöönpanoa. Näin ollen komissio aikoo aloittaa viisumivuoropuhelun Kosovon kanssa vuoden loppupuolella.

EU ja Turkki ovat aloittaneet *viisumiyhteistyönsä* tehostamisen, ja komissio on puolestaan käynnistänyt Turkin kanssa vuoropuhelun *viisumeista, liikkuvuudesta ja muuttoliikkeestä* neuvoston helmikuussa 2011 antamien päätelmien mukaisesti. Prosessissa on jo päästy tuloksiin sekä turkkilaisille turisteille myönnettävien viisumien että EU:hun suuntautuvan laittoman maahanmuuton osalta. Siitä on myös apua niiden konkreettisten toimien määrittelyssä, joita Turkin on toteutettava tulevaa viisumivapautta ajatellen. Tässä yhteydessä on tärkeää, että Turkki toteuttaa toimet, joita tarvitaan, jotta takaisinottosopimus voidaan tehdä ripeästi.

4.3. Tiedotus ja viestintä

Julkinen tuki on ratkaisevan tärkeää laajentumispolitiikan onnistumiselle. Jäsenvaltioiden ja laajentumismaiden valtiollisilla, alueellisilla ja paikallisilla viranomaisilla on keskeinen rooli laajentumisaiheisessa tiedotuksessa ja viestinnässä.

Komissio on sitoutunut edistämään laajentumisprosessista käytävää julkista keskustelua kaikenlaisissa välineissä käyttäjäystävällisten ja tosiseikkoihin perustuvien tietojen pohjalta. Ensisijaisiksi kohderyhmiksi on otettava nuoret ja keskeiset mielipidevaikuttajat, kuten toimittajat sekä kansalaisjärjestöjen ja liike-elämän edustajat. Myös parlamenttien välisillä vaihto-ohjelmilla voidaan edistää valistunutta keskustelua laajentumisprosessista ja lisätä sen molemminpuolista ymmärrystä.

---

16 KOM(2011) 290.

Seuraavaksi on tarkoitus keskustella liittymisprosessin seuraavista vaiheista. Kouriintuntuvat tulokset ovat parasta mainosta EU:n laajentumispolitiikalle. Onnistuneet neuvottelut Kroatian kanssa toimivat rohkaisevana esimerkkinä, samoin Kaakkois-Euroopan talouksien selviytymiskyky ja konkreettiset saavutukset energiahuollon ja liikenneverkkojen kaltaisissa avainkysymyksissä. On erittäin tärkeää selittää suurelle yleisölle, miten laajentuminen voi auttaa EU:ta saavuttamaan talouskriisiin, työpaikkoihin, ympäristöön ja ilmastonmuutokseen, turvallisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvät tavoitteensa samalla, kun se vauhdittaa uudistuksia ja parantaa elinoloja laajentumismaissa.

5. PÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET

Edellä esitetyn analyysin perusteella komissio esittää seuraavat **päätelmät** ja **suositukset**:

1. Laajentumisen tavoitteena on tehdä EU:n rauhan, vakauden, demokratian ja vaurauden alueesta entistä suurempi.Laajentumisesta on hyötyä koko EU:lle, ja se parantaa EU:n asemia globaaleja haasteita ratkottaessa.EU:n laajentumisprosessi eteni uuteen vaiheeseen kesäkuussa, jolloin liittymisneuvottelut Kroatian kanssa saatiin päätökseen.

2. Laajentumispolitiikka on osoittautunut väkeväksi yhteiskunnallisen muutoksen moottoriksi. EU:hun jo liittyneet maat ja liittymisprosessissa mukana olevat maat ovat liittymiseen liittyviä demokraattisia ja taloudellisia uudistuksia toteuttaessaan läpikäyneet merkittäviä muutoksia. Kroatian kehitys sen jälkeen, kun maa otti ensimmäiset askelet kohti liittymistä, on tuore esimerkki tästä EU:n **muutosvoimasta**.

3. Laajentumispolitiikka perustuu Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2006 hyväksymään uuteen yksimielisyyteen. Sen mukaisesti EU soveltaa tiukkoja **ehtoja** ja seuraa edistymistä entistä tarkemmin. Tämän seurauksena jäsenyyttä tavoittelevat valtiot saavuttavat korkean valmiustason, mistä on hyötyä sekä maille itselleen että EU:lle.

4. Kroatian kanssa käydyistä neuvotteluista saatuja kokemuksia on tarkoitus hyödyntää käynnissä olevissa ja tulevissa neuvotteluissa. Sitä varten komissio aikoo ehdottaa uutta lähestymistapaa kysymyksiin, jotka liittyvät tuomioistuinlaitokseen ja perusoikeuksiin sekä oikeuteen, vapauteen ja turvallisuuteen. Näitä kysymyksiä olisi käsiteltävä liittymisprosessin varhaisessa vaiheessa ja niitä koskevien lukujen avaamista varten olisi laadittava toimintasuunnitelmat, koska niissä edellytetään vakuuttavia edistysaskeleita. Komissio raportoi saavutetusta edistyksestä prosessin kaikissa vaiheissa toimintasuunnitelmissa määriteltyjen välitavoitteiden mukaisesti ja ehdottaa tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä. Liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA) varat kohdennetaan tämän prosessin tukemiseen.

5. **Uskottava laajentumisprosessi** tarjoaa tiukkoihin ehtoihin perustuvan selvän liittymisperspektiivin. Prosessi on keskeinen keino tehostaa laajentumismaiden uudistuksia, ja se tarjoaa niiden kansalaisille konkreettisia tuloksia pitkin matkaa jo ennen liittymistä. EU:hun lähentymistä koskeva ehdollisuus toimii vahvana kannustimena vaikeille uudistuksille. Se on myös avainasemassa pyrittäessä varmistamaan, että laajentuminen saa kannatusta jäsenvaltioissa.

6. Kroatian menestys EU:hun lähentymisessä toimii esimerkkinä muille laajentumismaille. Kroatia on ensimmäinen EU:hun liittyvä Länsi-Balkanin maa. Sen jäsenyyden myötä alueen eurooppalaisesta tulevaisuudesta on tulossa totta.

7. **Oikeusvaltion** lujittaminen on edelleen suuri haaste useimmissa laajentumismaissa ja keskeinen edellytys liittymisprosessin etenemiselle. Komission näkökulmasta ensisijaisia aloja ovat edelleen tuomioistuinlaitoksen ja julkishallinnon uudistaminen sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta. Niihin liittyen komissio harjoittaa säännöllistä seurantaa, käy jäsenneltyä vuoropuhelua, suorittaa vertaisarviointeja, tukee instituutioiden kehittämistä, harjoittaa twinning-toiminta ja antaa rahoitustukea.

8. Eräissä jäsenvaltioissa **sananvapaus** on kehittynyt epäedulliseen suuntaan. On olennaisen tärkeää, että laajentumismaat turvaavat avoimen ja moniarvoisen tiedonvälityskulttuurin, joka mahdollistaa kriittisen ja riippumattoman toimitustyön. Komissio aikoo seurata tarkkaan alan kehitystä ja ottaa nämä kysymykset tiiviimmin osaksi liittymisneuvotteluja, varsinkin tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia koskevaa neuvottelulukua.

9. Alueellinen yhteistyö tukee sovinnontekoa ja EU:hun yhdentymistä, ja se on edelleen olennainen osa vakautus- ja assosiaatioprosessia. Vaikka alueellisessa yhteistyössä onkin edistytty joillakin aloilla, lähinnä aiemmista konflikteista periytyneillä kysymyksillä on edelleen kielteisiä vaikutuksia, ja ne ovat uhka Länsi-Balkanin vakaudelle. Niihin on tartuttava rivakasti. Varsinkin osallisuuden varmistaminen alueellisessa yhteistyössä on ensisijainen tavoite. Sen pitäisi olla mahdollista Kosovon asemasta vallitsevasta erimielisyydestä huolimatta, kunhan kaikki osapuolet omaksuvat rakentavan ja pragmaattisen lähestymistavan.

10. Osapuolten on määrätietoisesti selvitettävä **kahdenväliset kysymykset** hyvässä naapuruushengessä ja EU:n kokonaisedut huomioon ottaen. Niihin on tartuttava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, eivätkä ne saa jarruttaa liittymisprosessia. Laajentumisprosessin jumiutuminen kahdenvälisten kysymysten takia voi heikentää prosessin muutosvoimaa. Komissio kehottaa osapuolia tekemään kaikkensa jäljellä olevien rajariitojen ratkaisemiseksi sovittuja periaatteita ja keinoja käyttäen, mukaan lukien niiden vieminen tarvittaessa Kansainväliseen tuomioistuimeen. Hyvät naapuruussuhteet ovat jatkossakin avainasemassa. EU:lla on valmiudet edistää ratkaisujen löytymistä ja tukea niihin liittyviä aloitteita.

11. Kaikkien laajentumismaiden kansalaiset pitävät erittäin tärkeänä, että EU:hun voi matkustaa ilman viisumia. **Viisumivapaus** on osa liittymisprosessia, ja siinä on tapahtunut lisäedistystä: joulukuussa 2010 viisumivelvollisuus poistettiin Bosnia ja Hertsegovinan ja Albanian kansalaisilta sen jälkeen, kun molemmat maat olivat täyttäneet vaaditut ehdot. Komissio kehottaa Länsi-Balkanin maiden viranomaisia toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet viisumivapaan matkustusmahdollisuuden väärinkäytön estämiseksi. Komissio on puolestaan tehostanut viisumivapauden seurantaa aloittamalla asianomaisten maiden kanssa vuoropuhelun ja ottanut käyttöön toimenpiteitä väärinkäytön torjumiseksi.

12. Komissio ottaa huomioon Kosovon edistymisen takaisinottoa ja uudelleen kotouttamista koskevissa asioissa ja aikoo siksi käynnistää joulukuussa 2010 annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti viisumivuoropuhelun sen kanssa vuoden

lopulla. EU on tehostanut viisumeihin liittyvää yhteistyötä Turkin kanssa. Komissio on aloittanut maan kanssa vuoropuhelun viisumeista, liikkuvuudesta ja muuttoliikkeestä ja aikoo määritellä konkreettiset toimet, jotka Turkin on toteutettava viisumivapauden mahdollistamiseksi. Yksi tällainen on se, että Turkki toteuttaa toimet, joita takaisinottosopimuksen nopea tekeminen ja voimaantulo edellyttävät.

13. Maailmanlaajuisen talouskriisin koettelemissa laajentumismaissa on havaittavissa **talouden elpymistä**, tosin vaihtelevaan tahtiin. Turkin talous on selvinnyt kriisistä entistä suurempana, ja sen kasvu jatkuu vaikuttavana. Kaikilla laajentumismailla on kuitenkin merkittäviä haasteita. Useimmissa laajentumismaissa työttömyys, joka on muutenkin korkea, on lisääntymässä. Julkisen talouden vakauttaminen, rakenneuudistukset ja liiketoimintaedellytysten parantaminen muun muassa oikeusvaltioperiaatetta lujittamalla ja työmarkkinoita uudistamalla ovat tärkeimpiä painopisteitä pyrittäessä turvaamaan kestävä elpyminen ja osallistava kasvu. Tältä osin komissio kehottaa laajentumismaita käyttämään **Eurooppa 2020** -strategian tavoitteita uudistustensa kiinnekohtana.

14. Komissio aikoo joulukuussa 2011 esittää kehyksen liittymistä valmistelevan **rahoitustuen** myöntämiselle monivuotisen (2014–2020) rahoituskehyksen puitteissa. Esitys perustuu nykyisestä välineestä saatuihin myönteisiin kokemuksiin, joiden pohjalta komissio aikoo vahvistaa tuen ja laajentumisstrategian painopisteiden välistä kytköstä ja samalla painottaa sosioekonomista kehitystä, lisätä tuen joustavuutta ja yksinkertaistaa menettelyjä.

15. **Julkinen tuki** on ratkaisevan tärkeää laajentumispolitiikan onnistumiselle. Jäsenvaltioiden ja laajentumismaiden valtiollisilla, alueellisilla ja paikallisilla viranomaisilla on keskeinen rooli laajentumisaiheisessa tiedotuksessa ja viestinnässä. Komissio on sitoutunut edistämään laajentumisprosessista käytävää julkista keskustelua käyttäjäystävällisten ja tosiseikkoihin perustuvien tietojen pohjalta. Komissio kannustaa aktiivisen kansalaisyhteiskunnan kehittämiseen. Kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa demokratiaa, ja se voi osaltaan edistää valistunutta keskustelua EU:n laajentumisesta.

16. Komissio on antanut myönteisen lausunnon **Kroatian** liittymisestä EU:hun 1. heinäkuuta 2013. Liittymisneuvottelut voitiin päättää sen jälkeen, kun Kroatia täytti päättämisedellytykset jäljellä olevissa, muun muassa tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia sekä kilpailupolitiikkaa koskevissa vaativissa neuvotteluluvuissa. Kroatian on jatkettava toteuttamiensa uudistusten vakiinnuttamista liittymisneuvotteluissa antamiensa sitoumusten mukaisesti. Komissio seuraa tarkkaan valmisteluja, joita Kroatia jatkaa voidakseen vastata jäsenyysvelvoitteista liittymisajankohtaan mennessä. Kroatian odotetaan jatkossakin tukevan muiden Länsi-Balkanin maiden liittymisprosessia.

17. Dynaamisen taloutensa ja merkittävän alueellisen roolinsa takia **Turkki** on EU:lle erittäin tärkeä maa, jonka merkitystä politiikan ja talouden kehitys niin aluetasolla kuin maailmanlaajuisestikin on korostanut entisestään. Turkki on jatkanut EU:hun liittyviä uudistuksia, mutta merkittäviä lisäponnisteluja tarvitaan muun muassa tärkeimpien perusoikeuksien turvaamisessa. Liittymisneuvotteluissa ei valitettavasti ole tapahtunut edistymistä yli vuoteen. Komissio valmistelee Turkin ja EU:n suhteiden uudistamista myönteisessä hengessä jatkaen uudistusten, varsinkin osallistavan perustuslakiuudistuksen, ja taloudellisen yhdentymisen tukemista.

Suhteita uudistettaessa voidaan tarkastella monenlaisia yhteisen edun mukaisia aihepiirejä, kuten poliittisia uudistuksia, ulkopoliittista vuoropuhelua, EU:n säännöstöön mukautumista, viisumi-, liikkuvuus- ja muuttoliikeasioita, energiaa, terrorismin torjuntaa, kauppaa ja osallistumista EU:n ohjelmiin. EU:n kannalta Turkin panos toteutuu täysimääräisesti vasta sitten, kun sillä on aktiivinen ja uskottava liittymisperspektiivi.

Komissio on huolestunut jännitteistä, joita Turkin ja Kyproksen välisissä suhteissa on ilmennyt viime aikoina. Komissio muistuttaa, että neuvosto on kehottanut Turkkia pidättymään kaikista sellaisista uhkauksista, eripuraa aiheuttavista asioista ja toimista, jotka voisivat vaarantaa hyvät naapuruussuhteet ja rajariitojen ratkaisemisen rauhanomaisesti. EU on myös korostanut jäsenvaltioidensa täysivaltaisia oikeuksia, joihin kuuluu kahdenvälisten sopimusten tekeminen EU:n säännöstöä ja kansainvälistä oikeutta, muun muassa YK:n merioikeusylisopimusta, noudattaen.

EU on toistuvasti muistuttanut, että Turkin on kiireesti täytettävä velvoitteensa panna assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirja täysimääräisesti ja syrjimättömästi täytäntöön ja edistyttävä kahdenvälisten suhteiden normalisoinnissa Kyproksen tasavallan kanssa. Tämä voisi vauhdittaa liittymisprosessia tuntuvasti. EU jatkaa 21. syyskuuta 2005 annettuun julistukseen sisältyvissä kysymyksissä saavutetun edistyksen seurantaa ja arviointia neuvoston asiaan liittyvien päätelmien mukaisesti. Ilman edistymistä komissio suosittaa, että EU jatkaa vuonna 2006 käyttöön ottamiensa toimenpiteiden soveltamista.

18. Mitä tulee **Kyproksen kysymykseen**, saaren kreikkalais- ja turkkilaisyhteisöjen johtajat ovat tiivistäneet YK:n alaisuudessa käytäviä neuvotteluja kokonaisvaltaisen ratkaisun löytymiseksi. Komissio antaa osapuolten pyrkimyksille vahvan tukensa ja teknistä apua EU:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Komissio kehottaa saaren molempia johtajia tekemään tarvittavat kompromissit nyt, jotta neuvottelut saadaan onnistuneeseen päätökseen. Lisäksi se kehottaa kaikkia prosessiin osallistuvia toimijoita keskittämään kaiken tahtonsa ja energiansa kokonaisvaltaiseen ratkaisun aikaansaamiseen. Käynnissä olevassa intensiivisessä neuvotteluvaiheessa on olennaista, että kaikki asianomaiset ovat pidättyväisiä ja tekevät parhaansa turvatakseen myönteisen ilmapiirin, joka helpottaa prosessin saattamista onnistuneeseen päätökseen, ja edistää konkreettisella tavalla kokonaisvaltaisen ratkaisun syntymistä.

19. **Islannin** liittymisprosessi etenee vauhdilla, ja määrätyt neuvotteluluvut on nyt avattu. Se, että maa on jo varsin yhdentynyt EU:hun monilla politiikan aloilla, on osoittautumassa huomattavaksi eduksi. Komissio ottaa Islannin erityispiirteet ja odotukset huomioon tinkimättä kuitenkaan liittymisneuvottelujen vakiintuneesta lähestymistavasta. Se myös noudattaa unionin periaatteita ja säännöstöä ja neuvottelukehystä. Komissio tukee liittymisestä Islannissa käytävää julkista keskustelua jatkossakin tarjoamalla faktatietoja EU-jäsenyydestä.

20. **Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia** täyttää edelleen riittävässä määrin poliittiset arviointiperusteet. Keskeisimmissä uudistuksissa on tapahtunut jonkin verran edistystä. Annetun lainsäädännön täytäntöönpanossa, tiedotusvälineiden sananvapauden turvaamisessa, tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden vahvistamisessa, julkishallinnon uudistamisessa ja korruption torjunnassa on kuitenkin edelleen runsaasti haastetta.

Komissio toistaa suosituksensa, jonka mukaan EU:n olisi aloitettava liittymisneuvottelut entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa. Se myös toistaa ehdotuksensa edetä viivytyksettä vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa määriteltyyn assosiaation toiseen vaiheeseen.

On tärkeää säilyttää hyvät naapuruussuhteet ja päästä nimikiistassa molempien osapuolten hyväksyttävissä olevaan neuvotteluratkaisuun YK:n johdolla. Toivoa sopii, ettei kiistan selvittelyyn haaskattujen vuosien määrä enää kasva.

21. **Montenegro** on tarttunut menestyksellä tärkeimpiin painopisteisiin, jotka EU asetti vuonna 2010 ehdoiksi liittymisneuvottelujen aloittamiselle. Maassa vallitsee kansallinen yksimielisyys Euroopan yhdentymisestä. Komissio katsoo saavutetun edistyksen perusteella, että Montenegro täyttää jäsenyysehdot, varsinkin Kööpenhaminassa sovitut poliittiset jäsenyysehdot, riittävän hyvin. On kuitenkin tärkeää jatkaa uudistuksia, erityisesti lainsäädännön ja politiikan täytäntöönpanoa oikeusvaltioperiaatteen osalta. Komissio aikoo ehdottaa, että Montenegron tapauksessa tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia samoin kuin oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskeviin neuvottelukuihin sovelletaan uutta, edellä 4 kohdassa tarkoitettua lähestymistapaa.

Edellä esitetyn perusteella ja neuvoston joulukuussa 2010 antamat päätelmät huomioon ottaen komissio suosittaa liittymisneuvottelujen aloittamista Montenegron kanssa.

22. **Albanian** sisäpolitiikkaa on kuluneena vuonna hallinnut valtaapitävän enemmistön ja opposition välinen pattitilanne ja muu vastakkainasettelu. Albanian poliittisten voimien on nyt kiireesti hyödynnettävä viimeaikaiset rohkaisevat signaalit ja käynnistettävä uudelleen sentasoinen poliittinen vuoropuhelu, joka mahdollistaa tärkeimpien demokraattisten instituutioiden toiminnan, vaalijärjestelmän kehittämisen ja keskeisten uudistusten täytäntöönpanon. Komissio kehottaa keskeisiä toimijoita yhdessä laatimaan konkreettiset menetelmät sisäpoliittisten erimielisyyksien voittamiseksi, jotta maan Eurooppa-perspektiivistä voisi tulla totta.

23. Komissio on tänään esittänyt lausuntonsa **Serbian** jäsenyyshakemuksesta. Tähänastisen edistyksen huomioon ottaen komissio suosittaa, että Eurooppa-neuvosto myöntää Serbialle ehdokasmaan aseman. Suositus perustuu siihen, että Serbia käynnistää uudelleen vuoropuhelun Kosovon kanssa ja aloittaa ripeästi ja vilpittömässä mielessä tähän mennessä tehtyjen sopimusten täytäntöönpanon.

Serbia on hyvää vauhtia täyttämässä Kööpenhaminan Eurooppa-neuvoston vuonna 1993 asettamien poliittisten jäsenehtoja sekä vakautus- ja assosiaatioprosessin ehtoja riittävässä määrin. Edistymisen on kuitenkin jatkuttava ja ongelmiin Kosovon kanssa löydyttävä käytännön ratkaisut.

Näin ollen komissio suosittaa, että Serbian kanssa aloitetaan neuvottelut sen liittymisestä EU:hun heti, kun maassa tapahtuu huomattavaa lisäedistystä seuraavassa kysymyksessä, joka on yksi tärkeimmistä maalle määritellyistä painopisteistä.

– Lisätoimet suhteiden normalisoimiseksi Kosovon kanssa vakautus- ja assosiaatioprosessin ehtojen mukaisesti noudattamalla täysimääräisesti

osallistavan alueellisen yhteistyön periaatteita ja energiayhteisösopimuksen määräyksiä, etsimällä ratkaisuja televiestintäkysymyksiin, hyväksymällä tutkintotodistukset vastavuoroisesti, jatkamalla kaikkien tehtyjen sopimusten täytäntöönpanoa vilpittömässä mielessä ja tekemällä aktiivista yhteistyötä EULEXin kanssa, jotta se voi hoitaa kaikki tehtävänsä koko Kosovon alueella.

Komissio esittää kertomuksen siitä, miten Serbia on pannut kyseisen painopisteen täytäntöön, heti kun asiassa on tapahtunut riittävää edistystä.

24. EU jatkaa **Belgradin ja Pristinan välisen vuoropuhelun** helpottamista. Vuoropuhelun tavoitteena on edistää yhteistyötä, edistyä EU:hun lähentymisessä ja parantaa ihmisten elinoloja. Se on osoittautunut toimivaksi keinoksi käsitellä osapuolten välisiä erimielisyyksiä ja johtanut useisiin sopimuksiin muun muassa tavaroiden ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden sekä väestö- ja kiinteistörekisterin osalta.

25. **Kosovossa** kulunutta vuotta ovat leimanneet pitkittyneet vaaliprosessit. Uudistuksissa tapahtui vähäistä edistystä. Presidentti ja hallitus ovat osoittaneet sitoutumisensa Kosovon Eurooppa-perspektiiviin, mikä on johtanut ensimmäisiin uudistuksiin. Järjestäytynyt rikollisuus ja korruptio sekä julkishallinnon vahvistaminen ovat edelleen suuria haasteita. Komissio ehdottaa, että Kosovon kanssa aloitetaan oikeusvaltiota koskeva jäsennelty vuoropuhelu näiden haasteiden ratkomiseksi ja tuomioistuinlaitosuudistuksen tukemiseksi.

Vaikka Kosovon serbien kotouttaminen onkin edistynyt Etelä-Kosovossa, jännitteet pohjoisessa ovat lisääntyneet. Myös pohjoisen asukkaiden on voitava hyötyä Eurooppa-perspektiivistä. Komissio korostaakin sitä, miten tärkeää Kosovon on käynnistää sen pohjoisosia koskeva kokonaisvaltainen toimintaohjelma.

Kosovon Eurooppa-perspektiivin toteuttamisesta vuonna 2009 antamansa tiedonannon mukaisesti komissio tukee jatkossakin Kosovon toimia varsinkin viisumien, kauppasopimuksen ja EU:n ohjelmiin osallistumisen osalta. Komissio aikoo tarkastella kyseistä tiedonantoa uudelleen varmistaakseen, että Kosovo voi edelleen hyötyä liittymisprosessista. Komissio tukee toimia, joilla pyritään poistamaan EU:n ja Kosovon välisten suhteiden kehittämisen tiellä olevia, Kosovon asemaa koskevista erimielisyyksistä johtuvia esteitä.

26. **Bosnia ja Hertsegovinan** poliittinen ja institutionaalinen umpikuja jatkuu, mikä pitää yllä valtioelinten toiminnan ja EU:hun liittyvien uudistusten täytäntöönpanon esteitä. Maahan on kiireesti muodostettava valtiotason hallitus, jotta voidaan varmistaa tehokas valtionhallinto. EU:ta lähentyäkseen maan on vielä muutettava perustuslakiaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksen mukaisesti. Muutos koskee etnisen syrjinnän kieltämistä valtioelinten edustuksessa. Lisäksi on säädettävä laki valtiontuista. Lakia väestölaskennasta ei ole vielä annettu. Maa käy vakautus- ja assosiaatioprosessin puitteissa jäsenneltyä vuoropuhelua oikeusasioista. Sitä on jatkettava, ja lisäksi haettava kompromissiratkaisuja ja panostettava EU:hun liittyviin uudistuksiin.

On erittäin tärkeää, että maa saavuttaa lisäedistystä korkean edustajan toimiston sulkemiselle asetettujen tavoitteiden ja ehtojen täyttämisessä. EU:n ensimmäisen yhteisen edustajan nimittäminen Bosnia ja Hertsegovinaan vahvistaa EU:n läsnäoloa

ja tukee maata sen siirtyessä kansainvälisestä valvonnasta kohti eurooppalaista tulevaisuuttaan neuvoston maaliskuussa 2011 antamien päätelmien mukaisesti.

27. EU:n laajentumispolitiikka on saanut aikaan syviä **demokraattisia ja taloudellisia muutoksia** jäsenyyteen pyrkivissä maissa. Kuluneen vuoden saavutukset ovat osoitus uskottavan laajentumispolitiikan merkityksellisyydestä. Jos taas konkreettisten tulosten saavuttamiseen ei ole riittävästi tai lainkaan poliittista tahtoa ja sitoutuneisuutta, liittymisprosessi ei etene ja on vaarassa pitkittyä. Vaikeisiin uudistuksiin ryhtyminen lisää laajentumismaiden vakautta, valmiutta ja vaurautta ja tuo ne lähemmäksi EU:ta.

LIITE 1

Serbian jäsenyyshakemuksia koskevissa komission lausunnoissa esitetyt päätelmät ja suositukset

Viime vuosina tehtyjen huomattavien uudistusten myötä Serbia on edistynyt merkittävästi Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamien poliittisten jäsenyysehtojen täyttämisessä – maassa on vakaat instituutiot, jotka takaavat demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien noudattamisen sekä vähemmistöjen kunnioittamisen ja suojelemisen. Myös vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämisessä edistys on ollut huomattavaa. Serbialla on kattava perustuslaillinen, lainsäädännöllinen ja institutionaalinen kehys, joka vastaa yleisesti ottaen eurooppalaisia ja kansainvälisiä normeja. Parlamentin lainsäädäntötyö on ollut nykyisellä vaalikaudella paljon aiempaa tehokkaampaa. Oikeusvaltion edellyttämä oikeudellinen ja institutionaalinen kehys on kattava, myös korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa, missä on saavutettu alustavia tuloksia. Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelua koskeva lainsäädäntö on hyvällä tasolla, ja sen täytäntöönpano on alkanut. Serbia on päässyt täysin tyydyttävälle tasolle yhteistyössä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen kanssa. Maa on myös koko ajan aktiivisemmin pyrkinyt edistämään sovintoa alueella. Serbia on suostunut ja osallistunut Kosovon kanssa vuoropuheluun toimista, joilla helpotetaan ihmisten elämää. Tämän seurauksena on tehty useita sopimuksia (henkilöiden ja tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta, väestörekisteristä ja kiinteistörekisteristä), ja Serbia on aloittanut niiden alustavan täytäntöönpanon.

Taloudellisten jäsenyysehtojen osalta Serbia on toteuttanut tärkeitä toimia, joilla pyritään luomaan toimiva markkinatalous. Maa on onnistunut jonkin verran vakauttamaan talouttaan maailmanlaajuisesta talous- ja rahoituskriisistä huolimatta. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan talouden rakenteiden uudistamiseksi ja liiketoimintaympäristön parantamiseksi. Erityisesti on lujitettava oikeusvaltioperiaatteen noudattamista, vähennettävä byrokratiaa, tehostettava kilpailua, kasvatettava yksityisen sektorin roolia sekä lisättävä työmarkkinoiden joustavuutta. Jotta Serbia pystyy keskipitkällä aikavälillä selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa, maan on rakenneuudistuksilla parannettava talouden tuotantokapasiteettia ja luotava toimintaympäristö, joka houkuttelee enemmän ulkomaisia sijoituksia.

Serbia on edistynyt hyvin vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa ja väliaikaisessa sopimuksessa määrättyjen velvoitteiden täytäntöönpanossa.

Serbia voi keskipitkällä aikavälillä täyttää jäsenyyteen liittyvät velvoitteet lähes kaikilla EU:n säännöstön aloilla, kunhan se jatkaa lainsäädäntönsä yhdenmukaistamista EU:n säännöstön kanssa ja toteuttaa lisätoimia lainsäädäntönsä täytäntöönpanemiseksi ja noudattamiseksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä seuraaviin aloihin: maatalous ja maaseudun kehittäminen, oikeuslaitos ja perusoikeudet, oikeus, vapaus ja turvallisuus sekä varainhoidon valvonta. Ympäristöasioita ja ilmastonmuutosta koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen kaikilta osin EU:n säännöstön kanssa on mahdollista vain pitkällä aikavälillä ja edellyttää lisäinvestointeja.

Alustavien arvioiden mukaan Serbian liittyminen Euroopan unioniin vaikuttaisi kaiken kaikkiaan varsin vähän EU:n politiikkoihin, eikä se vaikuttaisi EU:n kykyyn pitää yllä ja syventää omaa kehitystään.

Komissio suosittaa, että neuvosto myöntää Serbialle ehdokasmaan aseman ottaen huomioon tähän mennessä saavutetun edistymisen ja olettaen, että Serbia aloittaa uudestaan vuoropuhelun Kosovon kanssa ja aloittaa viipymättä ja vilpittömässä mielessä tähän mennessä tehtyjen sopimusten täytäntöönpanon.

Serbia on edistynyt hyvin Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamien poliittisten jäsenyysehtojen sekä vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämisessä. Edistymisen on kuitenkin jatkuttava, ja Kosovon ongelmiin on löydettävä käytännön ratkaisuja.

Komissio suosittaa, että Serbian kanssa aloitetaan neuvottelut Euroopan unioniin liittymisestä heti kun se on edistynyt merkittävästi toimissaan kohti seuraavaa ensisijaista tavoitetta:

– suhteet Kosovoon on pyrittävä normalisoimaan vakautus- ja assosiaatioprosessin ehtojen mukaisesti noudattamalla täysimääräisesti osallistavan alueellisen yhteistyön periaatteita; noudattamalla tinkimättä energiayhteisön perustamissopimuksen määräyksiä; etsimällä ratkaisuja televiestintäalaan ja tutkintotodistusten vastavuoroiseen hyväksymiseen liittyviin ongelmiin; jatkamalla kaikkien tähän mennessä tehtyjen sopimusten täytäntöönpanoa vilpittömässä mielessä; ja tekemällä aktiivisesti yhteistyötä Euroopan unionin oikeusvaltio-operaation (EULEX) kanssa, jotta se voi toimia Kosovon kaikissa osissa.

Komissio esittää kertomuksen edellä mainittuun ensisijaiseen tavoitteeseen liittyvistä Serbian toimista heti kun ne ovat edistyneet riittävästi.

Serbiaa kannustetaan ylläpitämään uudistusvauhtia maan pyrkiessä täyttämään jäsenyysehdot asianmukaisesti. Serbian on kiinnitettävä erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen sekä jatkettava rakentavaa osallistumistaan alueelliseen yhteistyöhön ja kahdenvälisten suhteiden vahvistamista naapurivaltioiden kanssa. Serbian odotetaan myös jatkavan väliaikaisen sopimuksen täytäntöönpanoa ja aloittavan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanon heti kun se tulee voimaan. Komissio jatkaa näiden toimien tukemista liittymistä valmistelevasta tukivälineestä.

LIITE 2

Kroatiaa, entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa, Montenegroa, Albaniaa, Bosnia ja Hertsegovinaa, Kosovoa[17], Turkkia ja Islantia koskevat päätelmät

Kroatia

Liittymisneuvottelut päätettiin kesäkuussa 2011 sen jälkeen, kun Kroatia oli täyttänyt jäljellä olevat päättämisedellytykset. Kroatian on nyt hyödynnettävä käytännössä sitä korkeaa tasoa, jonka se on saavuttanut lainsäädäntönsä mukauttamisessa, ja keskityttävä jäljellä oleviin liittymisvalmisteluihin. Komissio seuraa sitä, miten Kroatia lunastaa kaikki liittymisneuvotteluissa antamansa sitoumukset ja jatkaa valmisteluja voidakseen vastata jäsenyysvelvoitteista liittymisajankohtaan mennessä. Tämä edistymiskertomus on osa tätä seurantaa.

Kroatia täyttää edelleen **poliittiset jäsenyysehdot**. Maa on edistynyt merkittävästi kaikilla aloilla, myös oikeusvaltioperiaatteen suhteen. Tulokset ovat konkretisoitumassa, ja työtä niiden lujittamiseksi on jatkettava.

Demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta on lujitettu entisestään. *Hallituksen* ja *parlamentin* toiminta on jatkunut tehokkaana. *Julkishallinnon* uudistaminen edellyttää lisätoimia. Tavoitteena on huolehtia lainsäädäntökehyksen tehokkaasta täytäntöönpanosta, jotta julkishallinnosta saadaan moderni, luotettava, epäpoliittinen ja kansalaisia palveleva.

Kroatia on edistynyt hyvin *tuomioistuinlaitosta* koskevissa kysymyksissä. Uudella lainsäädännöllä on lisätty tuomioistuinten riippumattomuutta. Tuomioistuinlaitoksen toiminnan tehostamiseksi on toteutettu monia toimenpiteitä, ja sen virkamiesten nimittämiseen sovelletaan uutta järjestelmää. Joitakin haasteita on jäljellä. Niistä tärkeimpiä ovat tuomioistuinlaitoksen toiminnan tehostaminen sekä uusien, tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuteen, puolueettomuuteen ja vastuuvelvollisuuteen liittyvien toimenpiteiden soveltaminen käytännössä. Sotarikostuomioistuinten toiminnassa on tapahtunut edistystä siltä osin, että ne ovat entistä puolueettomampia. Kaikki uudet sotarikosasiat on keskitetty niihin erikoistuneille neljälle tuomioistuinjaostolle, ja niiden roolia jo vireillä olevissa asioissa olisi vahvistettava entisestään. Oikeusministeriö on laatinut strategian rankaisemattomuuden torjumiseksi. Erityisesti on kyse tapauksista, joissa uhrit ovat olleet etnisiä serbejä tai väitetyt syylliset Kroatian turvallisuusjoukkojen jäseniä.

Korruption torjunnassa on edistytty hyvin. Toimintaa on vauhditettu, ja tulokset ovat positiivisia: lainsäädäntö on parantunut ja toimivaltaisia viranomaisia vahvistettu. Kroatian on tehtävä enemmän korruptiotapausten käsittelyn tehostamiseksi. Tämä koskee varsinkin korkean tason ja paikallistason korruptiota sekä julkisiin hankintoihin ja tuomioistuinlaitokseen liittyviä tapauksia. Korruption ehkäisemisestä äskettäin annetun lainsäädännön soveltamisesta on saatava lisäkokemusta ja täytäntöönpanorakenteita on vahvistettava entisestään.

Ihmisoikeuksia kunnioitetaan edelleen yleisesti ottaen hyvin, ja ***ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun*** aloilla on tapahtunut lisäedistystä. Kroatia on jatkanut sellaisten toimenpiteiden toteuttamista, joilla lisätään yleistä tietoisuutta ihmisoikeuksista ja suojellaan

---

[17] YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 määritelmän mukaisesti.

niitä paremmin. *Oikeussuojan saatavuus* on parantunut sikäli, että oikeusavusta annetun lain täytäntöönpanoa on tehostettu menettelyjä yksinkertaistamalla. *Vankilajärjestelmään* liittyen on jatkettu olemassa olevien vankiloiden ja hoitolaitosten laajentamista, mutta maan vankiloissa on edelleen liikaa vankeja niiden kapasiteettiin nähden. Oikeusasiamies saa jatkuvasti *epäasiallista kohtelua* koskevia kanteluita, jotka koskevat poliisin liiallista voimankäyttöä. Kantelut on käsiteltävä asianmukaisesti.

Kroatian lainsäädännössä taataan *sananvapaus*, myös tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus, ja yleisesti ottaen sitä kunnioitetaan. Tiedotusvälineiden omistuksen läpinäkyvyyden osalta on tapahtunut lisäedistystä, mutta jo aikaisempina vuosina tapahtuneiden, korruptiotapauksia ja järjestäytynyttä rikollisuutta tutkiviin toimittajiin kohdistunutta pelottelua koskevien tapausten tutkinta on edistynyt vain vähän. Sen sijaan uusia tapauksia ei ole juurikaan ollut. Varsinkin taloudelliset paineet haittaavat tutkivan journalismin kehittymistä. Poliittinen väliintulo paikallistasolla on edelleen ongelma. *Kokoontumisvapauteen* on edelleen kiinnitettävä huomiota sen suhteen, miten mielenosoituksiin suhtaudutaan.

Naisten oikeuksissa ja sukupuolten tasa-arvossa on tapahtunut jonkin verran edistystä. Naisten asema työmarkkinoilla ei ole kuitenkaan muuttunut merkittävästi, ja naisten työttömyysprosentti on edelleen korkea. *Lasten oikeuksien* parantamisessa on edistytty vain vähän. Lapsiasiamies on tehostanut toimintaansa tapauksissa, joissa toimivaltaiset viranomaiset eivät ole puuttuneet lapsiin kohdistuneeseen väkivaltaan asianmukaisesti.

Vähäosaisten ja vammaisten osallisuus on parantunut vain vähän. Vammaisasiamiehen valmiuksia ollaan lisäämässä. Etuuksien myöntämisperusteita ei sovelleta yhdenmukaisesti, ja oikeuksia säätelevä lainsäädäntö on hajanaista. Siirtyminen laitoshoidosta yhteisöllisiin hoitopalveluihin on edistynyt hitaasti. *Työntekijöiden oikeuksia ja ammattiyhdistysoikeuksia* kunnioitetaan yleisesti ottaen.

Kroatia on aloittanut *syrjinnän kieltävän* lain ja viharikoksia koskevan lainsäädännön täytäntöönpanon, ja siitä on jo saatu tuloksia. Tietoisuuden lisäämiseksi on toteutettu erityyppisiä toimenpiteitä, ja ihmisoikeusasiamiehen virastoa ollaan vahvistamassa. Lainvalvontaviranomaiset ovat panneet vireille joitakin asioita viharikoslainsäädännön nojalla. Lisää tuloksia on kuitenkin saatava aikaan, ja homo- ja muukalaisvihamielisiä asenteita muokattava.

Vähemmistöjen ja sivistyksellisten oikeuksien kunnioittamisessa ja suojelussa on tapahtunut jonkin verran edistystä. Vähemmistöjen oikeuksien kunnioittamisesta on edelleen annettu julkisuudessa korkean tason sitoumuksia, joissa vakuutetaan, että vähemmistöillä on sijansa kroatialaisyhteiskunnassa. Vähemmistöjä edustaville järjestöille on myönnetty rahoitusta. Vähemmistöihin kohdistuneiden välikohtausten poliisitutkinta on parantunut. Kansallisten vähemmistöjen oikeuksista annetun perustuslaillisen lain työllisyyttä koskevien säännösten täytäntöönpanon tehostamiseksi on ryhdytty toimiin. Samoin on hyväksytty vähemmistöjen työllistämissuunnitelma, joka pitäisi nyt panna täytäntöön. Kroatian on kuitenkin jatkossakin vaalittava suvaitsevaisuutta vähemmistöjä, varsinkin Kroatian serbejä, kohtaan. Syrjintää esiintyy edelleen, varsinkin paikallistason julkisella sektorilla. Romanivähemmistölle suunnattua koulutusta, varsinkin esiasteen koulutusta, samoin kuin infrastruktuuria joillakin romanien asuinalueilla on parannettu. Romanivähemmistöjen osallistumisessa koulutusjärjestelmään on kuitenkin edelleen ongelmia. Romanit voisivat hyödyntää nykyistä paremmin heidän hyväkseen suunniteltuja toimenpiteitä. Asunnon, sosiaaliturvan ja

terveydenhoidon saanti on romaneille edelleen ongelma, ja heidän työttömyytensä on pysynyt erittäin korkeana.

Pakolaisten paluu on edennyt hyvin. Heitä on palannut lisää Kroatiaan. Pakolaisten asuttaminen on edistynyt erityisten asuttamisohjelmien puitteissa. Myös asuintalon jälleenrakennusluvan epäämisen johdosta tehtyjen, käsittelyä odottavien valitusten määrä on saatu vähenemään. Säilyneiden kiinteistöjen jälleenrakentaminen on edennyt. Eläkeoikeuksien validoinnista tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa on jatkettu. Kroatian on kuitenkin edistyttävä asunnon osoittamisessa jäljellä oleville, arviolta 2 500:lle asuttamisohjelman asiakkaalle. Toimia pakolaisten pysyvän paluun mahdollistavien taloudellisten ja sosiaalisten edellytysten luomiseksi on vauhditettava.

Mitä tulee ***alueellisiin kysymyksiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin***, Kroatia tekee edelleen yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Hallituksen perustama virastojen välinen työryhmä on tutkimuksissaan kartoittanut uusia keinoja ICTYn syyttäjänviraston pyytämien, kadoksissa olevien tykistöasiakirjojen paikantamiseksi tai niiden kohtalon selvittämiseksi. Kroatia ei ole kuitenkaan pystynyt antamaan täydellistä selvitystä kadonneista sotilasasiakirjoista. Poliittisten johtajien pitäisi pidättyä sellaisista julkilausumista ja toimenpiteistä, joilla vähätellään sovinnon tärkeyttä ja sitä, että syytteiden nostaminen sotarikoksista on välttämätöntä oikeuden toteutumiseksi.

Sarajevon julistukseen liittyvä prosessi on edistynyt merkittävästi. Kesä- ja syyskuussa 2011 järjestettyjen tapaamisten johdosta Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia sopivat useista asioista, muun muassa yhteisen julistuksen tekstistä, joka on tarkoitus allekirjoittaa Belgradissa marraskuussa 2011 järjestettävässä ministerikokouksessa.

Heinäkuussa Kroatian hallitus antoi julistuksen eurooppalaisten arvojen edistämisestä Kaakkois-Euroopassa ja toimitti sen parlamentille hyväksyttäväksi. Julistuksen mukaan Kroatia sitoutuu huolehtimaan siitä, etteivät kahdenväliset kysymykset, esimerkiksi rajariidat, missään vaiheessa hankaloita ehdokasmaiden liittymistä EU:hun liittymisprosessin alkumetreiltä siihen hetkeen, kun liittymissopimus tulee voimaan.

Kroatia on jatkanut aktiivista osallistumista alueellisiin aloitteisiin, muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECP) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Kahdenvälisiä suhteita muihin laajentumismaihin ja naapureina oleviin EU:n jäsenvaltioihin kehitetään jatkuvasti. Tämä koskee myös Serbiaa olkoonkin, että sotarikosten tutkintaa ja niihin liittyviä syytetoimia koskevassa alueellisessa yhteistyössä on vielä kysymyksiä, jotka vaativat jatkuvaa huomiota. Suhteet *Sloveniaan* ovat kohentuneet sen jälkeen, kun sopimus rajariidan sovittelusta tuli voimaan.

Kroatian **talouden** taantuma jatkui vielä vuonna 2010 ja vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä, vaikka EU:n jäsenvaltioiden ja muiden kauppakumppanien taloudet olivat elpymässä. Taloudellisen toiminnan lisääntymisestä on kuitenkin ollut merkkejä keväästä alkaen. Työttömyys, julkisen talouden alijäämä ja velkaantuneisuus ovat lisääntyneet entisestään. Ulkomaanvelan suuruus on edelleen yksi talouden suurimmista heikkouksista.

Mitä tulee **taloudellisiin jäsenyysehtoihin**, Kroatia on toimiva markkinatalous. Maan pitäisi selvitä kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa edellyttäen, että se panee

rakenteellisten heikkouksien vähentämiseen tähtäävän kattavan uudistusohjelmansa määrätietoisesti täytäntöön.

Markkinatalouden perustekijöistä on säilynyt laaja poliittinen yksimielisyys. Makrotalouspolitiikalla on vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen onnistuttu melkoisen hyvin vastaamaan taantumasta johtuviin haasteisiin. Keskuspankki on onnistunut ylläpitämään vaihtokurssia ja rahoitusvakautta samalla, kun se jatkoi myötäilevää rahapolitiikkaansa taustalla vaikuttavien inflaatiopaineiden pysyessä alhaisina. Pankkien häiriönsietokyky pysyi hyvänä. Viranomaiset pyrkivät hillitsemään julkisen talouden kasvavaa alijäämää pitämällä menot kurissa. Finanssipoliittinen kehys julkisen talouden saamiseksi kestäväksi keskipitkällä aikavälillä on parantunut. Vaihtotaseen alijäämä supistui edelleen, kun vienti kasvoi ja tuonti pysyi vähäisenä heikon kotimaisen kysynnän takia. Talouden elvytysohjelmaan kytkeytyvien rakenneuudistusten osalta saavutettiin vähäistä edistystä.

Kaiken kaikkiaan rakenneuudistusten vauhti on kuitenkin pysynyt hitaana, varsinkin yksityistämisen ja tappiollisten yritysten uudelleenjärjestelyjen osalta. Investointeja rasittavat edelleen voimakas sääntely, hallinnollisten päätösten arvaamattomuus varsinkin paikallistasolla ja monet ei-veroluonteiset maksut. Erittäin jäykkien työmarkkinoiden uudistaminen on jäänyt vähäiseksi, ja valmiiksi alhainen työllisyys ja työvoimaosuus ovat laskeneet edelleen. Tulonsiirrot, joiden osuus talousarvioista on suhteellisen suuri, ovat edelleen huonosti kohdennettuja. Talousarviomenettelyä voitaisiin kehittää edelleen ottaen huomioon, että julkinen talous on saatava keskipitkällä aikavälillä kestäväksi. Julkisten varojen käytön tehostaminen on vieläkin yksi suurimmista haasteista.

Kroatian **kyvystä täyttää jäsenyysvelvoitteet** voidaan todeta, että EU:n vaatimusten täyttämiseen liittyvät valmistelut ovat edenneet hyvin, ja lainsäädännön mukauttaminen EU:n sääntöihin on useimmilla aloilla erittäin pitkällä. Useimmilla aloilla on tapahtunut lisäedistymistä, myös niillä, joilla lainsäädännön mukauttamisessa ollaan jo pitkällä. Tietyillä aloilla on vielä lisättävä hallinnollisia valmiuksia, joita tarvitaan EU:n säännöstön panemiseksi asianmukaisesti täytäntöön. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpano on edennyt ongelmitta.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty hyvin. Alan lainsäädännön mukauttamisessa unionin säännöstöön ollaan pitkällä. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan, varsinkin horisontaalisen lainsäädännön sekä uuden ja vanhan lähestymistavan mukaisen tuotelainsäädännön suhteen, ennen kuin kansallinen lainsäädäntö vastaa täysin EU:n säännöstöä.

Työntekijöiden vapaassa liikkuvuudessa on tapahtunut lisäedistystä, ja valmistelut EU:n säännöstön soveltamiseksi etenevät aikataulussa. Hallinnollisten valmiuksien parantamiseen on panostettava edelleen sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen osalta.

Sijoittautumisoikeudessa ja palvelujen tarjoamisen vapaudessa on tapahtunut lisäedistystä, ja niitä koskevan lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on yleisesti ottaen tyydyttävällä tasolla. Ammattipätevyyden vastavuoroisessa tunnustamisessa samoin kuin palveludirektiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanossa riittää vielä työtä ennen kuin se vastaa täysin EU:n säännöstöä. Lisäksi on parannettava postipalvelujen sääntelyviranomaisen hallinnollisia valmiuksia.

Pääomien vapaassa liikkuvuudessa on tapahtunut lisäedistystä siltä osin kuin on kyse maksupalveluja, pääomanliikkeiden vapauttamista ja rahanpesun torjuntaa koskevasta EU:n säännöstöstä. Lainsäädännön mukauttaminen on lähes valmis.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty lisää. Lainsäädännön mukautus EU:n säännöstöön on edennyt aikataulun mukaisesti ja on kohta valmis. Erityishuomiota olisi kiinnitettävä siihen, että sekundäärilainsäädäntö mukautetaan julkisia hankintoja koskevaan uuteen lakiin ja alan instituutioita vahvistetaan kouluttamalla ja kehittämällä niiden henkilöstöä jatkuvasti.

Yhtiöoikeuden alalla on tapahtunut edistystä. Lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on edennyt hyvin. *Immateriaalioikeuksia koskevassa lainsäädännössä* on tapahtunut lisäedistystä, ja sen mukauttaminen EU:n säännöstöön on edennyt hyvin pitkälle. Yleistä tietoisuutta immateriaalioikeuksista on vielä lisättävä.

Kilpailupolitiikassa on tapahtunut merkittävää edistystä. Erityismaininnan ansaitsee telakoiden rakenneuudistussuunnitelmien hyväksyminen. Yhtäkään yksityistämissopimusta ei ole kuitenkaan allekirjoitettu. Lainsäädännön mukauttamisessa on päästy pitkälle. Uuden kilpailulain voimaantulon myötä Kroatian kilpailuviranomaisen harjoittamaa kartellien valvontaa on tehostettava edelleen.

Finanssipalvelujen alalla on edistytty hyvin sekä lainsäädännön mukauttamisessa että hallinnollisten valmiuksien lisäämisessä. Mukauttamisessa ollaan hyvin pitkällä.

Kroatia on edistynyt hyvin *tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden* osalta, ja niitä koskevan lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön on edetty erittäin pitkälle. Lisätoimia tarvitaan sähköisen viestinnän kaikkien markkinasegmenttien vapautuskehityksen ylläpitämiseksi ja julkisen yleisradiotoiminnan riippumattomuuden lisäämiseksi.

Maataloudessa ja maaseudun kehittämisessä on edistytty hyvin, erityisesti maksajaviraston perustamisessa, yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän käyttöönotossa sekä yhteisessä markkinajärjestelyssä. Valmistelut etenevä kaiken kaikkiaan hyvin. Kroatialta edellytetään määrätietoista toimintaa kaikilla näillä aloilla, jotta sillä olisi täysin toimivat ja yhteensopivat järjestelmät. Lisätoimia tarvitaan myös maatalouden tukijärjestelmän mukauttamiseksi EU:n säännöstöön. Kroatian on kiireesti parannettava valmiuksiaan hyödyntää maaseudun kehittämisvaroja.

Elintarvikkeiden turvallisuudessa ja eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikassa on edistytty hyvin varsinkin EU:n lainsäädännön saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja täytäntöönpanolainsäädännön antamisessa. Useilla aloilla lainsäädäntö on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä lähes kokonaan. Kroatian on jatkettava toimintaa laitosten modernisoimiseksi ja valvomiseksi, rajatarkastusasemien perustamiseksi, eläimistä saatavien sivutuotteiden valvomiseksi sekä hallinto- ja valvontavalmiuksien lisäämiseksi.

Kroatia on edelleen edistynyt hyvin *kalastusalan* lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön. Valmisteluissa ollaan kaiken kaikkiaan pitkällä. Maan on jatkettava lainsäädäntönsä täytäntöönpanoa koskevia toimia erityisesti kalastuslaivaston hallinnoinnin, tarkastus- ja valvontatoiminnan sekä rakennepolitiikan osalta.

Liikennepolitiikan alalla on tapahtunut lisäedistystä, ja alan lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on pitkällä. Lisätoimia tarvitaan erityisesti Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta tehdyn sopimuksen toisen vaiheen valmistelussa,

ilmailulainsäädännön mukauttamisen päätökseen saattamisessa sekä sen varmistamisessa, että raideliikenteen turvallisuusviranomainen ja alusliikenteen seurannan tietojärjestelmä ovat täysin toimintakykyiset.

Energia-alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä, ja sen lainsäädäntö vastaakin jo hyvin EU:n säännöstöä. Lisätoimia tarvitaan varsinkin sähkö- ja kaasumarkkinoiden avaamisessa sekä uusiutuvia energianlähteitä ja energiatehokkuutta koskevien EU:n tavoitteiden saavuttamiseksi. Uusiutuviin energianlähteisiin liittyvien hankkeiden hallinnollisia menettelyjä on yksinkertaistettava ja hallinnollisia valmiuksia lisättävä.

Verotuksessa on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön mukauttamisessa on päästy erittäin pitkälle, mutta joitakin lisätoimia tarvitaan varsinkin arvonlisä- ja valmisteverojen osalta. Kroatian olisi jatkettava tietotekniikan yhteenkytkettävyyden valmistelua.

Talous- ja rahapolitiikassa on tapahtunut jonkin verran edistystä, ja alan lainsäädännön mukauttaminen on saatu päätökseen. Toimia talouspolitiikan koordinoinnin parantamiseksi olisi hyvä jatkaa.

Tilastoinnissa on edistytty hyvin. Lainsäädännön mukauttamisessa on päästy pitkälle. Työtä on jatkettava, jotta Kroatian tilastot vastaisivat kaikilta osin EU:n vaatimuksia.

Sosiaalipolitiikassa ja työllisyydessä on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön mukauttamisessa unionin säännöstöön on päästy pitkälle. Mukauttamisessa on kuitenkin vielä joitakin aukkoja, esimerkiksi syrjintäkiellon ja sukupuolten tasa-arvon osalta, ja työlain soveltamisalaan kuulumattomat työoikeusdirektiivit on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä. Työmarkkinoiden rakenteellisten heikkouksien korjaamiseen samoin kuin työmarkkinaosapuolten väliseen vuoropuheluun ja niiden valmiuksien kehittämiseen olisi kiinnitettävä riittävästi huomiota. Hallinnollisia valmiuksia on lisättävä kaikilla aloilla.

Kroatia on edistynyt jonkin verran *yritys- ja teollisuuspolitiikan* alalla. Alan lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on edennyt erittäin pitkälle. Liiketoimintaedellytysten kohentamiseen hallinnollista rasitusta vähentämällä samoin kuin innovoinnin ja osaamisen kehittämiseen tarvitaan edelleen määrätietoista panostusta. Pk-yritysten määritelmä on saatettava vastaamaan EU:n säännöstöön sisältyvää määritelmää. Telakkateollisuuden rakenneuudistusta on jatkettava.

Kroatiassa on tapahtunut lisäedistystä *Euroopan laajuisten verkkojen* suhteen, ja niitä koskevan lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on saatu valmiiksi.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa on edistytty hyvin. Kroatia on edennyt pitkälle koheesiopolitiikan täytäntöönpanon valmisteluissa kaikilla aloilla. Koheesiopolitiikan täytäntöönpanoon tulevaisuudessa tarvittavien hallinnollisten valmiuksien lisäämiseksi ja hankesuunnittelun hiomiseksi on toteutettava määrätietoisia lisätoimia.

Kroatia on edistynyt merkittävästi *tuomioistuinlaitoksen ja perusoikeuksien* alalla. Tuomioistuinlaitoksen uudistamista on jatkettu antamalla uutta tuomioistuinten riippumattomuutta lisäävää lainsäädäntöä ja purkamalla oikeuskäsittelyä odottavien tapausten sumaa. Tuomioistuinlaitoksen uudistamiseen on kiinnitettävä jatkuvasti huomiota varsinkin toiminnan tehostamiseen sekä tuomioistuinten riippumattomuuteen, puolueettomuuteen ja vastuuvelvollisuuteen liittyvien toimenpiteiden käytännön soveltamisen osalta. Kroatia on edelleen tehostanut omien sotarikostapaustensa käsittelyä. Rankaisemattomuuteen on

puututtava määrätietoisesti. Korruption torjuntatoimia on vauhditettu myönteisin tuloksin: lainsäädäntö on kehittynyt ja toimivaltaisten viranomaisten resursseja on vahvistettu. Kroatian on tehtävä enemmän korruptiotapausten käsittelyn tehostamiseksi. Tämä koskee varsinkin korkean tason ja paikallistason korruptiota sekä julkisiin hankintoihin ja tuomioistuinlaitokseen liittyviä tapauksia. Äskettäin annetun ehkäisevän lainsäädännön soveltamisesta käytäntöön tarvitaan lisää kokemuksia. Perusoikeuksien suojelua on parannettu, mutta niiden kunnioittamista käytännössä on lisättävä varsinkin vähemmistöjen ja pakolaisten osalta.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on edistytty hyvin, ja lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön ollaan kaiken kaikkiaan pitkällä. Turvapaikka-asioita koskevaa lainsäädäntöä on vahvistettu. Suojeluaseman saaneiden henkilöiden parempaan kotouttamiseen ja luvattomasti maahan saapuneiden alaikäisten suojeluun on kiinnitettävä huomiota. Viisumilainsäädännön mukauttamista EU:n säännöstöön on jatkettava. Ulkorajojen suhteen on tapahtunut edistystä. Rajapoliisin vahvistamista on jatkettu henkilöstön ja välineistön osalta. Kroatian on panostettava yhdennetyn rajaturvallisuuden tarkistetun toimintasuunnitelman täytäntöönpanoon. Oikeudellinen yhteistyö siviili- ja rikosasioissa on edistynyt. Myös järjestäytyneen rikollisuuden ja huumausaineiden torjunnassa on edistytty hyvin.

Tieteen ja tutkimuksen alalla on tapahtunut lisäedistystä. Lainsäädännön mukauttamisessa ollaan pitkällä, mutta vielä on panostettava tutkimukseen tehtävien investointien lisäämiseen sekä tutkijoiden laatuun ja heidän oikeuksiinsa. Samoin olisi panostettava innovaatiounioniin valmistautumiseen.

Koulutuksen, nuorison ja kulttuurin aloilla on edistytty hyvin. Lainsäädännön mukauttaminen EU:n säännöstöön on pitkällä. Kroatia on osallistunut täysipainoisesti elinikäisen oppimisen ohjelmaan ja nuorisotoimintaohjelmaan tammikuusta 2011. Ammatti- ja aikuiskoulutukseen on kiinnitettävä jatkuvasti huomiota.

Ympäristön alalla on tapahtunut edistystä. Kaiken kaikkiaan Kroatian valmistelut ovat loppusuoralla sekä lainsäädännön mukauttamisen että täytäntöönpanon osalta. Tämä koskee erityisesti veden laatua ja kemikaaleja. EU:n horisontaalisen säännöstön täytäntöönpanoa, varsinkin kansalaisten osallistumisoikeutta ja oikeussuojan saatavuutta ympäristöasioissa, on parannettava. Hallinnollisten valmiuksien kehittämiseksi varsinkin luonnonsuojelun ja ilmastonmuutoksen suhteen tarvitaan huomattavia lisätoimia. *Ilmastonmuutoksen* osalta tarvitaan edelleen merkittäviä lisätoimia lainsäädännön mukauttamisen päätökseen viemiseksi ja täytäntöönpanon varmistamiseksi varsinkin ilmailun sekä päästöoikeuksien maksuttoman jakamisen, rekistereiden ja huutokaupan osa-alueilla.

Kuluttajien ja terveyden suojelussa on tapahtunut jonkin verran edistystä. Kuluttajansuojan osalta lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön samoin kuin muissa valmisteluissa ollaan pitkällä. Jäljellä olevien kansanterveyskysymysten ratkaisemiseksi tarvitaan määrätietoista toimintaa.

Kroatian edistyminen *tulliliiton* osalta on jatkunut hyvänä. Lainsäädännön mukauttamisessa on edetty erittäin pitkälle, ja siinä tapahtui lisäedistystä tarkastelujaksolla. Kroatia on jatkanut hallinnollisten ja operatiivisten valmiuksiensa vahvistamista modernisoimalla fyysisiin tarkastuksiin käytettävää laitteistoa ja kehittämällä valmiuksiaan laatia riskianalyyseja. Tietotekniikan yhteenkytkettävyyden valmistelut ovat nekin pitkällä, ja niitä on syytä jatkaa.

Hallinnollisia valmiuksia on parannettava sisäisten tarkastusten, jälkitarkastusten ja riskinhallinnan osalta.

Ulkosuhteiden alalla on tapahtunut lisäedistystä. Lainsäädännön mukauttaminen on edennyt pitkälle, ja maa jatkaa kansainvälissä järjestöissä esittämiensä kantojen yhteensovittamista EU:n kantoihin. Kroatian olisi kuitenkin tehtävä enemmän kansainvälisten sopimustensa mukauttamiseksi EU:n säännöstöön ja hallinnollisten valmiuksiensa lisäämiseksi kehitysyhteistyöpolitiikan ja humanitaarisen avun aloilla.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla on tapahtunut lisäedistystä. Kroatia on jatkanut osallistumistaan useisiin EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan operaatioihin. Lainsäädännön mukauttaminen on edennyt pitkälle. Maan on jatkettava asevalvonnan täytäntöönpanon tehostamista, mihin kuuluu myös aseita koskevien tietojen läpinäkyvyys.

Varainhoidon valvonnassa on tapahtunut lisäedistystä ja lainsäädännön mukauttamisessa ollaan pitkällä. Julkisen varainhoidon sisäisen valvonnan ja ulkoisten tarkastusten tehostamiseksi keskus- ja paikallistasolla tarvitaan jatkuvia toimia.

Kroatia on edistynyt hyvin *varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten* suhteen. Omien varojen järjestelmän hallinnointiin tarvittavat rakenteet ja menettelyt ovat pääosin olemassa.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia täyttää edelleen riittävässä määrin **poliittiset jäsenyysehdot**. Maa on jatkanut liittymiseen liittyviä uudistuksia, mutta tärkeitä haasteita on vielä edessä. Kesäkuun parlamenttivaalit olivat yleisesti ottaen kansainvälisten normien mukaiset. Uusi hallituskoalitio muodostettiin nopeasti. Tuomioistuinlaitoksen ja julkishallinnon alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä, erityisesti lainsäädäntökehyksessä. Toimia on kuitenkin toteutettava lainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi, varsinkin tiedotusvälineiden sananvapauden, tuomioistuinlaitoksen ja hallinnon uudistamisen sekä korruption torjunnan aloilla. Vuoropuhelua hallituksen ja opposition välillä on lisättävä, jotta taataan instituutioiden moitteeton toiminta.

Ohridin puitesopimus, joka on ollut voimassa kymmenen vuotta, on yhä olennainen osa demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta maassa. Kieliä, hallinnon hajauttamista ja tasapuolista edustusta koskevan lain täytäntöönpanossa on edistytty jonkin verran. Ponnisteluja on jatkettava, jotta voidaan vastata koulutuksen kaltaisiin haasteisiin ja varmistaa harmoniset suhteet kaikkien yhteisöjen välillä.

Vaalien järjestämisessä on tapahtunut parannusta, ja vaalit olivat kilpaillut ja ne toimitettiin hyvin koko maassa. Hallituksen on korjattava puutteet ja pantava täysimääräisesti täytäntöön Etyjin alaisen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ETYJ/ODIHR) vaalitarkkailulautakunnan päätelmät ja suositukset. Parlamentin resursseja on lisättävä, jotta se voisi täyttää tehtävänsä. Opposition boikotti haittasi parlamentin toimintaa tammikuusta alkaen vaaleihin asti. Vaalien jälkeen oppositio on mukana uudessa parlamentissa. Parlamentin uudistuksessa on edistytty jonkin verran. Kielilain ja parlamentin työjärjestyksen täytäntöönpanossa on edistytty. Poliittista vuoropuhelua on edelleen lisättävä.

Hallituskoalitio on selvinnyt vaikeuksista ja lujittanut sisäistä yhteistyötään. Uusi hallitus on antanut uutta pontta EU-uudistusprosessille. Paikallishallinnon osalta paikallisten palvelujen tarjonnan rahoituspuitteiden on oltava avoimemmat ja tasapuolisemmat.

Julkishallinnon puitteiden luomisessa on edistytty, sillä julkishallinnon uudistuksesta vastaava ministeriö on perustettu. Sähköisen hallinnon palveluja kansalaisille on parannettu. Uudistusten yleisessä toteutuksessa on kuitenkin edistytty vain vähän. Merkittäviä lisätoimia tarvitaan varsinkin palvelukseenottopolitiikan ja virkamieskunnan avoimuuden, ammattimaisuuden ja riippumattomuuden periaatteiden kunnioittamisen osalta. Yleisiä hallinnollisia menettelyjä koskevaan lakiin tehdyt muutokset eivät varmista hallinnollisten palvelujen tehokasta tarjontaa ja kansalaisten suojelua.

Tuomioistuinlaitoksen tehokkuutta pyrittiin parantamaan laajalla lainsäädäntöpaketilla, josta osa tulee voimaan vuosien 2012 ja 2015 välisenä aikana. Tuomioistuinjärjestelmässä vallinnut puute on paikattu perustamalla korkein hallinto-oikeus. Oikeusministerin äänioikeudet tuomarineuvostossa on poistettu tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden vahvistamiseksi. Riippumattomuutta ja ammattimaisuutta on parannettava käytännössä lisätoimien avulla, erityisesti rekrytointikäytänteiden kautta. Aiempien uudistusten täytäntöönpanoa on tehostettava.

Korruption torjuntaa koskevan politiikan lainsäädäntökehykseen on tehty lisämuutoksia. Lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) suositukset on täytetty ja varallisuutta koskevien ilmoitusten järjestelmällinen tarkastaminen on alkanut. Korkean tason korruptiotapausten käsittelyssä on saavutettava tuloksia ja eturistiriitoja koskevien ilmoitusten järjestelmällinen tarkastaminen on aloitettava. Julkinen varainkäyttö ja poliittisten puolueiden rahoitus ei ole edelleenkään riittävän avointa. Korruptiota esiintyy edelleen yleisesti monilla aloilla, ja se on yhä vakava ongelma.

Ihmisoikeuksiin ja vähemmistöjen suojeluun liittyvä oikeudellinen ja institutionaalinen kehys on pääosin olemassa. *Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia* kunnioitetaan yleisesti, ja niiden alalla on tapahtunut rajallista edistystä. Eräät vankilat on kunnostettu, mutta maa ei ole vielä laatinut vankilajärjestelmää koskevaa tehokasta kansallista strategiaa. Rikosten rankaisematta jäämisen torjunta lainvalvontaviranomaisten sisällä on edelleen puutteellista. Puutteellinen sananvapaus tiedotusvälineissä herättää suurta huolta, ja asiasta on aloitettu vuoropuhelu. Päätoimittajat ja toimittajat ovat raportoineet poliittisen painostuksen ja pelottelun lisääntymisestä. Useita hallituskriittisiä tiedotusvälineitä – yksi merkittävä televisiokanava ja kolme sanomalehteä – lopetettiin veropetossyytösten vuoksi; menettely johti mediamaiseman moninaisuuden kaventumiseen, ja sen suhteellisuus ja valikoivuus herätti huolta. Tässä yhteydessä vaikutukset ulottuvat helposti toimittajiin ja toimituspolitiikkaan, mikä johtaa laajalle leviävään itsesensuuriin. Julkinen yleisradioyhtiö ei täytä lakisääteistä tehtäväänsä.

Taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet ovat pääosin olemassa, ja alalla on tapahtunut jonkin verran lisäedistystä. Työmarkkinaosapuolten osallistuminen perustuu uusiin kriteereihin. Nuorisorikollisuuden ehkäisyä käsittelevä kansallinen neuvosto ja syrjinnän vastainen komitea ovat aloittaneet toimintansa. Syrjinnän vastainen lainsäädäntö ei ole vielä täysin yhdenmukainen unionin säännöstön kanssa, erityisesti sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän osalta. Syrjinnän vastaisen komitean valmiuksia on vahvistettava.

Sivistyksellisten oikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Ohridin puitesopimuksen 10-vuotispäivä tarjosi hyvän tilaisuuden parantaa maan

yhteisöjen välistä vuoropuhelua. Tasavallan presidentti ja pääministeri osallistuivat tämän merkkipäivän kunniaksi järjestettyihin tilaisuuksiin. Kielilain täytäntöönpano edistyi parlamentissa. Albanialaisyhteisön edustus virkamieskunnassa vastaa sen osuutta väestöstä ja romani- ja turkkilaisyhteisöjen edustus on kasvanut. Romanien integrointi koulutusjärjestelmään on parantunut, ja romanien määrä keskiasteen koulutuksessa ja yliopisto-opetuksessa on lisääntynyt. Jatkuvat ponnistelut ovat tarpeen luottamuksen edistämiseksi erityisesti koulutuksen, kulttuurin ja kielen aloilla. Romanien elinolosuhteet ovat edelleen erittäin vaikeat ja heitä syrjitään.

Alueellisista kysymyksistä ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että maa on jatkanut täysipainoista yhteistyötä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Heinäkuussa parlamentti hyväksyi armahduslain autenttisen tulkinnan, jonka mukaan armahduksen olisi katettava epäillyt kaikissa tapauksissa, joita ICTY ei käsittele. Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Maan on mukauduttava EU:n kantaan.

Maa on jatkanut aktiivista toimintaansa alueellisissa yhteistyöaloitteissa ja osallistuu muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECP) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on aktiivinen kumppani alueella ja kehittää edelleen suhteita naapurimaihin ja muihin laajentumisprosessissa mukana oleviin maihin. Sen ja Kreikan välisiä suhteita hiertää yhä ratkaisematon nimiongelma. Maa käy edelleen neuvotteluja YK:n johdolla ja pääministeritason tapaamisissa ongelman ratkaisemiseksi. Hyviä naapuruussuhteita vaarantavia toimia ja lausuntoja olisi vältettävä. Olennaista on säilyttää hyvät naapuruussuhteet ja pyrkiä saavuttamaan molempien osapuolten hyväksyttävissä oleva, YK:n johdolla neuvoteltu ratkaisu nimiongelmaan.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on parantanut **edellytyksiään täyttää jäsenyysvelvoitteet**. Se on edistynyt jonkin verran liittymiskumppanuuden ensisijaisten tavoitteiden täyttämisessä. Lainsäädännön täytäntöönpanossa ja noudattamisen valvonnassa on kuitenkin yhä merkittäviä puutteita. Unionin säännöstön täysimääräistä täytäntöönpanoa varten tarvittavia inhimillisiä ja taloudellisia voimavaroja ei ole riittävästi.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian **talous** alkoi elpyä vuoden 2010 jälkipuoliskolla, sillä se hyötyi ulkoisesta kysynnästä ja investointien lisääntymisestä erityisesti rakennusalalla. Vuoden 2010 lopulla hallitus sopi IMF:n kanssa varotoimenpiteenä luottolimiitistä. Tämän odotetaan vahvistavan kansainvälisten markkinoiden luottamusta. Rakenneuudistukset ovat jatkuneet. Etenkin nuorten ja heikosti koulutetun väestön korkea rakennetyöttömyys on kuitenkin edelleen yksi keskeisistä huolenaiheista. Julkishallinnon ja sääntely- ja valvontaviranomaisten institutionaaliset valmiudet ovat vieläkin riittämättömät.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on edelleen edistynyt hyvin **taloudellisten jäsenyysehtojen** täyttämisessä. Joillakin aloilla se on edistynyt toimivan markkinatalouden suuntaan, erityisesti helpottamalla yritysten rekisteröintiä, nopeuttamalla oikeudellisia menettelyjä, parantamalla rahoitusmarkkinoiden toimintaa, yksinkertaistamalla entisestään sääntelykehystä ja parantamalla viestintää yritysmaailman kanssa. Keskipitkällä aikavälillä maan pitäisi pystyä selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa edellyttäen, että merkittävien rakenteellisten heikkouksien vähentämiseen tähtäävä uudistusohjelma toteutetaan määrätietoisesti.

Maa on onnistunut säilyttämään laajan yksimielisyyden talouspolitiikan tärkeimmistä osatekijöistä. Taloudellinen vuoropuhelu yritysmaailman kanssa on parantunut. Rahapolitiikan viritys, joka perustuu valuutan sitomiseen euroon, on tukenut kasvua ja edistänyt makrotalouden vakautta. Finanssipolitiikan tavoitteena oli edelleen vakaus. Jonkin verran edistystä on saavutettu markkinoille pääsyn helpottamisessa ja sääntelykehyksen yksinkertaistamisessa. Konkurssimenettelyjen kesto on lyhentynyt entisestään ja kiinteistöjen rekisteröinti on käytännössä saatu päätökseen. Rahoitusala alkoi elpyä maailmanlaajuisesta finanssikriisistä. Kilpailu on parantunut hieman tällä alalla ja rahoituksen välitystoiminta on lisääntynyt.

Oikeusvaltioperiaatteen heikkoudet haittaavat edelleen markkinatalouden asianmukaista toimintaa. Julkishallinto on edelleen tehoton seurauksena raskaista menettelyistä, henkilöstövajauksista ja henkilöstön suuresta vaihtuvuudesta. Jotkin sääntely- ja valvontavirastot eivät vieläkään ole tarpeeksi riippumattomia eikä niillä ole tarvittavia resursseja voidakseen täyttää tehtävänsä tehokkaasti. Sopimusten täytäntöönpano on edelleen vaikeaa, mikä haittaa liiketoimintaympäristöä, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten tapauksessa. Koulutuksen ja inhimillisen pääoman laatu on heikko. Fyysisen pääoman nykyaikaistamista ja kehittämistä on jatkettava. Julkisen talouden ohjausjärjestelmä on laadultaan yhä heikko, mikä johtuu osittain julkisen varainkäytön lyhytnäköisyydestä. Tästä syystä edistyminen erittäin korkean rakennetyöttömyyden vähentämisessä on pysynyt hyvin vähäisenä. Julkisen sektorin velka on kasvanut seurauksena jatkuvasta julkisen talouden alijäämästä ja ulkoisen luotonannon lisääntymisestä. Epävirallinen sektori on edelleen merkittävä haaste.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty jonkin verran. Horisontaalisia instituutioita koskevan kokonaisvaltaisen strategian täytäntöönpanoon on budjetoitu enemmän varoja, mutta puitelainsäädäntöä ei ole vieläkään täysin yhdenmukaistettu unionin horisontaalisen säännöstön kanssa. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* alalla on edistytty vain vähän, ja yhdenmukaistaminen unionin säännöstön kanssa on vielä alkuvaiheessa. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* osalta maa on edistynyt suunnitelmien mukaan, erityisesti postipalvelujen alalla. Rajat ylittävien palvelujen hyväksymisestä vastaavien elinten välinen koordinointi on myös lisääntynyt. Ammatillisen pätevyyden vastavuoroisessa tunnustamisessa ollaan vasta alkutekijöissä. Edistyminen *pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla keskittyi täytäntöönpanotoimiin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa. Lyhytaikaisia arvopaperisijoituksia ja kansainvälisiä maksusiirtoja koskevia rajoituksia on edelleen siihen asti kunnes siirrytään vakautus- ja assosiaatiosopimuksen toiseen vaiheeseen.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty. Hankintamenettelyt ovat avoimempia, ja täytäntöönpanoa on tehostettu. Toimilupia ja julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia koskevaa lainsäädäntöä ei ole vieläkään yhdenmukaistettu unionin säännöstön kanssa. Oikeuskeinoista ja toimiluvista vastaavien viranomaisten sekä hankintaviranomaisten hallinnolliset valmiudet ovat edelleen heikot.

Yhtiöoikeuden alalla on edistytty hyvin, erityisesti lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännöstön kanssa. Tilintarkastuslainsäädäntö on mukautettu vain osittain. Jonkin verran edistystä on tapahtunut *immateriaalioikeuksia* koskevan lainsäädännön parantamisessa. Piratismin ja tuoteväärennösten tutkinnassa, niihin liittyvien syytteiden nostamisessa ja niitä koskevissa oikeuskäsittelyissä ei ole saavutettu tyydyttäviä tuloksia, ja tietoisuus immateriaalioikeuksista on kansalaisten keskuudessa edelleen vähäistä.

Kilpailun alalla on edistytty jonkin verran. Täytäntöönpano on parantunut määrällisesti yrityskeskittymien ja valtiontukien alalla, mutta se on yhä heikkoa kartellien alalla. Päätösten laatua on edelleen parannettava valtiontukien alalla. Kilpailunsuojakomitealla ei ole riittäviä budjettivaroja ja henkilöstöä kilpailunrajoitusten ja yrityskeskittymien alalla.

Finanssipalvelujen alalla uudistukset ovat edenneet kaiken kaikkiaan hyvin. Riskiin perustuva valvonta on otettu asteittain käyttöön. Uutta lainsäädäntöä on otettu käyttöön finanssipalvelujen sääntelemiseksi, muun muassa leasingvuokrauksen ja muiden rahoitusalan yritysten kuin pankkien osalta.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alalla on tapahtunut edistystä. Yhdenmukaistaminen unionin säännöstön kanssa etenee, ja useimmat keskeisistä kilpailun suojakeinoista on otettu käyttöön. Yleisradioneuvoston valmiudet valvoa tehokkaasti markkinoita ovat edelleen riittämättömät.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on edistytty lisää. Maatalouden ja maaseudun kehittämisen tukipolitiikkoja ollaan vähitellen mukauttamassa vastaamaan EU:n vaatimuksia. Yhdenmukaistamista unionin lainsäädännön kanssa on vielä jatkettava. Hallinnolliset valmiudet ovat edelleen ongelma koko alalla. *Elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikan* alalla on tapahtunut hyvää edistystä, erityisesti uuden puitelainsäädännön hyväksymisessä. Elintarvike- ja eläinlääkintäviraston hallinnolliset valmiudet eivät kuitenkaan riitä varmistamaan unionin säännöstön moitteetonta täytäntöönpanoa.

Liikennepolitiikan alalla edistystä on tapahtunut erityisesti ajopiirturien käytön suhteen. Jäljellä olevat haasteet liittyvät liikennealan sääntely- ja turvallisuusviranomaisten edelleen riittämättömiin hallinnollisiin valmiuksiin. Turvallisuussertifiointimenettelyt on otettava käyttöön.

Energia-alalla on edistytty hyvin. Erityisesti voidaan mainita uuden puitelainsäädännön hyväksyminen ja sopimukseen pääseminen pitkäaikaisessa kiistassa jakeluverkko-operaattorin kanssa, joka on merkittävä sijoittaja EU:sta. Sähkömarkkinat eivät vieläkään toimi tehokkaasti eikä kilpailuolosuhteita ole varmistettu. Säteilyturvallisuudesta vastaavan viranomaisen taloudellista riippumattomuutta ei ole vielä taattu.

Verolainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännöstön kanssa on edistytty vain vähän. Toiminnallisia valmiuksia verojen hallinnointiin on edelleen parannettu. Veropetosten torjumiseksi on vielä otettava käyttöön tehokkaat keinot ja on luotava yritysverotuksen käytännesäännöt.

Talous- ja rahapolitiikan alalla on tapahtunut merkittävää edistystä, erityisesti keskuspankkia koskevan lainsäädännön antamisessa. Liittymistä valmistelevan talousohjelman laatu on parantunut. Edistys on ollut hyvää useilla *tilastoihin* liittyvillä osa-alueilla; huomattavat ponnistukset ovat vielä tarpeen erityisesti taloudellisten tilastojen parantamiseksi.

Sosiaalipolitiikkaa ja työllisyyttä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännöstön kanssa havaittiin vähäistä edistymistä. Syrjinnän vastaisen puitelain täytäntöönpano on aloitettu. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännöstön kanssa on vietävä päätökseen. Korkea työttömyysaste ja alhainen työvoimaosuus aiheuttavat edelleen huolta. Romanien, vammaisten ja muiden sosiaalisesti syrjäytyneiden osallisuutta lisätään hitaasti. Tehokkaan työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta edistävän politiikan täytäntöönpanoa

on jatkettava ja työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua on vahvistettava entisestään. Yleiset hallinnolliset valmiudet eivät ole riittäviä.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla edistyminen on ollut hyvää mutta epätasaista. Lainsäädännön sekä liiketoimintaan liittyvien hallinnollisten menettelyjen yksinkertaistamisessa ja liiketoimintakustannusten vähentämisessä on edistytty jonkin verran. Yrityksille suunnatut tukitoimenpiteet ovat edelleen hajallaan useissa ohjelmissa.

Euroopan laajuisten verkkojen alalla on saavutettu lisäedistystä. Maa kehittää edelleen liikenne-, energia- ja televiestintäverkkojaan ja osallistuu aktiivisesti Kaakkois-Euroopan liikenneobservatorion toimintaan sekä energiayhteisöön. Liikennekäytävä X:n täytäntöönpano on edelleen viivästynyt, sillä rahoituskehyksen laatimisessa tarvittiin lisäaikaa.

Jonkin verran edistystä havaittiin *aluekehityksen ja rakennerahastojen koordinoinnin* alalla. Edistymistä on tapahtunut jonkin verran liittymistä valmistelevan IPA-välineen niiden osa-alueiden toteuttamisessa, jotka koskevat aluekehityksen ja henkilövoimavarojen kehittämisen toimintaohjelmaa. Riittämätön asiantuntemus ja puutteellinen instituutioiden välinen koordinointi on johtanut huomattaviin viipeisiin. On tarpeen lisätä viranomaisten vastuuta ohjelman täytäntöönpanosta.

Tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden ja tehokkuuden varmistamisessa on edistytty vähän. Esimerkiksi oikeusministerin roolia tuomarineuvostossa on muutettu ja korkein hallinto-oikeus on perustettu. Tuomareiden viran arvioimiseksi ja sen turvallisuuden takaamiseksi tarvitaan lisäponnisteluja. *Korruption torjuntaa koskevan politiikan* alalla on edistytty vähän. Lainsäädännön mukautus on jatkunut, ja varallisuutta koskevia ilmoituksia on alettu tarkastaa järjestelmällisesti. Korkean tason korruptiotapausten käsittelyssä ei ole vielä saavutettu tuloksia. *Perusoikeuksien* osalta oikeudellinen ja institutionaalinen kehys on pääosin olemassa, mutta täytäntöönpanoa on parannettava. Sananvapautta tiedotusvälineissä koskevien vakavien huolenaiheiden poistamiseksi on käynnistetty vuoropuhelu. Sivistyksellisten oikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien alalla on edistytty jonkin verran. Ohridin puitesopimus on edelleen keskeinen tekijä demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen kannalta.

Oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioissa on edistytty hyvin ulkorajojen ja Schengenin aloilla, oikeudellisessa yhteistyössä ja tulliyhteistyössä. Rajapoliisilla ei vieläkään ole riittäviä teknisiä laitteita eikä riittävää rahoitusta. Jonkin verran edistystä on saavutettu maahanmuuton, viisumipolitiikan, poliisiyhteistyön ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan aloilla. Poliisivoimien uudistuksen täytäntöönpano on jatkunut, mutta rakenteellisia ongelmia sekä henkilöstön ja talousarviomäärärahojen puutetta ei ole vielä saatu ratkaistua. Turvapaikka-asioiden alalla täytäntöönpano on edelleen riittämätöntä, muun muassa oikeusavun, tulkkauksen ja sosiaalisten oikeuksien saannin osalta.

Eurooppalaisten *tieteen ja tutkimuksen* normien osalta on havaittu edistymistä. Kansallinen strategia vuosille 2011–2020 on hyväksytty. Osallistumisaste EU:n seitsemänteen tutkimuksen puiteohjelmaan on kasvanut entisestään. Hallinnolliset valmiudet tukea puiteohjelmiin osallistumista ovat heikot. *Yleissivistävää ja ammatillista koulutusta sekä nuorisoa ja kulttuuria* koskevien eurooppalaisten normien osalta voidaan todeta jonkin verran edistystä. Maa on parantanut suoritustaan suhteessa Koulutus 2020 -kehyksen yhteisiin vertailuarvoihin. Elinikäisen oppimisen ohjelmaa ja nuorisotoimintaohjelmaa ei ole vieläkään käynnistetty. Etnisten yhteisöjen välisen vuorovaikutuksen lisääminen koulutuksessa on edelleen haaste.

Ympäristön alalla voidaan todeta tapahtuneen jonkin verran edistystä, erityisesti unionin säännöstön saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja monenvälisten ympäristösopimusten ratifioinnissa. Kansallisen lainsäädännön täytäntöönpano edellyttää merkittäviä ponnisteluja erityisesti vesihuollon ja teollisuuden aiheuttaman saastumisen torjunnan aloilla. *Ilmastonmuutoksen* alalla on edistytty vain vähän lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n ilmastonmuutossäännöstön kanssa ja EU:n säännöstön täytäntöönpanossa. Tarvitaan lisätoimia, jotta voidaan vahvistaa institutionaalisia valmiuksia ja instituutioiden välistä yhteistyötä. *Kuluttajien ja terveyden suojelun* alalla on edistytty jonkin verran. Toimia haittaavat edelleen rajalliset taloudelliset resurssit ja heikot toimintarakenteet.

Tulliliiton alalla on saavutettu hyvää edistystä sekä tullilainsäädännön että hallinnollisten ja toiminnallisten valmiuksien suhteen.

Ulkosuhteiden alalla on saavutettu edistystä erityisesti mukauttamisessa yhteiseen kauppapolitiikkaan.

Myös *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla on edistytty. Maa on toteuttanut toimenpiteitä, joilla varmistetaan parempi koordinointi toimivaltaisten viranomaisten välillä kansainvälisten rajoittavien toimenpiteiden täytäntöönpanossa. Se on mukauttanut politiikkansa kaikkien EU:n julistusten ja päätöslauselmien mukaiseksi ja on edelleen sitoutunut osallistumaan siviili- ja sotilasoperaatioihin ja kriisinhallintatehtäviin.

Edistyminen *varainhoidon valvonnan* alalla liittyy pääasiassa lainsäädännön mukauttamiseen, ja ponnistelut ovat tarpeen sen täytäntöönpanon varmistamiseksi, erityisesti varainhoito- ja valvontajärjestelmien perustamiseksi. Valtion tilintarkastusviraston hallinnollisia valmiuksia on vahvistettu entisestään; sen riippumattomuudesta ei kuitenkaan ole määrätty perustuslaissa. *Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten* osalta ei voida todeta tapahtuneen erityistä edistystä. Yleisesti ottaen maan ja EU:n järjestelmien välillä ei ole perusperiaatteissa ja kyseisten politiikanalojen instituutioissa suuria eroja, jotka voisivat vaikuttaa omia varoja koskevien säännösten asianmukaiseen soveltamiseen. Omia varoja koskevan kehyksen soveltamiseksi ei ole vielä luotu hallinnollisia puitteita.

Montenegro

Montenegro on edistynyt hyvin EU:n **poliittisten jäsenyysehtojen** täyttämisessä. Kaiken kaikkiaan maa on saanut tyydyttäviä tuloksia erityisesti vuonna 2010 annetussa komission lausunnossa määritettyihin painopisteisiin vastaamisessa[18]. Lainsäädäntöä ja institutionaalista kehystä on parannettu, jotta voidaan vahvistaa parlamentin työtä, vaalijärjestelmää, julkishallinnon ammattimaisuutta ja epäpoliittisuutta, tuomioistuinjärjestelmän riippumattomuutta ja vastuuvelvollisuutta, korruption torjuntaa, tiedotusvälineiden vapautta ja yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Montenegro on tehostanut toimintaansa saadakseen tuloksia korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Maassa on toteutettu toimia syrjinnän kieltävien politiikkojen täytäntöönpanon parantamiseksi sekä laillisen aseman

[18] Tärkeimmät painopisteet eli ensisijaiset tavoitteet ovat: vaalilainsäädännön parantaminen ja parlamentin aseman vahvistaminen lainsäätäjänä ja valvojana; julkishallinnon uudistaminen; tuomioistuinlaitoksen uudistaminen; korruption torjunta; järjestäytyneen rikollisuuden torjunta; tiedotusvälineiden vapaus ja yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa; syrjinnän kieltävän kehyksen täytäntöönpano ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden tilanne. Tarkemmat tiedot tärkeimmistä painopisteistä löytyvät asiakirjasta KOM(2010) 670.

takaamiseksi kotiseudultaan siirtymään joutuneille henkilöille ja heidän oikeuksiensa kunnioittamiseksi. Siitä huolimatta heikossa asemassa olevat väestöryhmät kohtaavat käytännössä syrjintää. Montenegrolla oli edelleen rakentava rooli alueella. Se jatkoi sujuvasti myös vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanoa.

Demokratiasta ja oikeusvaltioperiaatteesta voidaan todeta, että vähemmistöjen oikeuksia ja vapauksia koskevaa lainsäädäntöä ja vaalilainsäädäntöä on yhdenmukaistettu perustuslain kanssa.

Vaaleja koskevaa lainsäädäntöä ja institutionaalista kehystä, mikä on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä, on parannettu huomattavasti ETYJin alaisen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) ja Venetsian komission tärkeimpien suositusten mukaisesti. Uudella vaalilailla pannaan täytäntöön perustuslain mukainen sitoumus vähemmistöryhmien aidosta edustuksesta toteuttamalla erityistoimia, jotta kaikki vähemmistöt olisivat edustettuina parlamenttivaaleissa. Se myös parantaa vaalien hallinnointia ja lisää vaalien läpinäkyvyyttä. *Parlamentin* aseman vahvistamisessa lainsäätäjänä ja valvojana on tapahtunut edistystä, mikä sekin on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Parlamentin valiokunnille on lisätty tukea, parlamentaarista työtä on suunniteltu paremmin ja valvontaa on tiukennettu erityisesti puolustuksen ja turvallisuuden aloilla. On vielä parannettava parlamentin yleisiä valmiuksia ja keinoja valvoa, että lainsäädäntöluonnokset ovat EU:n säännöstön mukaisia. Lisäponnisteluja tarvitaan parlamentin valvontaroolin vahvistamiseksi ja sen hallinnollisten valmiuksien parantamiseksi.

Uusi *hallitus* on nostanut EU:n yhdentymisprosessin etusijalle. Hallituksen työn ja politiikanteon koordinointia on edelleen parannettu, erityisesti on parannettu kansalaisyhteiskunnan kuulemismenettelyjen laatua. Hallitus on työstänyt systemaattisesti ja tehokkaasti toimintasuunnitelmaa vastatakseen komission lausunnossa vahvistettuihin tärkeimpiin painopisteisiin. Ministeriöiden valmiuksia varmistaa johdonmukaisuus ja valvoa lakien tehokasta täytäntöönpanoa on parannettu jonkin verran, mutta niitä on kehitettävä edelleen. Hallinnollisia valmiuksia koordinoida Euroopan yhdentymiseen liittyviä asioita, kuten rahoitustukea, on parannettava huomattavasti. Lainsäädäntömuutokset läpinäkyvän, tehokkaan ja vastuuvelvollisen hallinnon luomiseksi paikallistasolle ovat yhä kesken.

Montenegro on toteuttanut huomattavia toimia vastatakseen *julkishallinnon uudistamisen* keskeisiin haasteisiin. Julkishallinnon uudistaminen on yksi lausunnossa määritetyistä tärkeimmistä painopisteistä. Hallitus on hyväksynyt julkishallinnon uudistamisstrategian ja alkanut panna sitä täytäntöön. Strategian tavoitteena on ottaa käyttöön palvelukseenottoa ja ylennyksiä koskevat eurooppalaiset normit sekä parantaa julkishallinnon tehokkuutta. On hyväksytty virkamieskuntaa ja valtion hallintoa koskeva parannettu oikeudellinen kehys niiden tehokkuuden ja epäpoliittisuuden lisäämiseksi. Tavoitteena on myös se, että virkamiehet otetaan palvelukseen ansioidensa perusteella. Hallinnollisia menettelyjä sääntelevää lainsäädäntöä on muutettu ja laajempi kattava uudistus käynnistetty. Henkilöstöhallintoviranomaista on vahvistettu. Valmisteluja annetun lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi on vauhditettava, ja siinä on keskityttävä hallinnon epäpoliittisuuden, ammattimaisuuden, tehokkuuden ja puolueettomuuden varmistamiseen käytännössä muun muassa siten, että virkamiehet otetaan palvelukseen ja he saavat ylennyksiä ansioidensa perusteella. Tämän strategian täytäntöönpanossa on otettava asianmukaisesti huomioon tarve rationalisoida hallinnollisia rakenteita ja lujittaa hallinnollisia valmiuksia varsinkin Euroopan yhdentymiseen liittyvillä aloilla. Samalla on varmistettava julkishallinnon rahoituksen kestävyys. Oikeusasiamiehen viraston ja valtion tarkastusviraston valmiuksia on parannettava edelleen.

Montenegro on edistynyt *tuomioistuinlaitosjärjestelmänsä* uudistamisessa lisäämällä tuomareiden ja syyttäjien riippumattomuutta, itsenäisyyttä, tehokkuutta ja vastuuvelvollisuutta, mikä on yksi lausunnossa vahvistetuista tärkeimmistä painopisteistä. Perustuslakiin perustuvaa lainsäädäntöä on parannettu tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden ja syyttäjälaitoksen itsenäisyyden osalta, ja perustuslakiuudistus on edennyt. Tuomareiden ja syyttäjien vastuuvelvollisuutta koskevia sääntöjä on vahvistettu. Edessä on merkittäviä toimia, jotta varmistetaan oikeudellisen uudistuksen saattaminen päätökseen ja vasta annetun lainsäädännön tehokas täytäntöönpano muun muassa hyödyntämällä niitä vakuuttavia tuloksia, joita on saatu korruptiotapauksista ja järjestäytynyttä rikollisuutta koskevista tapauksista kaikilla tasoilla. On vielä perustettava tuomioistuinlaitoksen uusia virkanimityksiä koskeva koko maan laajuinen palvelukseenottojärjestelmä, joka perustuu nimettömänä tehtäviin kokeisiin. Tuomareille ja syyttäjille on alettava antaa järjestelmällisesti koulutusta erityisesti uudesta lainsäädännöstä ja EU:n lainsäädännöstä. Toimia oikeuskäsittelyä odottavien tapausten määrän vähentämiseksi on vauhditettu, mutta käytettyjä menettelyjä on johdonmukaistettava. Riittävän infrastruktuurin ja välineistön puute heikentää edelleen tuomioistuinlaitoksen tehokkuutta. On varmistettava oikeuden päätösten täysi julkisuus.

Korruption torjunnassa on tapahtunut edistystä hallituksen korruption vastaisen strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa. Korruption torjunta on yksi lausunnossa vahvistetuista tärkeimmistä painopisteistä. Korruption torjuntaa koskevaa strategista ja lainsäädännöllistä kehystä on vahvistettu seuraavilla keskeisillä aloilla: puoluerahoitus, eturistiriidat, syytteeseen asettaminen, ilmiantajien suoja ja julkiset hankintamenettelyt. Korruptiolle erityisen herkkien alojen riskianalyysi on saatettu päätökseen, minkä ansiosta korruptiota ehkäisevää toimintaa voidaan parantaa entisestään. Teknisiä ja hallinnollisia valmiuksia korruption ehkäisemiseksi ja torjumiseksi on parannettu, ja useita korruptiotapauksia on tutkittu. On toteutettu toimia selkeiden tulosten saamiseksi korruptiotapausten ennakoivassa tutkinnassa, syytteeseenpanossa ja tuomitsemisessa – tämä on osa korruption torjuntaa koskevasta lausunnon tärkeästä painopisteestä. Toimia on silti vauhditettava ja kehitettävä edelleen. Tuomioistuimet eivät ole antaneet montaakaan tuomiota varsinkaan korkean tason korruptiotapauksissa. Erityistutkintamenettelyjä haittaa edelleen riittävien välineiden ja erikoistuneen henkilöstön puute. Virastojen välistä yhteistyötä, varsinkin syyttäjien ja poliisien välistä yhteistyötä, on parannettava edelleen. Lainsäädännön täytäntöönpano on epätasaista. Vasta hyväksytyt eturistiriitoja ja puoluerahoitusta koskevat säännöt on pantava määrätietoisesti täytäntöön. Korruptio- ja eturistiriitatapausten valvontaa tuomioistuinlaitoksessa on edelleen vahvistettava. Korruptiota esiintyy edelleen yleisesti monilla aloilla, ja se on yhä vakava ongelma.

Montenegrossa on laajalti varmistettu ***ihmisoikeuksien*** kunnioittaminen ja ***vähemmistöjen suojelu***. Niitä koskevaa oikeudellista ja institutionaalista kehystä on pyritty parantamaan edelleen. On varmistettava voimassa olevan lainsäädännön tehokas täytäntöönpano ja hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen.

Edistyminen *ihmisoikeuksien edistämisessä ja toteutumisessa* on ollut rajallista. Ihmisoikeuksia ja vapauksia ajavan asiamiehen (eli oikeusasiamiehen) viraston valtuutusta ja vaikutusvaltaa on lisätty huomattavasti: heinäkuussa hyväksyttiin uusi oikeusasiamiestä koskeva laki, jolla oikeusasiamies luotiin kansalliseksi suojamekanismiksi kidutusta ja syrjintää vastaan. Oikeusasiamiehen virastolla on kuitenkin edelleen rahoitukseen ja hallinnollisiin valmiuksiin liittyviä puutteita, joiden vuoksi se ei pysty hoitamaan tehtäviään tehokkaasti. Edistys *epäasiallisen kohtelun ja rankaisemattomuuden torjunnassa* on ollut rajallista. Asianomainen henkilöstö on saanut lisäkoulutusta. Satunnaisista

väkivaltatapauksista on yhä ilmoitettu erityisesti poliisiasemilla. Ilmoitettujen tapausten käsittely on yhä hidasta. *Vankilajärjestelmän* osalta voidaan todeta, että vaihtoehtoisten rangaistusten käyttöönottoa ja rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa koskevia lakeja ja säännöksiä on kehitetty. Vankilaoloja täytyy mukauttaa edelleen kansainvälisiä normeja vastaaviksi erityisesti sairaanhoitoa ja perhehuoneita koskevien sääntöjen osalta. Lisäksi on panostettava seuraamusten tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

Ilmaisunvapauden alalla on edistytty. Se on yksi lausunnossa vahvistetuista tärkeimmistä painopisteistä. Kunnianloukkaus dekriminalisoitiin täysin. Korkein oikeus antoi suuntaviivat, jotka lähetettiin kansallisiin tuomioistuimiin. Suuntaviivoissa rajoitetaan tiedotusvälineitä vastaan nostetuissa kunnianloukkaustapauksissa annettavaa rahallista korvausta eurooppalaisia normeja ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä vastaavaksi. Toimittajiin kohdistuneita aikaisempia väkivaltatapauksia eikä nykyisiä uhkauksia ole kuitenkaan vielä tutkittu asianmukaisesti eikä niistä ole nostettu syytteitä.

Kokoontumis- ja yhdistymisvapautta kunnioitetaan laajalti. Valtion elinten ja *kansalaisyhteiskunnan* järjestöjen välisessä yhteistyössä on edistytty oikein hyvin. Se on yksi lausunnossa vahvistetuista tärkeimmistä painopisteistä. Valtiosta riippumattomia järjestöjä koskeva laki hyväksyttiin heinäkuussa. Korkeimmat viranomaiset ovat olleet säännöllisessä yhteydessä valtiosta riippumattomiin järjestöihin, ja kaiken kaikkiaan niiden yhteistyö sidosryhmien kanssa on ollut avointa ja rakentavaa. Yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa on pyritty parantamaan myös paikallistasolla.

Montenegro on edistynyt *syrjinnän kieltävässä* toiminnassa, mikä on yksi lausunnossa vahvistetuista tärkeimmistä painopisteistä. Oikeusasiamiestä koskeva laki hyväksyttiin heinäkuussa, ja oikeusasiamies on nyt vastuussa syrjintätapauksista. Pääministerin kansliaan nimitettiin syyskuussa syrjintäasioista vastaava neuvonantaja. Romanit, ashkalit, egyptiläiset, vammaiset, homo- ja biseksuaalit sekä transihmiset (HLBT) kohtaavat yhä syrjintää myös julkisyhteisöjen taholta. Syrjinnän kieltävien lakien tehokas täytäntöönpano on osoitettava lisäämällä oikeusasiamiehen viraston ja lainvalvontaviranomaisten valmiuksia käsitellä syrjintätapauksia asianmukaisesti. *Vammaisten* oikeuksien toteutumisessa on tapahtunut edistystä. On hyväksytty laki vammaisuuden perusteella tapahtuvan syrjinnän kieltämisestä ja laki vammaisten ammatillisesta kuntouttamisesta ja työllistämisestä. Vammaisten osallistava kouluttaminen on aloitettu, ja joitakin toimia heidän työllistymisensä tukemiseksi on toteutettu. Lainsäädännössä on kuitenkin puutteita, varsinkin vammaisten erityiskohtelun ja seuraamusten osalta. Vammaiset kohtaavat yhä syrjintää, erityisesti heidän työllistymisensä samoin kuin pääsynsä julkisiin tiloihin ovat huonolla tolalla. Olot Komanski Most -instituutissa aiheuttavat edelleen huolta. *Naisten oikeuksien* kunnioittamisessa on tapahtunut jonkin verran edistystä, mutta niiden toteutuminen on yhä rajallista varsinkin perheväkivallan uhrien suojelemisessa. Naisten pääsyä päätöksentekijöiksi on parannettava.

Edistyminen *omistusoikeuskysymyksissä* on ollut rajallista. Omaisuuden palauttaminen tapahtuu yhä varsin hitaasti, ja sitä on nopeutettava. Useiden omaisuutta koskevien asiakirjojen väärentämistapausten vuoksi on toteutettu toimenpiteitä rekisterivirastojen valvonnan parantamiseksi. Parlamentti hyväksyi heinäkuussa muutoksia lakiin, joka koskee valtion maanmittausta ja kiinteän omaisuuden rekisteriä. Rekisterijärjestelmän toimivuutta on kuitenkin edelleen parannettava. Siinä olevien tietojen on oltava kattavia ja täsmällisiä, ja järjestelmän kansallista kattavuutta on parannettava.

Etnisten ryhmien väliset suhteet ovat pysyneet vakaina Montenegrossa. Maassa on toteutettu toimia vähemmistöryhmien poliittisen edustuksen parantamiseksi muuttamalla

vähemmistöjen oikeuksia koskevaa lakia siten, että se on yhdenmukainen perustuslain kanssa. Edistys *romanien, ashkalien ja egyptiläisten* taloudellisessa, sosiaalisessa ja poliittisessa osallistamisessa on yhä varsin rajallista huolimatta kansallis- ja paikallisviranomaisten jatkuvista ponnisteluista. Edistys *kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden* tilanteen parantamisessa on ollut rajallista. Kyseessä on yksi lausunnossa vahvistetuista tärkeimmistä painopisteistä. Huolimatta viranomaisten ponnisteluista antaa heille laillinen asema, menettelyjen vaivalloisuus on johtanut siihen, että ainoastaan harvat ovat toistaiseksi saaneet maassa laillisesti oleskelevan henkilön aseman.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Montenegro täyttää edelleen vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytykset ja tekee yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Montenegro jatkaa myös alueellista yhteistyötä. Montenegro on jatkanut aktiivista osallistumista alueellisiin aloitteisiin, muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECP) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Vuosina 2010–2011 se hoiti Keski-Euroopan aloitteen (CEI), SEECP:n ja Adrian- ja Joonianmerta koskevan aloitteen puheenjohtajavaltion tehtäviä. Maa on edelleen vahvasti sitoutunut alueelliseen yhteistyöhön ja toimimaan rakentavassa roolissa alueella. Ratkaisemattomat kahdenväliset kysymykset ovat yhä ratkaisematta.

Sarajevon julistukseen liittyvässä prosessissa on tapahtunut huomattavaa edistystä. Kesä- ja syyskuussa 2011 pidettyjen kokousten jälkeen Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia sopivat useista kysymyksistä, myös ministerikokouksessa Belgradissa marraskuussa 2011 allekirjoitettavan yhteisen julistuksen sisällöstä.

Yhdysvaltojen kanssa vuonna 2003 tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Montenegron on mukauduttava EU:n kantaan.

Montenegron **talous** alkoi elpyä vuonna 2010 kriisistä, joka oli haaste maan talouspolitiikalle. Tavanomaisten rahapoliittisten välineiden[19] puute jätti finanssipolitiikalle vaikean tehtävän tasapainottaa kasvun elvyttäminen ja vakauden edistäminen. Maa kuitenkin onnistui parantamaan yleistä makrotaloudellista vakautta ja julkisen talouden laatua ja on jatkanut uudistusten tekemistä entistä tahtia. Montenegron talouden elpyminen on yhä hauraalla pohjalla. Talouden kilpailukyky on yhä rajallinen, sillä taloudellinen toiminta ei ole juurikaan monipuolistunut. Lisäksi jäljellä on yhä oikeusvaltioon, julkishallintoon, henkilöresursseihin ja infrastruktuuriin liittyviä puutteita.

Taloudellisia jäsenyysehtoja tarkasteltaessa Montenegro on edistynyt edelleen toimivan markkinatalouden luomisessa, sillä se on edistynyt pankkisektorin vakauttamisessa ja säilyttänyt suhteellisen maltillisen finanssipolitiikan virityksen, mikä on vahvistanut makrotalouden vakautta. Montenegron pitäisi pystyä selviytymään unionin kilpailupaineista ja markkinavoimista keskipitkällä aikavälillä edellyttäen, että se puuttuu rakenteellisiin heikkouksiin toteuttamalla rakenneuudistusohjelmaansa.

Vientiin suuntautuneiden teollisuusalojen elpyminen kiihdytti talouden kasvua ja yhdessä hillityn kotimaan kysynnän ja matkailun myönteisen kehityksen kanssa auttoi osaltaan pienentämään yhä korkeaa ulkoista epätasapainoa. Talouspolitiikka jatkui johdonmukaisena,

---

[19] Montenegro on ottanut euron käyttöön yksipuolisesti ainoaksi lailliseksi maksuvälineekseen.

ja rakenneuudistuksissa tapahtui jonkin verran edistystä. Julkisen sektorin eläkkeiden uudistus on askel kohti julkisen talouden korkeampaa laatua ja kestävyyttä. Markkinoille pääsyä ja markkinoilta poistumista, sopimusten noudattamisen valvontaa sekä yritysten ja kiinteistöjen rekisteröintimenettelyjä on edelleen parannettu. Rahoituslainsäädäntöä on kehitetty alan häiriönsietokyvyn parantamiseksi.

Pankkien toiminta rahoituksen välittäjinä oli kuitenkin varsin maltillista, sillä pankit pyrkivät taseensa vakauttamiseen. Järjestämättömien lainojen suuri osuus on yhä vakava huolenaihe rahoitusvakauden kannalta. Yritysten luottoehdot ovat yhä tiukat ja kalliit. Maassa vallitsee korkea työttömyys. Talousarvion rahoitustarpeet johtivat julkisen velan kasvamiseen samalla kun valtion takuista ja julkisen talouden maksurästeistä johtuvat taseen ulkopuoliset vastuut ja sitoumukset nousivat huomattavasti. Yksityistäminen on kärsinyt negatiivisesta maailmanlaajuisesta toimintaympäristöstä. Matkailua ja perushyödykkeiden vientiä lukuun ottamatta taloudellinen toiminta on yhä keskittynyt suljetuille sektoreille. Epävirallinen sektori on edelleen merkittävä haaste. Oikeusvaltioon liittyvät hellittämättömät heikkoudet vaikuttavat negatiivisesti investointi- ja liiketoimintaympäristöön.

Montenegro on edistynyt hyvin parantaessaan kykyään **täyttää jäsenyysvelvoitteet**, erityisesti julkisten hankintojen, yhtiöoikeuden, tilastoinnin, finanssipalvelujen, tuomioistuinlaitoksen ja perusoikeuksien, tieteen ja tutkimuksen sekä koulutuksen, nuorison ja kulttuurin aloilla. Edistys on ollut rajallista muilla aloilla, kuten työntekijöiden vapaan liikkuvuuden, palvelujen tarjoamisen vapauden, maatalouden, ympäristön, aluepolitiikan ja rakennerahastojen koordinoinnin aloilla. Kaiken kaikkiaan Montenegro on jatkanut sujuvasti vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoa. Valtiontukien ja kauttakulkuliikenteen aloilla on kuitenkin vielä joitakin puutteita, joten niillä tarvitaan lisää lainsäädännön mukauttamista.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä standardoinnin, akkreditoinnin, metrologian ja markkinavalvonnan osalta. Horisontaalisen lainsäädäntökehyksen mukauttamisessa ei ole edetty kovinkaan pitkälle, ja EU:n tuotekohtaisen säännöstön saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ei ole vielä kunnolla aloitettu. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* suhteen on edistytty vain vähän, lähinnä sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisessa. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n säännöstön kanssa on vielä alkuvaiheessa. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* aloilla on edistytty vain vähän, edistystä on tapahtunut lähinnä rakennuslupien myöntämisessä. Sähköisestä viestinnästä ja postipalveluista vastaavan viranomaisen täydellistä riippumattomuutta ei ole varmistettu, ja toimia EU:n palveludirektiiviin mukautumiseksi on lisättävä. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla on edistytty jonkin verran, erityisesti rahanpesun torjunnassa, terrorismin rahoituksen estämisessä sekä rahoitusvalvontaviranomaisen ja täytäntöönpanoviranomaisten välisessä yhteistyössä. Hallinto- ja valvontavalmiudet ovat edelleen heikot. *Julkisten hankintojen* alalla on edistytty hyvin. Hallinnollisia valmiuksia on vahvistettu ja menettelyjen läpinäkyvyyttä lisätty. Julkisia hankintoja koskevat yleiset institutionaaliset puitteet herättävät kuitenkin huolta. Montenegro on edistynyt hyvin *yhtiöoikeuden* alalla. Liiketoiminnan organisointia, kirjanpitoa ja tarkastuksia sekä julkisia ostotarjouksia koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa on edetty.

Immateriaalioikeuksien alalla on edistytty jonkin verran erityisesti tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, tavaramerkkiä sekä teollismallien suojaa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa. Hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen tällä alalla on olennaisen tärkeää, jotta edistyminen voi jatkua.

Kilpailupolitiikan alalla on edistytty jonkin verran kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa. Kilpailuviranomaisen ja valtiontukielinten hallinnollisissa valmiuksissa riittää kuitenkin vielä haasteita. Lisäksi valtiontukien valvontaa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n sääntöjen kanssa on vielä kesken. Huolta aiheuttaa myös se, ettei vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisia valtiontukisitoumuksia noudateta täysimääräisesti. Valtiontukiviranomaisen toiminnallinen riippumattomuus on turvattava paremmin. Metalliteollisuuden osalta viranomaisten on varmistettava tukien läpinäkyvyys eli alumiini- ja teräsyrityksille annetun valtiontuen tarkka määrä. Päätökset konkurssiin asetetun teräsyhtiön omistajuudesta on tehtävä viipymättä.

Montenegron edistyminen *finanssipalvelujen*, erityisesti pankkitoiminnan, alalla on ollut epätasaista. Kolmen sääntelyviranomaisen välistä yhteistyötä on vahvistettu. Vakuutusalaa, rahoitusalan infrastruktuuria, arvopaperimarkkinoita ja investointipalveluja koskevan lainsäädännön mukauttaminen on yhä alkuvaiheessa. Lisäksi on ratkaistava työeläkerahastojen tilanne.

Tietoyhteiskuntaa ja tiedotusvälineitä koskevan lainsäädännön mukauttamisessa on edistytty. Sääntelyviranomaisen riippumattomuus sähköisen viestinnän ja tietoyhteiskunnan alalla on kasvanut mutta on yhä uhattuna. On toteutettava toimia lainsäädännön täysimääräiseksi täytäntöönpanemiseksi ja kilpailua edistävien toimien toteuttamiseksi, jotta voidaan varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset kaikille toimijoille. Audiovisuaalipolitiikan alalla on vahvistettu sähköisen viestinnän virastoa, mutta sen valmiudet valvoa markkinoita tehokkaasti ovat yhä riittämättömät.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on edetty jonkin verran. On luotu perusta tarkkoja maataloustilastoja varten. Edistys alan politiikan laatimisessa ja maaseudun kehittämisen alalla saatavilla olevan rahoitusavun käyttämisessä on ollut varsin rajallista.

Elintarvikkeiden turvallisuuden alalla on edistytty jonkin verran valmiuksien parantamisessa. Myös *eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikkaa* koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa on edistytty jonkin verran. *Kalastuksen* alalla on edistytty jonkin verran lähinnä hallinnollisten valmiuksien parantamisessa, tarkastusten tehostamisessa ja merten kalakantojen valvomisessa ja tietojen järjestelmällisemmässä keräämisessä. Kalastushallinnon johtamis- ja tarkastusvalmiudet ovat yhä heikot.

Liikennepolitiikan alalla edistyttiin jonkin verran lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa erityisesti tie- ja lentoliikenteen osalta. On toteutettava lisätoimia kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi täysin EU:n liikennesäännöstön, erityisesti kolmannen rautatiepaketin, mukaiseksi. Muiden EU-maiden ajoneuvoihin kohdistuvien syrjivien tiemaksujen poistamisesta on tehty päätökset, mutta ne on vielä pantava täysimääräisesti täytäntöön. Montenegro on edistynyt jonkin verran *energia-alalla,* erityisesti uusiutuvien energialähteiden alalla. Maassa on muun muassa hyväksytty uusi vuoteen 2030 ulottuva energiapoliittinen strategia. Olisi toteutettava lisätoimia öljyvaroja koskevan lainsäädännön hyväksymiseksi ja sellaisen sääntely-ympäristön luomiseksi, joka lisäisi uusiutuvien energialähteiden käyttöä kaikilla aloilla. Hallinnolliset valmiudet ovat yhä rajalliset.

Montenegro on edistynyt jonkin verran *verotuksen* alalla, erityisesti kehittämällä tietokoneistettua rekisteröinti- ja kantojärjestelmää. Hallinnolliset valmiudet tietotekniikan alalla ja tietojärjestelmien tehokkuus hallinnollisessa yhteistyössä ja sisäisessä valvonnassa ovat yhä heikot.

Talous- ja rahapolitiikan alalla on tapahtunut edistystä. Lähinnä on parannettu lainsäädäntöä ja hyväksytty yksityiskohtaisia säännöksiä, jotka koskevat varantovelvoitteita, luottorekisteriä sekä kuluneiden setelien ja kolikoiden käytöstä poistamista, korvaamista ja tuhoamista.

Tilastoinnin alalla on edistytty hyvin. Montenegro toteutti menestyksellisesti väestö- ja asuntolaskennan huhtikuussa 2011 ja julkaisi ensimmäiset täydelliset tulokset heinäkuussa. Tarvitaan kuitenkin huomattavia lisäponnistuksia havaittuihin heikkouksiin puuttumiseksi ja tilastojärjestelmän parantamiseksi, jotta kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n tilastosäännöstön mukaiseksi päästään tyydyttävälle tasolle.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty vain vähän kansallisen lainsäädännön lähentämisessä EU:n säännöstöön. Edistymistä on tapahtunut lähinnä työterveyden ja -turvallisuuden sekä sosiaalisen osallisuuden ja suojelun osa-alueilla. Työmarkkinaosapuolten välisessä vuoropuhelussa on tapahtunut jonkin verran edistystä. Toimia on toteutettu syrjinnän kieltämiseksi, on muun muassa hyväksytty oikeusasiamiestä koskeva laki ja harjoitettu valistustoimintaa. Julkisten työnvälityspalvelujen valmiudet ja aktiiviset työmarkkinatoimet eivät riitä korjaamaan matalia osallistumis- ja työllisyysasteita eivätkä ammattitaidon kysynnän ja tarjonnan välistä epätasapainoa. Kaiken kaikkiaan julkisen talouden tilanne vaikuttaa kielteisesti sosiaalialan uudistuksiin.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä varsinkin pk-yrityksiä suosivan politiikan laatimisessa. On kuitenkin tehostettava toimia teollisuuspolitiikan ja strategisesti tärkeitä teollisuudenaloja koskevan politiikan laatimiseksi.

Edistyminen *Euroopan laajuisten verkkojen* alalla on ollut vähäistä. Kehitettäessä Euroopan laajuista liikenneverkkoa (TEN-T) on toteutettava lisätoimia maantie- ja raideyhteyksien parantamiseksi. Euroopan laajuisen energiaverkoston (TEN-E) kehittämisessä edistyttiin lähinnä sähkönsiirtoyhteyksien parantamisessa.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden koordinoinnissa on edistytty vain vähän. Edistymistä on tapahtunut lähinnä liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA) osa-alueiden III ja IV täytäntöönpanorakenteiden luomisessa. Nämä rakenteet on saatava kiireesti valmiiksi. On luotava asianmukaisia hallinnollisia valmiuksia erityisesti strategisen suunnittelun, hankkeiden kehittämisen ja hallinnoinnin sekä varainhoidon ja varainhoidon valvonnan aloilla.

Montenegro on edistynyt jonkin verran *tuomioistuinlaitoksen ja perusoikeuksien* alalla varsinkin komission lausunnossa vahvistettujen tärkeimpien painopisteiden toteuttamisessa. Lisätoimia tarvitaan tätä lukua koskevan kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi EU:n säännöstön kanssa erityisesti sen panemiseksi täytäntöön ja noudattamiseksi tehokkaasti keskipitkällä aikavälillä. Vakavan rikollisuuden, erityisesti korkean tason korruption, torjunnassa on saatava parempia tuloksia. Vaikka perusoikeuksia koskeva lainsäädännön ja institutionaalisen kehyksen vahvistamisessa on edistytty jonkin verran, nykyiset oikeudelliset takeet on saatettava täysimääräisesti voimaan ja hallinnollisia valmiuksia on vahvistettava.

Oikeus-, vapaus- ja turvallisuuskysymyksissä on edistytty hyvin oikeudellisen yhteistyön vahvistamisessa erityisesti rikosoikeudellisissa asioissa. Turvapaikka- ja maahanmuuttoasioiden aloilla on edistytty jonkin verran. Myös rajaturvallisuuden alalla on edistytty. Maa on hyväksynyt uuden strategian terrorismin torjumiseksi. Järjestäytyneen rikollisuuden torjumisessa on edistytty varsinkin tiivistämällä kansainvälistä ja alueellista yhteistyötä. Niihin liittyvien tutkimusten ja pidätysten määrä erityisesti huumekaupan alalla

kasvoi hiukan. Kahden merkittävän talousrikoksen tutkinnoissa takavarikoitiin huomattava määrä varallisuutta väliaikaisesti. Kaiken kaikkiaan talousrikoksia on kuitenkin tutkittu vähän ja rikollisten varoja takavarikoitu harvoin. Tiedusteluun perustuvaa poliisitoimintaa ja viranomaisten välistä yhteistyötä on parannettava. Tutkinta- ja syytteeseenpanomenetelmiä on parannettava varsinkin ihmiskaupan ja rahanpesun aloilla. Sisäisiä asioita koskevan lain ja rahanpesun estämistä koskevan lain muuttaminen on kesken. Viisumipolitiikkaa on vieläkin lähennettävä EU:n säännöstöön. On toteutettava lisätoimia asianmukaisten vastaanotto-olosuhteiden varmistamiseksi turvapaikanhakijoille ja laittomille maahanmuuttajille.

Tutkimuksen ja innovoinnin alalla on edistytty hyvin. Tieteellistä tutkimusta koskevaa institutionaalista kehystä ja lainsäädäntöä on lujitettu, ja on toteutettu useita toimenpiteitä tutkijoiden liikkuvuuden parantamiseksi. Innovaatiounionia koskevia valmisteluja on tarkasteltava asianmukaisesti.

Koulutuksen ja kulttuurin alalla on edistytty jonkin verran erityisesti lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa. Lisätoimia tarvitaan yhä heikossa asemassa olevien väestöryhmien ja erityisopetusta tarvitsevien lasten koulutuksen varmistamiseksi.

Montenegro on edistynyt vain vähän *ympäristöä ja ilmastonmuutosta* koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa ja sen täytäntöönpanossa. Edistymistä edustavat lähinnä jätehuoltoa ja luontoalueita koskevan täytäntöönpanolainsäädännön hyväksyminen ja kansainvälisten ympäristösopimusten ratifiointi. Ympäristönsuojeluviraston hallinnolliset valmiudet ovat parantuneet, mutta niitä on silti lujitettava huomattavasti erityisesti tarkastusten alalla. Montenegron on nopeutettava strategista suunnittelua kaikilla aloilla ja liitettävä ympäristökysymykset järjestelmällisemmin muihin aloihin, jotta täytäntöönpanolle löytyy kestävää rahoitusta. Ympäristö- ja ilmastonmuutosasioista vastaavan hallinnonalan valmiuksia paikallisella ja kansallisella tasolla on vahvistettava.

Kuluttajien ja terveyden suojelun alalla Montenegro lähentyy EU:n kuluttajapolitiikkaa ja terveysstrategiaa. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi EU:n säännöstön kanssa ja hallinnollisten valmiuksien lisäämiseksi. Tuki kuluttajajärjestöille ja valistustoimille on yhä vähäistä.

Tulliliiton alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä, erityisesti lähentymistä CN-nimikkeistöön. Myös EU:n säännöstön ja vakautus- ja assosiaatiosopimuksen vastaiset tullimaksut on poistettu. Lisätoimia tarvitaan edelleen muun muassa kiintiöiden hallinnoinnissa, turvallisuuteen liittyvissä säännöksissä ja kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n tullikoodeksin kanssa.

Ulkosuhteiden alalla on edistytty jonkin verran. Kauppapolitiikkaan, kehitysyhteistyöpolitiikkaan ja humanitaariseen politiikkaan liittyviä institutionaalisia ja hallinnollisia valmiuksia on parannettava. Montenegro on edistynyt edelleen *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa*. Se on erityisesti jatkanut alueen vakauttamista omalta osaltaan.

Montenegro on edistynyt *varainhoidon valvonnassa* erityisesti sisäisissä ja ulkoisissa tarkastuksissa. Maan täytäntöönpanovalmiuksia varainhoitoon ja varainhoidon valvontaan liittyvillä aloilla on kuitenkin vahvistettava, jotta lainsäädäntö voidaan panna täysimääräisesti ja tehokkaasti täytäntöön. *Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten* alalla Montenegron ja EU:n järjestelmien välillä ei ole suurtakaan eroa, kun on kyse omia varoja koskevien sääntöjen soveltamiseen liittyvistä perusperiaatteista ja instituutioista.

Hallinnollinen kehys omia varoja koskevien sääntöjen soveltamiseen ei kuitenkaan ole vielä valmis.

Albania

Albanian sisäpoliittista tilannetta on varjostanut poliittisen umpikujatilanteen jatkuminen ja opposition osittainen parlamenttiboikotti eli jättäytyminen parlamenttityöskentelyn ulkopuolelle. Tämä poliittinen umpikuja alkoi kesäkuun 2009 yleisvaaleista. Vaalit täyttivät suurimman osan kansainvälisistä normeista Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön alaisen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) mukaan, vaikka niissä oli puutteita, mutta sosialistipuolue kiisti vaalien tuloksen. Kahden suurimman puolueen keskinäistä epäluottamusta sekä epäluottamusta tiettyjä valtion elimiä kohtaan lisäsivät myös neljän mielenosoittajan kuolemaan johtaneet väkivaltaisuudet 21. tammikuuta 2011. Väärään paikkaan pannuista äänistä johtuvan kiistanalaisen vaalituloksen vuoksi Tiranassa 8. toukokuuta pidetyt paikallisvaalit kärjistivät entisestään vallassa olevan enemmistön ja opposition jakautumista kahteen leiriin. Kaikki nämä tapahtumat käänsivät poliittisen huomion pois hyvin tarpeellisista EU:hun liittyvistä politiikkauudistuksista.

Hallitus toteutti joitakin toimia EU:n yhdentymisen viemiseksi eteenpäin ja erityisesti laatiakseen toimintasuunnitelman komission vuoden 2010 lausunnon suosituksiin vastaamiseksi. Asiaa edistivät hyvä toimintasuunnitelmaa koskeva yhteistyö vallassa olevan enemmistön ja opposition välillä Euroopan yhdentymistä käsittelevässä parlamentin valiokunnassa ja toimiminen yhdessä tarvittavista uudistuksista sopimiseksi. Mutta toimet, joilla oli tarkoitus käynnistää vaaliuudistusta käsittelevien työryhmien toiminta, keskeytyivät lopulta. Oppositio päätti boikottinsa 5. syyskuuta ja palasi parlamenttityöskentelyyn.

Kaiken kaikkiaan Albanian edistys EU:n **poliittisten jäsenyysehtojen** täyttämisessä on ollut rajallista. Poliittinen umpikujatilanne on estänyt tärkeiden EU:hun liittyvien uudistusten tekemisen. Edistys lausunnossa määriteltyihin tärkeimpiin painopisteisiin[20] ja muihin haasteisiin vastaamisessa on ollut epätasaista. Jonkin verran edistystä on tapahtunut järjestäytyneen rikollisuuden torjumisessa, vangittujen kohtelussa vankiloissa ja lasten oikeuksissa. Edistyminen oli kuitenkin rajallista seuraavilla aloilla: parlamenttityö, vaalit, tuomioistuinlaitos, korruption torjunta, omistusoikeudet ja romaniyhteisön elinolojen parantaminen. Albanian on tehtävä paljon määrätietoista työtä kaikilla viime vuoden lausunnossa määritellyillä aloilla.

Demokratiasta ja oikeusvaltioperiaatteesta voidaan todeta, että poliittisen umpikujatilanteen jatkuminen, lisäselkkaukset ja kasvava epäluottamus enemmistön ja opposition välillä ovat haitanneet Albanian uudistusohjelman toteuttamista. Tärkeät uudistukset ovat yhä kesken ja tärkeät lait odottavat hyväksymistä tai viimeistelyä.

---

20 Tärkeimmät painopisteet eli ensisijaiset tavoitteet ovat: parlamentin moitteeton toiminta; vahvistettua enemmistöä edellyttävien lakien antaminen; nimittämismenettelyt ja nimitykset tärkeimpiin instituutioihin; vaaliuudistus; vaalien järjestäminen; julkishallinnon uudistaminen; oikeusvaltion vahvistaminen ja tuomioistuinlaitoksen uudistaminen; korruption torjunta; järjestäytyneen rikollisuuden torjunta; omaisuuskysymysten ratkaiseminen; ihmisoikeuksien vahvistaminen ja syrjinnän vastaisten politiikkojen täytäntöönpano; vangittujen henkilöiden kohtelun parantaminen ja oikeusasiamiehen suositusten soveltaminen. Tarkemmat tiedot tärkeimmistä painopisteistä löytyvät asiakirjasta KOM(2010) 680.

Huolimatta joistakin parannuksista parlamentin työjärjestyksessä ja käytänteissä ja huolimatta siitä, että parlamentin hallinnolliset valmiudet ovat parantuneet jonkin verran, *parlamentin* työ lainsäätäjänä ja valvojana – yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä – on yhä riittämätöntä. Poliittinen umpikuja on haitannut vakavasti parlamentin työtä, ja tarve rakentavaan ja jatkuvaan vuoropuheluun on kasvanut. Poliittisen umpikujan vuoksi ei myöskään ole päästy yksimielisyyteen, jotta olisi voitu toteuttaa tärkeitä EU-uudistuksia. Opposition osittainen boikotti on jarruttanut parlamentin työtä ja estänyt muun muassa lakien hyväksymisen kolmen viidesosan enemmistöllä. Boikotin päättyminen ja opposition paluu parlamenttityöskentelyyn 5. syyskuuta on myönteinen askel kohti poliittisen vuoropuhelun ja yhteistyön normalisoitumista. Parlamentissa on edistettävä sellaisen syrjimättömän poliittisen ilmapiirin luomista, joka kannustaa puolueita yksimielisyyteen. Hallituksen ja opposition välinen epäluottamuksen ilmapiiri ja jakautuminen kahteen leiriin vaikuttivat 8. toukokuuta pidettyihin paikallisvaaleihin. Eräät kansainväliset normit täyttyivät vaaleissa, mutta eivät kaikki, ja vaalien järjestäminen on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Vaaliuudistus, myös yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä, on keskeytynyt. Parlamentti ei ole vielä varmistanut, että perustuslakituomioistuimen ja korkeimman oikeuden nimityksiä käsitellään ja niistä äänestetään hyvässä järjestyksessä parlamentissa. Tämäkin on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä.

Hallitus ja Euroopan yhdentymistä käsittelevä parlamentin valiokunta ovat pyrkineet edistämään ja koordinoimaan EU:n yhdentymisen edellyttämiä uudistuksia. Ne ovat muun muassa luoneet toimintasuunnitelman vastatakseen komission lausunnossa esittämiin suosituksiin, erityisesti 12 tärkeimpään painopisteeseen, ja järjestäneet siitä kuulemisia. Lainsäädännön valmistelun laatua ja kolmansien kuulemista on parannettava merkittävästi. Keskushallinnon ja paikallishallinnon väliset vaikeat suhteet haittasivat hajauttamisuudistusta.

Julkishallinnon uudistusta – yksi lausunnon tärkeistä painopisteistä – ei ole saatu päätökseen eikä virkamieslakia ole saatu muutettua. Joistakin uudistustoimenpiteistä, kuten ministerineuvoston kesäkuussa 2011 tekemästä julkisten elinten rakennetta ja organisaatiota koskevasta päätöksestä, huolimatta keskeisen lainsäädännön hyväksyminen on yhä kesken ja edellyttää, että poliittisesta umpikujasta selvitään täysin ja kestävällä tavalla, koska parlamentin äänestyksessä tarvitaan kolmen viidesosan enemmistö. Voimassa olevien lakien ja hallinnollisten määräysten täytäntöönpano on edelleen heikkoa. Julkishallintoministeriöllä ei ole vieläkään riittävästi arvovaltaa omaksua täysin asemansa institutionaalisessa ympäristössä. Vielä on luotava riippumaton, ansioihin perustuva ja ammattimainen virkamieskunta, johon ei kohdistu poliittista painostusta. Oikeusasiamiehen nimittäminen on yhä kesken.

Edistyminen *tuomioistuinlaitoksen* uudistamisessa on ollut rajallista. Tuomioistuinlaitoksen uudistaminen on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Tuomioistuinlaitoksen uudistamista koskeva strategia ja toimintasuunnitelma hyväksyttiin heinäkuussa. Ne ovat hyvä perusta uudistustoimille. Niiden täytäntöönpano edellyttää riittäviä taloudellisia ja henkilöstöresursseja sekä vankkaa toimielinten välistä yhteistyötä. Tärkeää lainsäädäntöä, joka edellyttää kolmen viidesosan enemmistön parlamentin äänestyksessä, kuten hallintotuomioistuimia koskeva laki, on vielä hyväksymättä. Tuomioistuinlaitoksen tehokkuutta heikentävät pitkähköt tuomioistuinmenettelyt, jotka johtavat käsittelyruuhkaan. Tuomioistuinlaitokselle myönnetyt talousarviomäärärahat ovat yhä yleisesti ottaen riittämättömät. Päätösten täytäntöönpano on yhä heikkoa. Ei ole toteutettu konkreettisia toimia korruption torjumiseksi tuomioistuinlaitoksessa, muun muassa tuomareiden immuniteettia ei ole rajoitettu eikä poistettu.

Edistyminen *korruption torjunnassa* on ollut rajallista. Korruption torjunta on yksi lausunnon tärkeistä painopisteistä. Lainsäädäntö ja viranomaisten väliset rakenteet ovat enimmäkseen paikallaan, mutta erityisten toimien täytäntöönpano on jäänyt kaiken kaikkiaan tehottomaksi, ja tulokset ovat riittämättömät. Valistuskampanjoita vasta aloitellaan. Eräiden virkamiesten immuniteetti, ennakoivan lähestymistavan, resurssien ja välineiden puute haittaavat edelleen vakavalla tavalla tehokasta tutkintaa. Tapausten tutkinnassa, syytteeseenpanossa ja tuomitsemisessa ei ole saatu tuloksia millään tasolla. Korruptiota esiintyy edelleen monilla aloilla, ja se on yhä erityisen vakava ongelma.

Albania on edelleen parantanut ***ihmisoikeuksia ja vähemmistöjen suojelua*** koskevaa lainsäädäntöä ja institutionaalista kehystä. Tietyillä tärkeimmillä painopistealueilla on tapahtunut edistystä, muun muassa lasten oikeuksien suojaa on vahvistettu hyväksymällä kattava laki, vankilaoloja on parannettu ja vankeusrangaistukselle on luotu vaihtoehtoja. Edistyminen ihmisoikeuksien alalla on kuitenkin ollut epätasaista ja uusia huolenaiheita on tullut esiin tietyillä aloilla, esimerkiksi tiedotusvälineiden alalla poliittiset ja liiketaloudelliset edut häiritsevät edelleen toimituksellista riippumattomuutta. Ihmisoikeuksia ja vähemmistöjen suojelua koskevan lainsäädännön ja poliittisten välineiden täytäntöönpanoa ja noudattamista olisi parannettava huomattavasti.

Omistusoikeudet aiheuttavat edelleen suurta huolta. Omistusoikeuksien uudistamista koskevan johdonmukaisen strategian ja toimintasuunnitelman hyväksymisessä ja täytäntöönpanemisessa ei ole juurikaan edistytty. Kyseessä on yksi lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Vastuun hajautuminen ja sen jakavien eri instituutioiden välisen koordinaation puute haittaavat toimenpiteiden tehokasta täytäntöönpanoa ja luovat oikeudellista epävarmuutta sekä koko järjestelmää koskevan korruption vaaran.

Jonkin verran edistystä on tapahtunut ihmisoikeuksien, erityisesti naisten, lasten ja romanien ihmisoikeuksien, suojan vahvistamista koskevaan tärkeään painopisteeseen vastaamisessa, samoin kuin *syrjinnän vastaisten* politiikkojen täytäntöönpanossa. On muun muassa hyväksytty sukupuolten tasa-arvoa ja perheväkivallan torjuntaa koskeva uusi kansallinen strategia ja aloitettu syrjinnältä suojaavan lain täytäntöönpano. Lainsäädännössä on edelleen joitakin merkittäviä aukkoja, varsinkin *vammaisten* osalta. Albanian on myös varmistettava voimassa olevan lainsäädännön ja poliittisten välineiden johdonmukainen täytäntöönpano. Yleistä valistusta syrjinnän kieltävästä lainsäädännöstä ja valitusmekanismista on lisättävä. Tiettyjen heikossa asemassa olevien väestöryhmien jatkuvasti kohtaama syrjintä herättää edelleen huolta. Tällaisia väestöryhmiä ovat muun muassa homo- ja biseksuaalit sekä transihmiset ja romanit. *Romaniyhteisö* on edelleen väliinputoajan asemassa eikä se saa sosiaalista suojelua eikä sosiaalipalveluja.

Jonkin verran edistymistä on tapahtunut *vangittujen henkilöiden* kohtelua koskevaan tärkeään painopisteeseen vastaamisessa ja oikeusasiamiehen suositusten täytäntöönpanossa. On toteutettu toimenpiteitä pidätettyjen olojen parantamiseksi ja oikeusasiamiehen suositusten seurannan järjestämiseksi. Kuitenkin yhä ilmoitetaan tapauksista, joissa henkilö on joutunut *epäasiallisen kohtelun* kohteeksi pidätyksen ja säilöönoton aikana. Mielenterveysongelmista kärsivien rikoksentekijöiden kohtelua on vielä parannettava. Pysyvää ratkaisua pakkohoidossa olevien sijoittamiseksi ei ole, mikä aiheuttaa vakavaa huolta.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Albania on jatkanut alueen vakauttamista pitämällä yllä myönteisiä suhteita naapureihin ja alueellisiin kumppaneihin. Sillä on nyt käytössä viisumivapausjärjestely kaikkien Länsi-Balkanin maiden kanssa. Maa on jatkanut aktiivista toimintaansa alueellisissa yhteistyöaloitteissa ja osallistuu muun muassa

Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECP) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Maan on mukauduttava EU:n kantaan.

Albanian **talous** on säilyttänyt makrotaloudellisen vakauden ja myönteisen kasvun maailmanlaajuisen kriisin aikana ja sen jälkeen. Poliittinen umpikujatilanne on kuitenkin heikentänyt hallituksen kykyä toteuttaa tarvittavia rakenneuudistuksia. Talous kasvoi 3,8 prosenttia vuonna 2010 viennin ansiosta. Kotimaan kysyntä oli vaisua. Rahapolitiikalla inflaatio on saatu pysymään kurissa, vaikka perushyödykkeiden hinnat ovat nousseet maailmanlaajuisesti. Puutteet sopimusten ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa, puutteellinen infrastruktuuri ja henkinen pääoma sekä epävirallinen talous vaikeuttavat edelleen talouden kehitystä.

Taloudellisia jäsenyysehtoja tarkasteltaessa Albania on edistynyt jonkin verran toimivan markkinatalouden luomisessa vähentämällä julkisen talouden alijäämää ja ulkoista vajetta sekä pitämällä inflaatio-odotukset ankkuroituna ja siten lujittamalla makrotaloudellista vakautta. Albanian pitäisi pystyä selviytymään kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa keskipitkällä aikavälillä, jos se vauhdittaa rakenneuudistusten tekemistä myös lujittamalla oikeusjärjestelmäänsä ja vahvistamalla aineellista ja henkistä pääomaa.

Huolimatta poliittisen kentän jakautumisesta kahteen leiriin markkinatalouden pääkohdista vallitsi yhä laaja yksimielisyys. Tärkeiden kauppakumppaneiden heikosta taloudellisesta tilanteesta huolimatta Albanian talous jatkoi kasvuaan, vaikkakin hitaammin. Rahapolitiikka säilyi terveenä ja piti hinnat vakaina samaan aikaan, kun inflaatio pysyi tavoitteeksi asetetussa vaihteluvälissä. Vaihtotaseen alijäämä ja julkisen talouden epätasapaino pienenivät vuonna 2010. Valtio ei juurikaan puutu talouselämään ja tukia myönnetään rajoitetusti. Pankkisektori on edelleen hyvin pääomitettu ja likvidi. Jonkin verran edistymistä on tapahtunut markkinoille pääsyn helpottamisessa edelleen. EU on edelleen Albanian tärkein kauppa- ja investointikumppani.

Suhteellisen mittavaa julkista velkaa ei ole kyetty vähentämään pysyvästi. Ulkoisten epätasapainojen kaventaminen edelleen voi osoittautua haastavaksi, erityisesti jos albanialaisten siirtotyöläisten rahalähetykset jatkavat vähenemistään. Työmarkkinoiden toimivuus heikkeni vuonna 2010 samalla, kun työttömyys pysyi korkealla. Konkurssimenettelyn soveltaminen on yhä puutteellista samalla, kun oikeusvaltion heikkous haittaa sopimusten täytäntöönpantavuutta ja liiketoimintaympäristöä yleensä. Omistusoikeuskysymyksiä ei ole vielä ratkaistu. Järjestämättömien lainojen suuri osuus pankkijärjestelmässä on yhä huolenaihe. Investoinnit inhimilliseen pääomaan ja infrastruktuuriin ovat yhä riittämättömät. Epävirallinen sektori on edelleen haaste. Tuotannon keskittyminen tietyille aloille ja vientimarkkinoille asettaa talouden alttiiksi ulkoisille häiriöille.

Albania on edistynyt jonkin verran **jäsenyysvelvoitteiden täyttämiskykynsä** parantamisessa, erityisesti tavaroiden vapaan liikkuvuuden, yritys- ja teollisuuspolitiikan, oikeuden, vapauden ja turvallisuuden, ulkosuhteiden ja varainhoidon valvonnan aloilla. Edistyminen on ollut rajallista seuraavilla aloilla: työntekijöiden vapaa liikkuvuus, julkiset hankinnat, immateriaalioikeudet, tietoyhteiskunta ja tiedotusvälineet sekä energia, ympäristö ja lentoliikenne. Kaiken kaikkiaan määrätietoista työtä on tehtävä lainsäädännön

täytäntöönpanoon ja noudattamiseen liittyvien hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseksi. Lisäponnisteluja tarvitaan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten sitoumusten oikea-aikaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty hyvin standardoinnissa. On luotava riittävä rakenne markkinoiden valvomiseksi. *Työntekijöiden vapaassa liikkuvuudessa* on edistytty vain vähän, ja valmistelut ovat alkuvaiheessa. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* aloilla on edistytty jonkin verran, lähinnä postipalvelujen alalla. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä maksujärjestelmiä ja rahanpesun torjuntaa koskevan lainsäädännön osalta. Lisäponnisteluja tarvitaan rahanpesun ja talousrikosten torjuntaa koskevan kansallisen strategian panemiseksi tehokkaasti täytäntöön.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty vain vähän. Institutionaaliset valmiudet ovat yhä heikot ja toimivaltuuksien määrittäminen ja jakaminen kaikissa julkisia hankintoja käsittelevissä elimissä on tekemättä. Valmistelut tällä alalla ovat edistyneet kohtalaisesti. *Yhtiöoikeuden* alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Kansallisen kirjanpidosta vastaavan neuvoston valmiudet ja julkisesta valvonnasta vastaavan lautakunnan toiminnallinen riippumattomuus ovat yhä heikot. Edistyminen *immateriaalioikeuksien* alalla oli rajallista eivätkä valmistelut ole kovinkaan pitkällä. Immateriaalioikeuksien tosiasiallinen täytäntöönpano on jäänyt heikoksi. Albania ei ole onnistunut vastaamaan ajallaan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaiseen velvoitteeseensa taata EU:ssa tarjottavaa suojelua vastaava suojelun taso eikä panna sitä täytäntöön. *Kilpailun* alalla on edistytty kohtalaisesti sekä kilpailunrajoitusten että valtiontuen osalta. Niistä vastaavilla viranomaisilla ei kuitenkaan ole asianmukaisia hallinnollisia valmiuksia. Valtiontukiviraston toiminnallinen riippumattomuus on turvattava. Alan valmisteluissa on saatu tuloksia.

Finanssipalvelujen alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Riskienhallintaa ja pääoman riittävyyttä koskevaa sääntelyä on parannettu. Valvontavalmiudet muilla finanssialoilla kuin pankkialalla ovat yhä heikot.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta edistyminen on ollut epätasaista. Parantumista on tapahtunut lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa ja sähköisten viestintämarkkinoiden vapauttamisessa. Tiedotusvälineitä koskevaa lainsäädäntöä ei kuitenkaan ole vielä yhdenmukaistettu audiovisuaalisista mediapalveluista annetun direktiivin kanssa. Lisäksi radio- ja televisiotoimintaa sääntelevän viranomaisen valmiudet ovat yhä heikot. Valmistelut tällä alalla eivät ole edenneet kovinkaan pitkälle.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Edistystä on tapahtunut maaseudun kehittämisen täytäntöönpanorakenteiden luomisessa. Valmiudet tehdä analyysejä sekä suunnitella ja panna täytäntöön maaseudun kehittämispolitiikkoja ovat kuitenkin yhä heikot. *Elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikan* alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä, tosin se on ollut epätasaista. Kansallisen elintarvikeviranomaisen toiminnallisia valmiuksia parannettiin huomattavasti, minkä lisäksi parannettiin elintarvikkeiden turvallisuutta ja eläinlääkintäkysymyksiä koskevaa lainsäädäntöä. Yleiset valmiudet ja eri elinten välinen yhteistyö ovat yhä heikolla pohjalla ja toimivaltuuksien määrittäminen on huonolla tolalla. *Kalastusalalla* on tapahtunut jonkin verran edistymistä erityisesti tarkastuksissa ja valvonnassa. Sääntelykehyksen täytäntöönpano on yhä heikkoa fyysisten ja taloudellisten resurssien puutteen ja heikon toimielinten välisen yhteistyön vuoksi.

Liikennepolitiikan alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä, tosin se on ollut epätasaista. Vaikka lainsäädännön mukauttaminen eteni tieliikenteen ja lentoliikenteen hallinnan osa-alueilla, lentoturvallisuus on yhä huolenaiheena. Rautatie- ja meriliikenteessä on toteutettava lisäponnisteluja. Edistyminen *energia*-alalla on ollut rajallista. Energian toimitusvarmuus parani hieman, mutta sähkömarkkinoita ei ole vielä saatu uudistettua tehokkaasti ja alan taloudellinen elinkelpoisuus edellyttää lisäponnisteluja. Sähkö-, kaasu- ja säteilysuojelukysymyksistä vastaavien sääntelyviranomaisten valmiuksia ja institutionaalista riippumattomuutta on vahvistettava. Valmistelut tällä alalla etenevät hitaasti.

Verolainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännöstön kanssa on edistytty jonkin verran ja valmistelut etenevät, mutta lisäponnisteluja tarvitaan hallinnollisissa ja teknisissä valmiuksissa, myös veropetosten ja veronkierron osa-alueella. *Talous- ja rahapolitiikan* alalla ei ole edistytty. *Tilastoinnin* alalla on edistytty, varsinkin luokituksissa ja tilastojärjestelmässä. Edistyminen alakohtaisia tilastoja koskevissa kysymyksissä on ollut epätasaista.

Edistyminen *sosiaalipolitiikan ja työllisyyden* alalla on ollut epätasaista. Vaikka työterveyden ja –turvallisuuden, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja sosiaalisen suojelun aloilla on tapahtunut jonkin verran myönteistä kehitystä, suuret epäviralliset työmarkkinat ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien suuri osuus aiheuttavat ongelmia. Politiikkojen, varsinkin sosiaalista osallisuutta koskevan politiikan, yleinen täytäntöönpano on myös edelleen riittämätöntä. Valmistelut tällä alalla eivät ole edenneet kovinkaan pitkälle.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla on edistytty, erityisesti on parannettu yrityksiä ja pk-yritysten rahoituksen saantia koskevaa sääntelyä. On perustettu laitoksia helpottamaan innovointia ja teknologista kehittämistä. Valmistelut tällä alalla etenevät.

Euroopan laajuisten verkkojen alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Tiekäytävien valmistuminen eteni ja uusi sähkönsiirtoyhteys otettiin käyttöön.

Edistyminen *aluepolitiikassa ja rakennerahastojen yhteensovittamisessa* on ollut rajallista. Tarvitaan huomattavia ponnisteluja tarvittavien institutionaalisten ja hallinnollisten valmiuksien luomiseksi sekä aluekehityshankkeiden valmistelemiseksi huolellisesti. Valmistelut tällä alalla ovat yhä alkuvaiheessa.

Tuomioistuinlaitokseen ja perusoikeuksiin liittyvässä lainsäädännössä on yhä joitakin merkittäviä aukkoja huolimatta ponnisteluista kehittää eurooppalaisten normien mukaista lainsäädäntöä. Lisäksi lainsäädännön ja poliittisten välineiden täytäntöönpano on yhä yleisesti ottaen riittämätöntä ja merkittävä haaste. Albanian tuomioistuinlaitosta ja perusoikeuksia koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen eurooppalaisten normien ja EU:n säännöstön kanssa on vielä alkuvaiheessa.

Albania on edistynyt *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* alalla. Biometrisen passin hankkineet Albanian kansalaiset ovat voineet matkustaa ilman viisumia Schengen-alueelle joulukuusta 2010. Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on edistytty, erityisesti hyvän kansainvälisen yhteistyön avulla ja panemalla täytäntöön mafian vastainen laki, joka käsittää myös rikoksella saatujen varojen takavarikoinnin. Järjestäytynyt rikollisuus on kuitenkin edelleen haaste. On jatkettava toimia lainsäädännön panemiseksi tehokkaasti täytäntöön ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumisen vahvistamiseksi, mikä on yksi komission lausunnon tärkeimmistä painopisteistä. Tämä tarkoittaa, että ennakoivasta tutkinnasta, syytteeseenpanosta ja mahdollisuuksien mukaan myös tuomitsemisesta on saatava uskottavia tuloksia. Olisi toteutettava aktiivisesti toimenpiteitä tutkijoiden asiantuntemuksen ja

toimivaltuuksien sekä lainvalvontaviranomaisten yhteistyön lisäämiseksi. Huumekaupan, rahanpesun ja ihmiskaupan torjuntaa sekä sen uhrien suojelua on tehostettava ja harjoitettava järjestelmällisesti. Myös rikoksella saatujen varojen takavarikointia koskeva lainsäädäntökehys on pantava järjestelmällisesti täytäntöön.

Edistymistä on tapahtunut valmiuksissa panna täytäntöön *tiedettä ja tutkimusta* koskevaa EU:n säännöstöä. Hallinnolliset valmiudet osallistua EU:n seitsemänteen tutkimuksen puiteohjelmaan ovat parantuneet, vaikka kansalliset tutkimusvalmiudet ovat edelleen vähäiset. *Koulutuksen ja kulttuurin* alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä, erityisesti ammattikoulutuksen osa-alueella.

Ympäristöalalla lainsäädännön mukauttamisessa on yleisesti ottaen tapahtunut vain vähän edistymistä. Lainsäädännön täytäntöönpano ja noudattaminen on kaiken kaikkiaan edelleen heikkoa. Hallinnollisten valmiuksien ja toimielinten välisen yhteistyön vahvistaminen edellyttää lisäponnisteluja. Albania ei ole yleisesti ottaen edistynyt *ilmastonmuutoskysymyksissä*, ja siihen liittyvät institutionaaliset valmiudet ovat edelleen hyvin heikot.

Kuluttajien ja terveyden suojelun alalla on edistytty jonkin verran. Myös kuluttajansuojan sääntelyssä ja täytäntöönpanossa edistyttiin. Lainsäädäntöä on parannettu. Kansanterveyden alalla edistymistä tapahtui sairausvakuutusta koskevassa lainsäädännössä. Myös tartuntatautien ja mielenterveyden aloilla on tapahtunut myönteistä kehitystä. Perusterveydenhuollon saatavuudessa esiintyy kuitenkin edelleen eriarvoisuutta.

Tulliliiton alalla on edistytty jonkin verran lainsäädännön mukauttamisessa, ja valmistelut alalla etenevät. Albaniassa kuitenkin käytetään tullausarvon määrittämisessä viitehintoja huomattavasti useammin kuin EU:ssa. On myös toteutettava lisäponnisteluja menettelyjen yksinkertaistamiseksi ja kaupan helpottamiseksi. Täytäntöönpanovalmiudet ovat edelleen heikot ja henkilöresurssien hallinnointi heikkoa.

Ulkosuhteiden alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä, erityisesti yhteisessä kauppapolitiikassa. Institutionaalisia ja hallinnollisia valmiuksia on lujitettava. *Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla on edistytty. Maa on lähentynyt suurinta osaa EU:n julistuksista ja yhteisistä kannoista sekä jatkanut osallistumistaan YTPP:n operaatioihin.

Varainhoidon valvonnassa on tapahtunut edistystä. Julkisen sektorin varainhoidon sisäistä valvontaa koskevaa primaarilainsäädäntöä ja keskitettyä talousarvion tarkastusta on parannettu. Hallinnollisia valmiuksia sisäisen valvonnan alalla on parannettava. EU:n taloudellisten etujen suojeluun liittyvät valmistelut ovat alkuvaiheessa.

Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten alalla, muun muassa omien varojen järjestelmään vaikuttavien politiikanalojen perusperiaatteet ja instituutiot ovat olemassa. Hallinnollinen kehys omia varoja koskevien sääntöjen soveltamiseksi ei ole vielä valmis.

Bosnia ja Hertsegovina

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän **poliittisten jäsenyysehtojen** täyttämisessä.

Demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen aloilla täytäntöönpano- ja lainsäädäntöviranomaisten perustaminen on vielä kesken, sillä valtion tason hallitusta ei ole perustettu, vaikka 3. lokakuuta 2010 pidetyistä vaaleista on kulunut jo vuosi. Tämä pitkäaikainen viivästyminen on vaikeuttanut Bosnia ja Hertsegovinan edistymistä kipeästi kaivatuissa uudistuksissa.

Vakavan huolenaiheen muodostaa edelleen se, ettei *perustuslain* yhdenmukaistamisessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa ole edistytty uskottavasti. Ensimmäinen toimielinten välinen työryhmä, joka perustettiin panemaan täytäntöön Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa Sejdić-Finci[21] antama tuomio, ei päässyt sopimukseen. Ministerineuvoston suosittelemaa uutta työryhmää ei ole vielä perustettu.

Serbitasavallan kansalliskokous (RSNA) hyväksyi päätelmiä ja päätöksen valtion tason oikeuslaitoksia koskevasta kansanäänestyksestä. EU:n avustuksella RSNA kumosi 1. kesäkuuta kansanäänestystä koskevan päätöksen ja muutti päätelmiä. Vakautus- ja assosiaatioprosessin puitteissa Bosnia ja Hertsegovina on käynyt EU:n kanssa jäsenneltyä vuoropuhelua oikeusasioista.

Parlamentin hallinnolliset valmiudet ovat parantuneet, mutta valtion ja entiteettien parlamenttien välisen koordinoinnin puute ja entiteettien väliset poliittiset erimielisyydet ovat edelleen vaikeuttaneet parlamentaarisen yleiskokouksen työtä. Hajanainen ja koordinoimaton politiikanteko on yhä vaikuttanut *hallintoelimiin* eri tasoilla. Presidenttineuvoston kolme jäsentä ovat tehostaneet pyrkimyksiä laatia ja panna politiikkaa yhdessä täytäntöön, mutta ulkopolitiikan koordinoinnin alalla joissakin kysymyksissä oli edelleen erimielisyyttä. Valtion ja entiteettien välillä ei ole tehokasta mekanismia, jolla voitaisiin koordinoida EU-asioita ja liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA) myönnetyn taloudellisen avun ohjelmointia.

Julkishallinnon uudistamisessa on tapahtunut vain vähän edistystä. Julkishallinnon uudistusstrategian täytäntöönpano jatkuu. Eri hallintoelinten välinen koordinointi on kuitenkin edelleen heikkoa eikä julkishallinnon uudistamiselle ole annettu tarvittavaa poliittista tukea. On tehtävä määrätietoista työtä poliittisen väliintulon estämiseksi. Valtion oikeusasiamies on olemassa, mutta tiukka henkilöstötilanne ja taloudelliset rajoitteet heikentävät sen tehokkuutta. Ammattitaitoisen, vastuuvelvollisen, avoimen ja tehokkaan virkamieskunnan, jonka jäsenet on nimetty ansioiden ja pätevyyden perusteella, luomiseksi on vielä tehtävä työtä.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt rajallisesti *oikeuslaitoksen* parantamisessa. EU:n ja Bosnia ja Hertsegovinan välillä käynnistettiin oikeusasioista jäsennelty vuoropuhelu, jolla pyritään takaamaan oikeuslaitoksen riippumattomuus, tehokkuus, puolueettomuus ja vastuuvelvollisuus. Oikeuslaitoksen uudistamisstrategian ja sotarikoksia koskevan strategian täytäntöönpanoa on tehostettava. Toimenpiteitä on toteutettu käsittelyä odottavien oikeustapausten määrän pienentämiseksi, erityisesti energialaskuja koskevien tapausten, mutta suma on edelleen suuri. Hajanainen oikeudellinen kehys kaikilla lainkäyttöalueilla aiheuttaa oikeuslaitokselle merkittäviä lainsäädännöllisiä ja taloudellisia rasitteita. Selkeän budjettivastuun puuttuminen vaikuttaa edelleen oikeuslaitoksen riippumattomuuteen ja tehokkuuteen. Lukuisat poliittiset hyökkäykset oikeuslaitosta vastaan ja käsittelyä odottavien oikeustapausten määrä ovat edelleen vakava huolenaihe.

Bosnia ja Hertsegovina on saavuttanut hyvin vähän edistystä *korruption* torjunnassa. Korruptio onkin edelleen vakava ongelma, ja sitä esiintyy monilla julkisen ja yksityisen sektorin aloilla. Korruption vastaisen strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpano on edelleen heikkoa. Korruption vastainen viranomainen ei ole vielä aloittanut toimintaansa

---

[21] Asia Sejdić-Finci v. Bosnia ja Hertsegovina, joulukuu 2009. Asia koskee etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää maan toimielinten edustuksessa niiden henkilöiden osalta, jotka eivät kuulu johonkin kolmesta pääkansanryhmästä.

täydessä mittakaavassa. Korruptiotapauksissa on edelleen toteutettu hitaasti oikeudellisia jatkotoimenpiteitä, ja ainoastaan muutamassa korkean tason tapauksessa on nostettu syyte. Lainsäädännön puutteellinen täytäntöönpano ja koordinointiongelmat entiteettien välillä ovat edelleen huolenaihe. Bosnia ja Hertsegovinan on vahvistettava poliittista sitoumusta ja päättäväistä toimintaa korruptiota vastaan.

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja vähemmistöjen suojelu on pääpiirteissään varmistettu. Bosnia ja Hertsegovina on ratifioinut tärkeimmät kansainväliset ihmisoikeussopimukset, mutta niiden täytäntöönpano takkuilee.

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia kunnioitetaan yleisesti ottaen. Rikosoikeudellisten seuraamusten yhtenäistämisessä eri puolilla maata on edistytty vain vähän. Maksutonta oikeusapua koskevaa puitelakia, joka on tarpeen Euroopan ihmisoikeussopimuksen noudattamiseksi, ei ole annettu. *Oikeussuojan saatavuus* siviili- ja rikosoikeudenkäynneissä on varmistettava. Olosuhteet *vankiloissa* ovat parantuneet hieman, erityisesti psykiatrisen hoidon laitoksissa, mutta vankien liian suuri määrä ja *huono kohtelu* ovat edelleen ratkaisemattomia kysymyksiä.

Valtion ja entiteettien perustuslaissa määrätään *sananvapaudesta* ja tiedonvälityksen vapaudesta, *kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta* sekä *uskonnonvapaudesta*. Nykyisen lainsäädännön täytäntöönpanoa on kuitenkin parannettava. Lehdistöneuvoston itsesääntely on parantunut. Lehdistölain rikkomista koskevat kansalaisten kantelut lehdistöneuvostolle ovat lisääntymässä. Resurssien puute haittaa lehdistöneuvoston valmiuksia panna täytäntöön ammatilliset normit. Tiedotusvälineisiin kohdistuva poliittinen painostus on jatkunut samoin kuin niiden etniset ennakkoluulot. Myös toimittajien pelottelu on jatkunut. Yleisradiotoiminnan uudistus on yhä toteuttamatta. Viestintäalan sääntelyviraston riippumattomuuden heikentäminen jatkuu ja sen hallituksen jäsenten nimittäminen on edelleen kesken. Kansalaisyhteiskunnan kehittäminen edellyttää enemmän tukea ja avoimuutta rahoituksen jakamisessa.

Voimassa oleva lainsäädäntö takaa *taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet*, mutta niiden toteutuminen on jäänyt edelleen heikoksi toimivallan hajanaisuuden vuoksi. Syrjinnän kieltävä valtiotason laki on olemassa, mutta sen soveltamisala on edelleen kapea ja täytäntöönpano heikkoa. *Naisten* suojelua väkivallalta on parannettava, kuten myös *lasten* sosiaalista suojelua. Etnisten ryhmien välisten suhteiden osalta jaettujen koulujen (”kaksi koulua saman katon alla”) ja ainoastaan yhdelle etniselle ryhmälle tarkoitettujen koulujen lukumäärä on edelleen ongelma huolimatta siitä, että federaation koordinointielin on perustettu. Sosiaalietuusjärjestelmä perustuu oikeuksiin eikä tarpeisiin, millä on kielteinen vaikutus *haavoittuvien ryhmien* tilanteeseen, kehitysvammaiset mukaan luettuina. Työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua ja työntekijöiden oikeuksien käyttöä vaikeuttavat edelleen pirstaleinen lainsäädäntö ja se, ettei valtiollisia työmarkkinaosapuolia ole tunnustettu.

Vähemmistöjen[22] *kunnioittaminen ja suojelu ja sivistykselliset oikeudet* on pääpiirteissään varmistettu. Romanien asumista ja työllisyyttä koskevien toimintasuunnitelmien toteuttamisessa on edistytty. Toimia on tehostettava, jotta varmistetaan terveyttä ja koulutusta

---

[22] Kansalliseen vähemmistöön kuuluvien henkilöiden oikeuksien suojelua koskevan lain mukaan Bosnia ja Hertsegovinassa on 17 kansallista vähemmistöä. Kolme pääkansanryhmää – bosniakit, kroaatit ja serbit – eivät ole kansallisia vähemmistöjä.

koskevien toimintasuunnitelmien tehokas toteutus ja kestävyys sekä lisätään niihin tarvittavia resursseja. *Romanivähemmistön* elinolosuhteet ovat edelleen hyvin puutteelliset, ja heitä syrjitään. Se, ettei vastasyntyneitä rekisteröidä eikä väestörekisteriin rekisteröintiä koskevaa maksutonta oikeusapua ole saatavilla, estää edelleen romaneja käyttämästä sosiaalisia ja taloudellisia perusoikeuksiaan. Tarvitaan lisätoimia, jotta voidaan parantaa kansallisia vähemmistöjä koskevan lain täytäntöönpanoa ja taata vähemmistöjen oikeudet.

Maansisäisten ja muiden pakolaisten osalta on saavutettu jonkin verran edistystä. Tarkistettu strategia paluuprosessin tukemiseksi ja Daytonin/Pariisin rauhansopimuksen liitteen 7 asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi on laadittu. Strategian täytäntöönpanemiseksi on toteutettu jonkin verran toimia, jotka koskevat erityisesti rahoitusta vastaanottokeskuksissa asuville heikommassa asemassa oleville ryhmille. Paluun yhteydessä myönnettävän tuen jakamismenettelyt eivät kuitenkaan ole vielä käytössä täydessä mittakaavassa. Työllistymismahdollisuuksien puute ja se, ettei sosiaalista suojelua ole saatavilla, haittaavat edelleen paluun ja paikallisen kotouttamisen pysyvyyttä.

Alueellisista kysymyksistä ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että Daytonin/Pariisin rauhansopimuksen täytäntöönpanoa on jatkettu, mutta Serbitasavallan poliittiset edustajat ovat toistuvasti asettaneet kyseenalaiseksi maan alueellisen koskemattomuuden. Yhteistyö entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa on pysynyt tyydyttävänä.

EU:n erityisedustajan mandaatti siirrettiin korkean edustajan toimistosta yhdistetylle EU-edustajalle, joka toimii sekä EU:n erityisedustajana että EU:n lähetystön päällikkönä.

Bosnia ja Hertsegovinan, Kroatian ja Serbian tuomioistuinten ja syyttäjien välinen yhteistyö on jatkunut. Rikosasioissa annettujen tuomioiden vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien kahdenvälisten sopimusten täytäntöönpano on käynnissä. Sotarikosten syytteeseenpanoa haittaavat kuitenkin edelleen rikosprosessilakiin sisältyvät oikeudelliset esteet luovuttamiselle.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Maan on mukauduttava EU:n kantaan.

Sarajevon julistukseen liittyvän prosessin osalta on saavutettu merkittävää edistystä. Kesäkuussa ja syyskuussa 2011 järjestettyjen kokousten jälkeen Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia sopivat useista kysymyksistä, kuten Belgradin ministerikokouksessa allekirjoitettavan yhteisen julistuksen tekstistä.

Bosnia ja Hertsegovina on jatkanut aktiivista osallistumista alueellisiin yhteistyöaloitteisiin, muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECP) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Bosnia ja Hertsegovinan suhteet naapurimaihin ovat edelleen kehittyneet. Syyskuussa Bosnia ja Hertsegovina hyväksyi päätöksen Kosovon tullin leimojen hyväksymisestä. Joitakin rajakiistoja naapurimaiden kanssa ei ole kuitenkaan selvitetty.

Bosnia ja Hertsegovinan **talous** kasvoi jonkin verran nopeammin vuonna 2011 vuoden 2010 hitaan kasvun jälkeen. Elpyminen on kuitenkin edelleen vähäistä ja johtuu pääasiassa ulkoisesta kysynnästä. Työttömyys pysyi erittäin korkeana. Julkisen talouden tilanne helpottui jonkin verran, sillä Kansainvälisen valuuttarahaston ohjelman nojalla on toteutettu julkisen

talouden sopeuttamistoimenpiteitä ja tulot ovat kasvaneet. Julkisen talouden keskipitkän aikavälin kestävyyttä haittasi kuitenkin suuresti se, ettei finanssipolitiikan yleisiä puitteita vuosille 2011–2013 ole annettu. Sitoutuminen rakenneuudistuksiin ja terveeseen julkiseen talouteen on edelleen heikkoa ja epätasaista eri puolilla maata, ja julkisen talouden laatu on edelleen alhainen.

Taloudellisten jäsenyysehtojen osalta Bosnia ja Hertsegovinan lisäedistys toimivan markkinatalouden luomisessa on ollut vähäistä. Huomattavia lisäuudistuksia on tehtävä, jotta maa pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa.

Elpyminen on lähinnä seurausta ulkoisesta kysynnästä, mutta myös kotimainen kysyntä lisääntyi luotonannon alkaessa uudelleen. Teollisuuden tuotanto on kasvussa. Kauppa lisääntyi huomattavasti ja kaupan yhdentyminen EU:n kanssa on edelleen korkealla tasolla. Talous- ja rahoitusala on pysynyt vakaana. Valuuttakatejärjestelmän uskottavuus on yhä suuri. Liiketoimintaympäristöön on tehty joitakin parannuksia, jotka koskevat yritysten rekisteröintiä ja hallinnollisten menettelyjen yksinkertaistamista yleisesti.

Se, ettei finanssipolitiikan yleisiä puitteita vuosille 2011–2013 ole annettu, haittasi kuitenkin suuresti finanssipolitiikan kestävyyttä ja uskottavuutta Bosnia ja Hertsegovinassa, eikä finanssialan viranomaisilla ole vieläkään finanssipoliittisia suuntaviivoja. Maan poliittinen umpikuja johti siihen, että valtion vuoden 2011 talousarvion hyväksyntä viivästyi merkittävästi ja että neuvottelut Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa valmiusluottojärjestelyn täytäntöönpanosta lykkääntyivät. Julkisen talouden laatu on pysynyt heikkona, ja juoksevien menojen osuus suhteessa BKT:hen on suuri. Ulkoinen epätasapaino, erityisesti vaihtotaseen alijäämä, on kasvanut ja inflaatio kiihtynyt. Hallinnollinen tehottomuus ja heikko oikeusvaltioperiaate ovat edelleen vaikuttaneet liiketoimintaympäristöön. Suunniteltu yksityistäminen, julkisten yritysten rakenneuudistus ja verkkotoimialojen vapauttaminen ei ole edistynyt. Talouden tuottavuus ja kilpailukyky ovat pysyneet heikkoina, sillä kotimaisia kasvun lähteitä ei ole hyödynnetty riittävästi. Rakenteelliset jäykkyydet, kuten korkeat sosiaaliturvamaksut, huonosti kohdennetut sosiaaliset tulonsiirrot ja työvoiman alhainen liikkuvuus jarruttavat edelleen työpaikkojen syntymistä. Työttömyys on edelleen erittäin suuri, ja epävirallinen sektori muodostaa yhä merkittävän haasteen.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt rajallisesti lainsäädäntönsä ja politiikkojensa yhdenmukaistamisessa **eurooppalaisten normien** kanssa. Jonkin verran edistystä voidaan havaita immateriaalioikeuksien, valtiontuen, tutkimuksen, kulttuurin ja liikenteen aloilla sekä joissakin oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioihin liittyvissä kysymyksissä. Työtä on vielä tehtävä erityisesti tavaroiden, henkilöiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden, tullin ja verotuksen, kilpailun, julkisten hankintojen, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan, koulutuksen, teollisuuden ja pk-yritysten, maatalouden ja kalastuksen, elintarviketurvallisuuden, eläinlääkinnän ja kasvinsuojelun, ympäristön, ilmastonmuutoksen, energian, tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden sekä tilastojen aloilla.

Kokonaisuudessaan väliaikaisen sopimuksen täytäntöönpano on jatkunut epätasaisena. Maa rikkoo väliaikaista sopimusta, sillä se ei noudata Euroopan ihmisoikeussopimusta eikä valtiontukisääntöjä. Ministerineuvosto hyväksyi elokuussa valtion tason valtiontukilain, jota edellytetään vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa, mutta parlamentin hyväksyntä on vielä saamatta. Valtion tason laki väestölaskennasta, joka on välttämätön maan sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen kannalta, on annettava kiireellisesti.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jonkin verran ***sisämarkkinoiden*** alalla. *Tavaroiden vapaan liikkuvuuden* suhteen on edistytty jonkin verran markkinavalvonnassa ja kuluttajansuojassa. Merkittäviä ponnistuksia tarvitaan vielä oikeudellisen kehyksen lähentämiseksi EU:n lainsäädäntöön, hallinnollisten valmiuksien parantamiseksi ja yhtenäisen talousalueen luomiseksi.

Henkilöiden ja palveluiden liikkuvuuden sekä sijoittautumisoikeuden alalla edistyminen on ollut vähäistä. Molemmat entiteetit ovat antaneet finanssipalveluja koskevia täytäntöönpanosäännöksiä, ja pankkialan valvonnan koordinointi on parantunut. Yritysten rekisteröintiä on edelleen yksinkertaistettava ja postipalveluja koskevan lainsäädännön mukautus on olennaisen tärkeää.

Pääomien vapaan liikkuvuuden alalla ei ole tapahtunut edistystä. Lainsäädäntöä on yhdenmukaistettava unionin säännöstön kanssa ja myös maan sisällä. *Tullin* ja *verotuksen* aloilla on edistytty hyvin mutta epätasaisesti. Lainsäädännön mukauttamisen jatkaminen ja valmiuksien kehittäminen immateriaalioikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi on edelleen erittäin tärkeää.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jonkin verran *kilpailusääntöjen* täytäntöönpanossa. *Julkisten hankintojen* alalla ei ole edistytty, ei varsinkaan julkisia hankintoja koskevan lain täydellisessä yhdenmukaistamisessa unionin säännöstön kanssa. *Immateriaalioikeuksien* alalla edistyminen jatkui.

Sosiaali- ja työllisyyspolitiikan ja kansanterveyspolitiikan alalla edistys on ollut vähäistä. Koko maan kattavia strategia-asiakirjoja on olemassa tai ollaan valmistelemassa, mutta politiikka ja lainsäädäntö ovat edelleen pirstaleisia. *Koulutuksen* alalla on laadittu puitelakeja ja strategioita, mutta niiden täytäntöönpanoa ei ole aloitettu. *Kulttuurin* alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. *Tutkimuksen* alalla on edistytty edelleen, ja innovaatiounionia koskevat valmistelut on aloitettu. Neuvottelut liittymisestä *Maailman kauppajärjestöön* ovat edenneet.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän eurooppalaisten normien täyttämisessä useiden ***alakohtaisten politiikkojen*** alalla. *Teollisuuden ja pienten ja keskisuurten yritysten* (pk-yritysten) osalta ei ole annettu maakohtaista kehitysstrategiaa, johon sisältyy teollisuuspoliittisia osatekijöitä, eikä pk-yrityksiä koskevaa strategiaa ole pantu täytäntöön. Elintarviketurvallisuuden, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikan ja kalastuksen aloilla on edistytty jonkin verran. Edistyminen *maatalouden ja maaseudun kehittämisen* aloilla on ollut edelleen rajallista. Tiiviimpi koordinointi valtion ja entiteettien välillä yhdenmukaistamisessa unionin säännöstön kanssa on edelleen olennaisen tärkeää näillä aloilla. Edistyksen puuttumisella on ollut kielteinen vaikutus maataloustuotteiden kauppaan.

Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut *ympäristön* alalla ovat edelleen varhaisvaiheessa. Maan on luotava ympäristönsuojelua koskevat yhdenmukaiset lainsäädäntöpuitteet ja perustettava valtion ympäristövirasto. Hallinnolliset valmiudet ovat heikot, ja eri viranomaisten välistä horisontaalista ja vertikaalista viestintää on vahvistettava. *Ilmastonmuutoksen* osalta on tehtävä vielä työtä valtion tason ilmastonmuutosstrategian hyväksymiseksi, lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi unionin säännöstön kanssa ja tietoisuuden lisäämiseksi.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt *liikenteen* alalla. Myönteistä kehitystä on tapahtunut jonkin verran Euroopan laajuisten liikenneverkkojen, maantie- ja lentoliikenteen sekä rautatie- ja sisävesiliikenteen aloilla. Laki vaarallisten aineiden kuljettamisesta on vielä

antamatta. Liikenneinfrastruktuurin parantaminen edellyttää vielä toimia. Valmistelut *energian* alalla eivät ole edenneet kovin pitkälle. Bosnia ja Hertsegovinan on energiayhteisön perustamissopimuksen sopimuspuolena pantava EU:n energialainsäädäntö täytäntöön. Jonkin verran edistystä on saavutettu kysymyksessä, joka koskee sähkön toimittamista Brčkon alueelle, sekä sähkölainsäädännön laajamittaisessa tarkistuksessa kaikilla hallinnon tasoilla. Sähkön toimitusvarmuuden takaamiseksi on perustettava koko maan alueella toimiva kansallinen sähkönsiirtoyhtiö ja hyväksyttävä kattava energiastrategia.

Edistyminen *tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden* alalla on ollut vähäistä. Julkista yleisradiotoimintaa koskevaa lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu. Viestintäalan sääntelyviranomaisen riippumattomuutta uhkaavat tekijät, poliittinen painostus ja julkisen yleisradiotoiminnan uudistuksen hidas toteuttamistahti ovat edelleen vakavia huolenaiheita.

Varainhoidon valvonnan alalla on edistytty jonkin verran. Keskitettyjä yhdenmukaistamisyksiköitä on olemassa valtion ja entiteettien tasolla ja sisäisiä tarkastuksia on alettu tehdä. Varainhoidon ja varainhoidon valvonnan järjestelmiä on kehitettävä edelleen. Valtion tilintarkastusviraston riippumattomuus on edelleen huolenaihe. *Tilastojen* alalla on edistytty jonkin verran luokitusten ja rekistereiden suhteen. Alakohtaisia tilastoja kuten kansantalouden tilinpitoa koskevia tilastoja tai liike-elämän ja maatalouden tilastoja on parannettava. Valtion ja entiteettien tilastolaitosten ja muiden asiaan liittyvien valtiotason virastojen välinen yhteistyö on edelleen riittämätöntä.

Oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden eri osa-alueilla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Viisumipolitiikan alalla on jatkettu ensisijaisten tavoitteiden täyttämistä. Viisumien myöntämisen helpottamista koskevan EU:n ja Bosnia ja Hertsegovinan sopimuksen ja takaisinottosopimuksen täytäntöönpano on jatkunut sujuvasti. Viisumivapaa matkustaminen Schengenin alueelle tuli mahdolliseksi joulukuussa 2010 biometrisen passin omaaville Bosnia ja Hertsegovinan kansalaisille.

Maan valmistelut *rajaturvallisuuden sekä turvapaikka- ja maahanmuuttoasioiden* aloilla ovat edenneet. Turvapaikkajärjestelmä ja kansainvälisen suojelun järjestelmä, muuttovirtojen valvonta ja virastojen välinen yhteistyö ovat edelleen parantuneet. Infrastruktuuria on kuitenkin vahvistettava joillakin rajanylityspaikoilla. *Rahanpesun* torjunnassa on edistytty vain vähän. Rahanpesun estämistä koskevan strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpano on edelleen vähäistä. Edistyminen *huumausaineiden* torjunnassa on ollut vähäistä. Tehokkaiden oikeudellisten jatkotoimenpiteiden puuttuminen haittaa huumausainekaupan torjuntaa, ja huumausainekauppa on edelleen vakava ongelma.

Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut *poliisitoimen* alalla etenevät. Bosnia ja Hertsegovinan poliisivoimien hajanaisuus heikentää edelleen tehokkuutta, tuloksia, yhteistyötä ja tietojenvaihtoa. *Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta* on edelleen riittämätöntä, koska lainvalvontaviranomaisten välinen koordinointi ei ole tehokasta. Järjestäytynyt rikollisuus on yhä vakava ongelma, joka vaikuttaa oikeusvaltioperiaatteen ja liiketoimintaympäristön toimivuuteen. Toimia *ihmiskaupan* torjumiseksi on tehostettava ja puutteet ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa on korjattava. Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jonkin verran terrorismin torjunnassa. Terrorismin torjunnan yhteinen työryhmä perustettiin uudelleen. Terrorismin ehkäisemistä ja torjuntaa koskevan strategian täytäntöönpanoa on kuitenkin tehostettava.

Henkilötietojen suojaa koskevat valmistelut ovat jatkuneet, mutta lisätoimia tarvitaan lainsäädännön noudattamisen valvonnan alalla ja valvontaviraston riippumattomuuden

varmistamiseksi. Hyvin toimiva henkilötietojen suojaaminen on erittäin tärkeää, jotta Bosnia ja Hertsegovina pystyisi tekemään sopimukset Europolin ja Eurojustin kanssa.

Kosovo

Kosovon poliittiseen tilanteeseen vaikuttivat lokakuun 2010 ja huhtikuun 2011 välisenä aikana pidetyt parlamenttivaalit ja presidentinvaali. Tekniset ongelmat ja muut vakavat puutteet haittasivat yleisvaalien järjestämistä. Uusi koalitiohallitus muodostettiin helmikuussa, ja uusi presidentti valittiin huhtikuussa.

Presidentti ja hallitus ovat osoittautuneet sitoutuneensa Eurooppa-asialistaan. EU-jäsenyyteen liittyvien uudistusten koordinointia on tehostettu. Vaalit ovat viivästyttäneet monien keskeisten uudistusten toteuttamista. Uudistusten nopeuttaminen ja niiden tehokas toteuttaminen edellyttää määrätietoista työtä. Sekä julkishallinto että tuomioistuinlaitos ovat heikkoja. Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjumiseksi on tehtävä paljon enemmän, myös julkisten hankintojen alalla. Myös maan talous on huonolla tolalla. Hallituksen on toteutettava nopeita toimia tiiviissä yhteistyössä Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa, jotta julkisen talouden tilannetta voidaan parantaa. Kosovo on toisaalta myös jatkanut määrätietoisia toimia saavuttaakseen tuloksia Eurooppa-asialistaan kuuluvilla keskeisillä osa-alueilla, kuten viisumiasioissa ja kaupassa.

YK:n yleiskokouksen 9. syyskuuta 2010 antaman päätöslauselman, jonka antamista Serbia ja EU:n 27 jäsenvaltiota olivat yhdessä esittäneet, mukainen Belgradin ja Pristinan välinen vuoropuhelu aloitettiin maaliskuussa 2011. Vuoropuhelua on käyty yleisesti ottaen rakentavassa hengessä, ja syyskuuhun mennessä useista asioista oli tehty sopimukset: henkilöiden ja tavaroiden vapaa liikkuvuus, väestörekisteri ja kiinteistörekisteri. Tähän mennessä tehdyt sopimukset on pantava täytäntöön vilpittömässä mielessä. Lisää tuloksia on vielä saavutettava, jotta voidaan ensisijaisesti toteuttaa osallistavan ja toimivan alueellisen yhteistyön periaatteet ja löytää kestäviä ratkaisuja EU:n säännöstöön liittyvissä asioissa esimerkiksi energia- ja televiestintäaloilla.

Ibër/Ibar-joen eteläpuolella olevan serbiyhteisön integrointi on sujunut aiempaa paremmin tarkastelujakson aikana. Serbit ovat hyötyneet heidän oikeuksiaan suojaavasta lainsäädännöstä. Serbit äänestivät aiempaa aktiivisemmin yleisvaaleissa, ja he osallistuivat myös väestönlaskentaan. Serbian tukeminen koulujen opetushenkilökunta on alkanut allekirjoittaa työsopimuksia Kosovon kunnallisten kouluhallintoyksiköiden kanssa.

Pohjois-Kosovossa Serbian tukemat hallintorakenteet ovat yhä toiminnassa, eikä integraatio ole edennyt. Serbian tukemat kunnat vastustivat väestönlaskennan järjestämistä maan pohjoisosassa. Pohjois-Kosovon serbien osallistuminen yleisvaaleihin oli vähäistä. Pohjois-Kosovon serbit myös kiistävät EULEXin toimivallan. Pohjois-Kosovon tilanne sekä rajan hallintaan liittyvät kiistat ovat aiheuttaneet väkivaltaisuuksia, joiden tuloksena yksi ihminen kuoli ja useita loukkaantui heinäkuussa ja syyskuussa. Tilanne on johtanut myös kiihtymystä aiheuttavan kielenkäytön lisääntymiseen Kosovon johdon taholta. Kaikkien osapuolten on osaltaan pyrittävä lieventämään jännitteitä Pohjois-Kosovossa ja sallittava henkilöiden ja tavaroiden vapaa liikkuvuus, joka hyödyttää kaikkia alueen ihmisiä.

Viranomaiset tekevät yhteistyötä EULEX-operaation kanssa, joka tutkii Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa esitettyjä väitteitä Kosovossa tapahtuvasta kansalaisten epäinhimillisestä kohtelusta ja ihmiselinten laittomasta

kaupasta. Kosovon viranomaisten on myös varmistettava johdonmukainen, tehokas yhteistyö EULEXin kanssa kaikilla sen toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

Demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen osalta erityisesti oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen on aiheuttanut jatkuvasti suuria ongelmia. Kosovon hallituksen, parlamentin ja oikeusviranomaisten on paneuduttava asiaan viipymättä.

Parlamentin neljäs toimikausi avattiin virallisesti 21. helmikuuta 2011 yleisvaalien jälkeen. Vaalien toteuttamisessa oli vakavia puutteita. Kosovon on viipymättä korjattava puutteet tekemällä järjestelmästä yksinkertaisempi ja kansainvälisten normien mukainen sekä tutkimalla vaalivilppitapaukset ja nostamalla syytteet. Parlamentti on hyväksynyt talousarvion ja useita Eurooppa-asialistan kannalta keskeisiä uudistuslakeja. Parlamentilla on edelleen heikot valmiudet tarkastella säädösluonnoksia ja valvoa hallituksen työskentelyä. Parlamentin epäillään joskus rikkovan työjärjestystään.

Uusi *koalitiohallitus* astui virkaan 22. helmikuuta 2011. Hallitus antoi maaliskuussa asetuksen, jolla ministeriöihin perustettiin Eurooppa-asioista vastaavat yksiköt ja vahvistettiin niiden roolia. Euroopan yhdentymisen ministeriö on vahvistanut asemaansa Eurooppa-asialistan ja rahoittajien toiminnan koordinoijana sekä pyrkinyt tarmokkaasti nopeuttamaan uudistuksia. Lisätoimet ovat kuitenkin tarpeen, jotta hallituksen uudistuksia voidaan paremmin ohjata tarkasti määritellyillä tavoitteilla ja mitattavissa olevilla tuloksilla. Hallinnon hajauttamistoimia on jatkettu. Hallituksen on löydettävä ratkaisut, joilla varmistetaan vastikään perustettujen serbienemmistöisten kuntien pitkän aikavälin kestävyys. Serbian tukemien hallintorakenteiden toiminta on jatkunut Kosovossa, mikä estää hallinnon täysimääräisen hajauttamisen.

Julkishallinnon uudistamisen osalta edistyminen on ollut rajoitettua. Sääntelykehystä on lujitettu, mutta se on vielä saatava valmiiksi. Julkishallinnon tarkistettua vuosien 2010–2013 strategiaa ei ole vielä toteutettu. Toistaiseksi hyvin heikon julkishallinnon uudistaminen on suuri haaste. Oikeusasiamiehen virastolla ei ole riittävästi resursseja, toimitiloja eikä poliittista tukea.

Tuomioistuinjärjestelmän uudistamisessa on edistytty, erityisesti perustuslakituomioistuimen antamilla tärkeillä tuomioilla. Parlamentti on antanut keskeistä lainsäädäntöä muun muassa todistajien suojelusta, oikeushenkilöiden rikosoikeudellisesta vastuusta ja kansainvälisestä oikeudellisesta yhteistyöstä. Uudistusprosessia on jatkettava. Edellisellä tarkastelujaksolla annettujen neljän uudistuslain täytäntöönpano on jatkunut tyydyttävästi. Kansainvälisestä oikeudellisesta yhteistyöstä vastaavan oikeusministeriön osaston valmiuksia on parannettu, ja se on hoitanut tehtävänsä ammattimaisesti. Kosovon tuomarineuvosto on alkanut käsitellä tärkeimpiä vastuullaan olevia asioita. Kosovon syyttäjäneuvoston kaikki yhdeksän jäsentä on nimitetty, ja neuvosto on aloittanut toimintansa. Tuomarien ja syyttäjien palkkoja on korotettu. Kosovon tuomioistuinjärjestelmä on kuitenkin edelleen heikko. Käsittelyä odottavia oikeustapauksia on huomattavan paljon. Tuomareihin kohdistetaan saatujen tietojen mukaan edelleen uhkailua ja pelottelua, ja poliittiset tahot yrittävät vaikuttaa tuomioistuinten työskentelyyn. Syyttäjien ja tuomarien on sovellettava ennakoivampaa lähestymistapaa, jotta järjestäytynyttä rikollisuutta ja korruptiota koskevat tapaukset voidaan tutkia tehokkaasti, ja niistä annetaan tuomiot. Armahduksia koskevan lain täytäntöönpanon läpinäkyvyyteen kohdistuu myös suuria epäilyksiä.

Kosovo on edistynyt jonkin verran *korruption* torjunnassa, erityisesti alkamalla tutkia joitakin korruptiotapauksia. Korruptiota esiintyy paljon useilla aloilla, ja se on edelleen vakava ongelma, joka haittaa kansalaisille kuuluvien palvelujen saantia. Korruption torjuntaa varten

perustetun ryhmän toimintaa on tehostettu. Korruption torjunnassa tarvittavaa lainsäädäntöä on parannettu antamalla useita tärkeitä lakeja. Lainsäädäntö on kuitenkin vielä osittain puutteellista, ja työtä on jatkettava. Puoluerahoitusta koskevassa laissa on pahoja puutteita. Lain täytäntöönpanon valvontaa on myös parannettava. Julkisiin hankintoihin sovellettavien sääntöjen rikkominen on yhä korruptioon liittyvä ongelma. Varallisuusilmoitukset ovat edelleen ristiriidassa todellisten tulojen kanssa.

Kosovon perustuslaissa on tiukat säännökset, joilla varmistetaan kansainvälisiä normeja vastaavat ***ihmisoikeudet sekä vähemmistöjen kunnioittaminen ja suojelu***. Perusoikeuksia edistävät ja valvovat instituutiot eivät koordinoi toimintaansa riittävän hyvin. Täytäntöönpanoviranomaisten yksiköillä ei ole riittävästi kapasiteettia. Niiden vastuualueet ja toimivalta ovat huonosti määriteltyjä ja usein päällekkäisiä muiden yksiköiden kanssa. Niiden poliittinen ja käytännön merkitys on rajallinen. Ihmisoikeuksien rikkomisten yhteydessä sovellettavien oikeudellisten ja hallinnollisten muutoksenhakukeinojen saatavuuden valvonta edellyttää lisätoimia. Serbiyhteisön integrointi on sujunut aiempaa paremmin erityisesti Ibër/Ibar-joen eteläpuolella. Serbien tarpeisiin on paneuduttava paremmin koko Kosovon alueella ja erityisesti maan pohjoisosassa.

Kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien alalla on edistytty hieman. Hallituksen on jatkettava toimiaan, joilla estetään *kidutus ja epäasiallinen kohtelu*. *Rankaisematta jäämisen* estävät lisätoimet ovat tarpeen. Tilanpuutteeseen liittyvät ongelmat on ratkaistava eräissä *vankiloissa*. *Oikeussuojan saatavuutta* ei ole taattu täysimääräisesti erityisesti pohjoisen Mitrovicën/Mitrovican alueella, missä piirituomioistuin toimii rajoitetusti EULEXin alaisuudessa. Tämä vaarantaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen kyseisessä Kosovon osassa.

Ilmaisunvapauden takaamisessa on edistytty hieman. Tiedotusvälineiden omistuksen läpinäkyvyys on taattu lailla, jonka noudattamista valvotaan asianmukaisesti. Toimittajiin kohdistetaan yhä poliittista painetta ja uhkauksia. Yleisradioyhtiön (RTK) riippumattomuutta ja puolueettomuutta ei ole pystytty takaamaan. *Kokoontumis- ja yhdistymisvapautta* kunnioitetaan yleisesti ottaen. Yhdistymisvapaus on varmistettu tekemällä muutoksia lakiin, jossa säädetään vapaudesta toimia valtiosta riippumattomissa järjestöissä. *Kansalaisyhteiskunnan* toimintaedellytyksiä on parannettava huomattavasti. Hallituksen on käytettävä enemmän kansalaisyhteiskunnan edustajien asiantuntemusta.

Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauden osalta poliisi on hoitanut hyvin historiallisten ja uskonnollisten kohteiden (mukaan lukien Serbian ortodoksikohteet) vartiointivastuun siirtämistä KFOR-joukoilta. Kosovo on edistynyt Serbian ortodoksikohteiden kunnostamisessa yhteistyössä asianomaisten kirkon ja Serbian viranomaisten edustajien kanssa.

Taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien täysimääräinen takaaminen edellyttää lisätoimia. *Naisten oikeuksien* parantamisessa on edistytty jonkin verran. Erityisesti naisten osallistuminen politiikkaan on lisääntynyt, ja naisten oikeuksia tukevaa lainsäädäntöä on kehitetty. Asianomaisia instituutioita on vahvistettava ja niiden budjettivaroja lisättävä, jotta lainsäädäntö voidaan panna täytäntöön. *Lasten oikeuksien* suojelu on tehostunut nuorisotuomioistuimia koskevan säännöstön täytäntöönpanon myötä. Lasten suojelusta ja lasten oikeuksien toteutumisesta vastaava neuvosto on perustettu. Lastensuojelu on pysynyt heikolla tasolla, ja suuri osa lapsista elää köyhyydessä. *Sosiaalisesti heikossa asemassa olevien ihmisryhmien ja vammaisten* tilanne on kohentunut vain vähän. Vammaisiin sovellettavan toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta on julkaistu raportti.

Toimintasuunnitelman ja asiaankuuluvien lakien täytäntöönpanoa on tehostettava erityisesti kuntien tasolla. Etenkin vammaisten oppilaiden koulunkäyntimahdollisuus on varmistettava.

Hallitus on järjestänyt kampanjoita, joilla lisätään tietämystä *syrjinnän kieltävästä laista*. Syrjintä aiheuttaa edelleen ongelmia. *Työntekijöiden ja ammattiyhdistysten oikeuksissa* on edistytty jonkin verran. Työlainsäädännön lisäksi on annettu lait ammattiyhdistyksistä ja talous- ja sosiaalineuvostosta. *Omistusoikeuksien* alalla edistyminen on ollut epätasaista. Lainsäädäntöä on parannettu, ja omistusoikeuksien koordinaattori on nimitetty. Tutkimatta olevien tapauksien suma estää ihmisiä käyttämättä omistusoikeuksiaan. Lisätoimia tarvitaan voimassa olevan lainsäädännön noudattamisen valvonnassa.

Kosovo on edistynyt *vähemmistöjen ja sivistyksellisten oikeuksien kunnioittamisessa ja suojelussa* jonkin verran. Vastikään perustetuilla serbienemmistöisillä kunnilla on useita haasteita, kuten maankäytön suunnittelu. *Koulutuksen saatavuutta vähemmistöyhteisöjen keskuudessa* on onnistuttu parantamaan vain vähän. Ibër/Ibar-joen pohjois- ja eteläpuolella olevat serbiyhteisöt joutuvat yhä turvautumaan Serbian tarjoamiin oppikirjoihin ja koulutusjärjestelmään. Kosovon viranomaisten on tarjottava vaihtoehto kehittämällä serbialainen opetussuunnitelma. Serbienemmistöisten alueiden ulkopuolella serbian kieltä ei ole mahdollisuus opiskella kouluissa toisena virallisena kielenä. *Kielten käyttämisessä* ei ole juuri edistytty. Lainsäädäntöä ei ole pantu täytäntöön asianmukaisesti. Monikielisiä julkisia palveluja ei ole saatavilla. *Serbivähemmistön tiedotusvälineiden* asema on parantunut, erityisesti TV Mreža -kanavan perustamisen jälkeen.

Romani-, ashkali- ja egyptiläisperheiden uudelleensijoittaminen pois lyijyn saastuttamilta alueilta on edennyt siten, että Cesmin Lugin / Česmin Lugin leiri suljettiin lokakuussa 2010. Osteroden leiriä ei ole suljettu, koska vaihtoehtoista julkista maa-aluetta Mitrovicën/Mitrovican pohjoisosassa ei ole osoitettu. Hallitus on tukenut näiden yhteisöjen väestön kirjaamista väestörekisteriin muun muassa järjestämällä ilmaisen rekisteröinnin. Romani-, ashkali- ja egyptiläisvähemmistöjen integrointistrategian täytäntöönpanosta on julkaistu kertomus. Näiden yhteisöjen elinolot, työllistymis- ja koulutusmahdollisuudet, terveydenhuolto ja sosiaalinen suojelu ovat kuitenkin yhä suuria huolenaiheita.

Maansisäisten ja muiden pakolaisten paluu muodostaa haasteen Kosovon viranomaisille. Pakolaisten paluuta varten osoitettuja ennestään vähäisiä julkisia varoja leikattiin 40 prosenttia. Omaisuuden palauttamismenettelyjen viivästyminen ja taloudellisten mahdollisuuksien niukkuus haittaavat edelleen suuresti vapaaehtoista, kestävää paluuta. Monien pakolaisten elinolot ovat yhä huonot. *Sivistyksellisten oikeuksien* noudattamisen valvonnassa on edistytty vain vähän. Ministeriöiden ja keskus- ja kunnallisviranomaisten yhteistyö on parantunut. Kulttuuriperinnön suojelemista koskeva voimassa oleva lainsäädäntö ja sen täytäntöönpano ovat heikolla tasolla.

Mitä tulee ***alueellisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin***, Kosovo tekee edelleen yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. EULEX on toteuttanut useita operaatioita, myös tekemällä pidätyksiä ja antamalla tuomiota sotarikosasioissa. Joidenkin operaatioiden kohteena on ollut korkean tason poliitikkoja, muun muassa entinen ministeri. Elokuussa annettu kadonneita henkilöitä koskeva laki oli tärkeä edistysaskel. Laissa säädetään perheiden oikeudesta tietoon ja vahingonkorvauksiin sekä kadonneiden henkilöiden oikeudellisesta asemasta. Hallituksen on tehostettava toimiaan tarjoamalla enemmän tietoja ja resursseja kadonneiden henkilöiden kohtalon selvittämiseksi. Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen tammikuisessa päätöslauselmassa esitetään vakavia väitteitä vuoden 1999

selkkaukseen liittyen. EULEX on perustanut Brysseliin työryhmän ja Pristinaan yhteystoimiston tutkimaan kyseisiä väitteitä. Viranomaiset toimivat yhteistyössä EULEXin kanssa tässä tutkinnassa.

Kosovo osallistui Montenegrossa kesäkuussa pidettyyn alueellisen yhteistyöneuvoston kokoukseen ensi kertaa kesän 2010 jälkeen. Kosovo on toiminut tyydyttävästi puheenjohtajana Keski-Euroopan vapaakauppa-alueen (CEFTA) kokouksissa vuonna 2011. Belgradin ja Pristinan vuoropuhelussa on päästy sopimukseen tullileimoista. Kosovon osallistumiselle alueellisiin foorumeihin on löydettävä kestävä ratkaisu. Kaikkien tahojen on kaikissa toimissaan noudatettava osallistavan ja toimivan alueellisen yhteistyön periaatteita.

Kosovon **talous** on jatkanut hidasta kasvuaan. Sisäinen ja ulkoinen epätasapaino on suuri, ja niitä pahentaa vaikeasti ennakoitava finanssipolitiikan viritys. Nopea inflaatiovauhti ja huonosti toimivat työmarkkinat ovat suuria haasteita pyrittäessä taloudelliseen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen. Lukuisat tilapäiset toimet ja viranomaisten heikko sitoutuminen ovat hidastaneet Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) kanssa tehdyn valmiusluottojärjestelyn toteuttamista. Vuoden 2011 loppuun saakka voimassa oleva IMF:n kanssa tehty uusi sopimus maksujen keskeyttämisestä on tärkeä vaihe Kosovolle, joka pyrkii palauttamaan uskottavuuden talous- ja finanssipolitiikkaansa. Suuri epävarmuus talouden kehityksestä haittaa yhä yksityisen sektorin kehittymistä. Yritysten toimintaa haittaavat heikko hallinto, sähkönjakelun epäluotettavuus, työntekijöiden huono ammattitaito, kehno infrastruktuuri ja oikeusvaltioperiaatteen puutteellinen toteutuminen.

Taloudellisista jäsenyysehdoista voidaan todeta, että Kosovo ei ole edistynyt toimivan markkinatalouden luomisessa. Huomattavia uudistuksia ja investointeja tarvitaan, jotta Kosovo voi pitkällä aikavälillä selviytyä kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa.

Rahapolitiikan kehys on edelleen toiminut suhteellisen hyvin, mutta parantamisen varaa on erityisesti finanssialan sääntelyssä ja valvonnassa. Rahoituksen välitys on jatkanut syventymistään, ja pankkiala on pysynyt vakaana ja kannattavana huolimatta järjestämättömien luottojen osuuden kasvusta. Yksityistäminen on edennyt jonkin verran.

Talouspolitiikkayhdistelmän asianmukaista toimintaa haittaavat yhä suuremmassa määrin vaikeasti ennakoitava finanssipolitiikka, valtion menojen kestämätön kasvu ja rajalliset rahoitusmahdollisuudet. Huono hallintotapa ja tilapäiset toimet haittaavat yksityissektorin toimintaa, ja vakavat rakenteelliset ongelmat hidastavat talouden kehitystä. Inflaatiovauhti on nopea ja vaihtelee voimakkaasti. Työttömyys on pysynyt erittäin korkeana, eikä työpaikkoja ole luotu tarpeeksi, jotta voitaisiin lieventää työmarkkinoiden paineita ja tarjota työllistymismahdollisuuksia erityisesti ensimmäistä työpaikkaansa hakeville nuorille. Ulkoinen epätasapaino on pysynyt suurena erityisesti tavarakaupassa. Tuotantoa lisäävät ulkomaiset investoinnit ovat myös pysyneet vähäisinä. Julkinen sähköyhtiö saa edelleen huomattavia tukia valtion varoista ja lainoja investointiohjelmansa rahoittamiseen. Heikko oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen ja omistusoikeuksiin liittyvät haasteet vaikuttavat edelleen negatiivisesti liiketoimintaympäristöön. Epävirallinen talous on edelleen merkittävä haaste.

Aikaistettuja yleisvaaleja edeltänyt vaalikampanja, sen jälkeinen uuden hallituksen muodostaminen ja presidentinvaali jättivät parlamentille ja hallitukselle vähän aikaa antaa lainsäädäntöä ja päättää poliittisista linjoista **eurooppalaisten normien** mukaisesti. Edistyminen on ollut epätasaista. Pääomanliikkeitä ohjaava järjestelmä on hyvällä tasolla.

Kosovo on edistynyt maahanmuutto- ja turvapaikka-asioissa, erityisesti takaisinotossa ja palautettujen henkilöiden uudelleen kotouttamisessa.

Lainsäädännöllistä edistymistä on tapahtunut kilpailupolitiikassa, energiasektorilla sekä tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden aloilla. Seuraavilla aloilla on edistytty jonkin verran: verotus, immateriaalioikeudet, työllisyys, sosiaalipolitiikka ja kansanterveys, varainhoidon valvonta, tilastointi, rajavalvonta ja ihmiskaupan torjunta. Liikenneinfrastruktuurin kehittämistä on jatkettava. Tulokset ovat jääneet vähäisiksi ympäristöasioissa, maataloudessa ja elintarviketurvallisuudessa sekä huumekaupan, järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa. Lainsäädäntöä on mukautettu vain vähän unionin säännöstöön henkilöiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisoikeuden, rahanpesun torjunnan ja henkilötietojen suojaamisen aloilla.

EU:n **sisämarkkinoihin** liittyvissä kysymyksissä on edistytty jonkin verran tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla. *Vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, akkreditoinnin, metrologian ja markkinavalvonnan* osalta on edistytty jonkin verran. *Standardoinnissa* on edistytty vain vähän. *Kuluttajansuojaa* koskevaa lainsäädäntöä ei ole annettu. Tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskeva lainsäädäntö on lähentynyt vain vähän kohti unionin säännöstöä. Tällä alalla tarvitaan parempaa koordinointia ja uusi strategia, jotta lainsäädäntö voidaan kokonaisuudessaan mukauttaa unionin säännöstöön. Hallinnolliset valmiudet, täytäntöönpano ja soveltamisen valvontaan liittyvät toimet ovat riittämättömiä. Lainsäädännön mukauttaminen on alkuvaiheessa *henkilöiden ja palveluiden vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisoikeuden ja yhtiöoikeuden* aloilla. *Pääomanliikkeitä* ohjaava järjestelmä on pitkälle vapautettu ja hyvin edistynyt. Lisäuudistuksia tarvitaan, jotta voidaan ottaa käyttöön Basel II -riskivaatimukset ja luoda täysin EU:n normeja vastaava lainsäädäntökehys.

Kosovon *tullilainsäädäntö* vastaa pääosin EU:n tullikoodeksia. Toimia on jatkettava salakuljetuksen ja tuoteväärennösten torjunnassa. Riippumattoman tutkintalautakunnan on tehostettava toimintaansa ja purettava tutkimatta olevien tapausten sumaa. *Verotuksen* alalla on edistytty jonkin verran, erityisesti verosäännösten noudattamista koskevaa strategiaa tukevien uudistusten täytäntöönpanossa. Verojen maksamisen valvonnassa ja suuren epävirallisen talouden vähentämisessä tarvittavat hallinnolliset valmiudet ovat edelleen vähäiset.

Lainsäädännön kehittämisessä on edistytty jonkin verran *kilpailupolitiikassa*, erityisesti *kilpailunrajoitusten alalla sekä valtiontukiasioissa* uuden valtiontukilain myötä. Kilpailunrajoituspolitiikan täytäntöönpano on parantunut. *Julkisissa hankinnoissa* on edistytty antamalla muutettu julkisia hankintoja koskeva laki, jolla mukautetaan kansallista lainsäädäntöä kohti EU:n normeja. Kaikki tarvittava lainsäädäntö on annettava, ja vastuullisten instituutioiden yhteistyötä on parannettava.

Jonkin verran edistymistä on havaittavissa *immateriaalioikeuksien alalla, erityisesti teollisoikeuksissa*. Kaikkea tarvittavaa lainsäädäntöä ei ole vielä annettu, ja immateriaalioikeuksia koskevien sääntöjen noudattamista ei valvota asianmukaisesti. *Työllisyyttä sekä sosiaalipolitiikkaa ja kansanterveyttä* koskevan lainsäädännön mukauttaminen EU:n normeihin on edennyt jonkin verran. Tämän lainsäädäntökehyksen täytäntöönpano on keskeisessä asemassa, kun työttömiä ja muita heikommassa asemassa olevia ihmisryhmiä autetaan parantamaan elintasoaan. Hallinnolliset valmiudet ovat heikot näillä aloilla erityisesti kunnallistasolla. *Koulutusta ja tutkimusta* koskevan lainsäädännön mukauttaminen eurooppalaisiin normeihin on edistynyt jonkin verran. Keskushallinnon ja kunnallisviranomaisten valmiuksia on parannettava, jotta voidaan varmistaa oikeudellisen ja

strategisen kehyksen tehokas täytäntöönpano. Tutkimuksen ja innovaatioiden aloilla on edistytty vain vähän. Tarvittavien tutkimus- ja innovaatiovalmiuksien luominen edellyttää huomattavia toimia. Lainsäädännön täytäntöönpanoa on tehostettava muun muassa parantamalla keskus- ja paikallishallinnon toimien koordinointia. Koulutus- ja tutkimushankkeisiin on osoitettava riittävät henkilöresurssit, jotta rahoittajien tuesta voidaan hyötyä täysimääräisesti.

Alakohtaisissa politiikoissa on laadittava *pk-yrityksiä* ja eri teollisuuden aloja koskevien strategioiden täytäntöönpanosuunnitelma, osoitettava tarvittavat varat ja vahvistettava vastuuviranomaisten valmiuksia. Sidosryhmien välinen koordinointi ja yhteistyö on edelleen haaste. Kosovo on edistynyt vain vähän *maataloudessa ja elintarvikkeiden turvallisuudessa*. Hallinnollisia valmiuksia on pyritty parantamaan erityisesti elintarvikkeiden turvallisuuden alalla. Pääasiassa puuttuvien budjettivarojen vuoksi *ympäristöä ja ilmastonmuutosta* koskevan oikeudellisen ja hallinnollisen kehyksen vahvistamisessa on edistytty vain vähän.

Liikenneinfrastruktuurin kehittämistä on jatkettava. Kosovon suurin maantiehanke, valtatien rakentaminen Kosovosta Albanian rajalle, aiheuttaa ongelmia suhteettoman suurten kustannusten ja pitkällä aikavälillä tarvittavien investointien vuoksi. Lentoliikenteen alalla on edistytty jonkin verran.

Energia-alalla on edistytty jonkin verran lainsäädännön mukauttamisessa ja energiayhteisön perustamissopimuksen täytäntöönpanossa. Investointien houkuttelemiseksi on jatkettava toimia, joilla tehostetaan sähköntoimitusten laskutusta ja perintätoimia ja otetaan käyttöön tuista vapaa kustannuksia vastaava tariffi. Kosovon suunnitellun uuden voimalaitoksen rakentaminen on viivästynyt. Tämä on vaikuttanut pahasti saastuttavan Kosovo A -voimalan sulkemisaikatauluun. Kosovon asemaan liittyvien erimielisyyksien vuoksi Kosovo ei ole voinut osallistua alueellisiin sähkön kauttakulkumekanismeihin. Tämä vaarantaa Kosovon sähköntuotantojärjestelmän vakauden ja merkitsee maalle menetettyjä kauttakulkutuloja.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta Kosovo on antanut joitakin EU-normien mukaisia televiestintäalan säädöksiä. Yleisradioyhtiön kestävästä rahoituksesta ja riippumattomasta mediakomissiosta valmisteltujen tärkeiden lakien käsittely parlamentissa keskeytettiin, koska ne eivät olleet EU:n normien mukaisia eivätkä turvanneet mediakomission ja yleisradioyhtiön riippumattomuutta. Kumpaankin säädökseen liittyvät ongelmat on ratkaistava viipymättä.

Varainhoidon valvonnassa on edistytty jonkin verran. Julkisen sektorin varainhoidon sisäisen valvonnan käytänteiden laatiminen on alkuvaiheessa. Varainhoidosta vastaavien organisaatioiden johdon tietoisuutta varainhoidosta ja sen valvonnasta on lisättävä. Kosovo on edistynyt *tilastoinnin* alalla jonkin verran, erityisesti toteuttamalla väestön- ja asuntolaskennan tyydyttävästi.

Kosovo on edistynyt vaihtelevasti **oikeuden, vapauden ja turvallisuuden** alalla. Sisäministeriö on toteuttanut toimia, joilla Kosovo valmistautuu biometristen passien myöntämiseen. Kosovo on edistynyt hyvin väestörekistereitä koskevan lainsäädännön antamisessa ja rekisterien luotettavuuden parantamisessa. Asiakirjojen turvallisuuden varmistaminen edellyttää vielä lisätoimia.

Rajavalvonnassa on edistytty jonkin verran. Tulli- ja poliisiviranomaiset ovat perustaneet yhteisen työryhmän rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaa varten. Virastot ovat järjestäneet yhteistä partiointia rajavyöhykkeellä ja yhteisiä operaatioita rajanylityspaikoissa. Kosovon viranomaiset ovat järjestäneet yhteisiä ja koordinoituja poliisipartioita Albanian ja entisen

Jugoslavian tasavallan Makedonian viranomaisten kanssa. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Montenegron vastaisen maastorajan suojaamisessa Kosovon poliisille on siirretty lisää vastuuta KFOR-joukoilta. Rajatarkastusten laatua ja johdonmukaisuutta on vielä parannettava.

Turvapaikka-asioissa on edistytty. Kosovoon on tullut aiempaa enemmän turvapaikanhakijoita. Osassa turvapaikkahakemuksia on myös tehty päätös. Turvapaikkamenettelyssä on edelleen puutteita erityisesti tulkkauksessa, hakijoiden lähtömaan määrittelyssä ja muutoksenhakumenettelyissä. Kosovo on edistynyt *maahanmuuton* alalla. Maa on jatkanut uusien takaisinottosopimusten allekirjoittamista Euroopan maiden kanssa. Kansalaisuus-, turvapaikka- ja maahanmuuttoministeriö on jatkanut Euroopan maista tulevien takaisinottopyyntöjen tehokasta käsittelyä. Kosovo on edistynyt merkittävästi palautettujen henkilöiden uudelleen kotouttamisessa, myös kuntatasolla. Tehokas täytäntöönpano edellyttää määrätietoisia toimia.

Kosovo on edistynyt vain vähän *rahanpesun* ja talousrikosten torjunnassa. Rahanpesun selvittelykeskuksen vastuita on alettu siirtää asteittain EULEXilta Kosovon viranomaisille. Kosovolla on edelleen vähäiset valmiudet talousrikosten tutkintaan ja syytteiden nostamiseen. Rahanpesu ja muut talousrikokset ovat pysyneet suurena ongelmana.

Poliisi on onnistunut lisäämään huumerikoksiin (myös salakuljetukseen) liittyviä takavarikkoja ja pidätyksiä, mutta takavarikoidut määrät ovat pysyneet vähäisinä. *Huumekaupan* vastaisia toimia on tehostettava huomattavasti, jotta Kosovo pystyy vastaamaan siitä aiheutuviin suuriin haasteisiin. *Poliisitoimen* alalla on edistytty jonkin verran. Poliisille on siirretty lisää vastuuta KFOR-joukoilta. Poliisin on nyt ratkaistava rakenteelliset ja organisatoriset haasteet ja parannettava kykyään torjua järjestäytyneen rikollisuuden eri muotoja.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on edistytty hieman. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvissä tapauksissa on tehty jonkin verran etsintöjä ja pidätyksiä sekä nostettu syytteitä ja annettu tuomioita. Lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten on sovellettava järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ennakoivampaa lähestymistapaa. Henkilöstön ja teknisten apuvälineiden valmiuksia on lisättävä, ja tutkinnan laatua on parannettava huomattavasti. Kosovolla on edelleen vähäiset valmiudet järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Tähän haasteeseen vastaaminen vaatii määrätietoisia toimia. Kosovo on edistynyt jonkin verran *ihmiskaupan torjunnassa*. Tunnistettujen uhrien lukumäärä kasvoi hieman tarkastelujakson aikana. Kosovo on hyväksynyt vuosille 2011–2014 strategian ja toimintasuunnitelman ihmiskaupan torjuntaa varten. Ihmiskaupan tutkinnasta vastaavan poliisin yksikön toiminta on tehostunut. Sen sijaan Kosovon syyttäjäviranomaisilla ja tuomioistuimilla on yhä heikot valmiudet suorittaa tutkintaa, nostaa syytteitä ja antaa tuomioita ihmiskauppatapauksissa.

Kosovo on edistynyt vain vähän *terrorismin torjunnassa*. Kosovolla on yhä heikot valmiudet valvoa tämän alan lainsäädännön ja strategia-asiakirjojen noudattamista (esimerkiksi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta ja terrorismin torjuntastrategia). *Henkilötietojen suojaamisessa* ei ole juuri edistytty, mikä on suuri ongelma.

Turkki

Turkki täyttää **poliittiset arviointiperusteet** edelleen riittävästi. Vapaat ja rehelliset parlamenttivaalit pidettiin 12. kesäkuuta 2011. Hallitus on käynnistänyt työn vuoden 2010

perustuslakiuudistuspaketin täytäntöönpanemiseksi. Vallalla olevalle poliittiselle ilmastolle on ominaista riittävän vuoropuhelun ja kompromissihalun puute puolueiden välillä, ja keskeisten instituutioiden väliset suhteet ovat kireät. Tällainen ilmapiiri on vaikeuttanut uudistusprosessin jatkamista. Vaalien jälkeen alkoi uusi prosessi perustuslain uudistamiseksi. Perusoikeuksien takaaminen edellyttää merkittävästi lisätyötä useimmilla osa-alueilla. Tämä liittyy erityisesti sananvapauteen, johon liittyen useat kirjailijoita ja toimittajia vastaan nostetut kanteet ja yhä usein tapahtuva kohtuuton verkkosivujen kieltäminen on vakava huolenaihe.

Demokratian ja oikeusvaltion osa-alueella Ergenekon-tutkinta ja muita väitettyjä vallankaappaussuunnitelmia koskevat selvitykset tarjoavat Turkille edelleen mahdollisuuden selvittää väitettyjä demokratiaan kohdistuvia rikollisia tekoja ja tällä tavoin vahvistaa luottamusta siihen, että demokraattiset instituutiot ja oikeusvaltio toimivat kunnolla. Tutkinnan suorittamisen, tuomioistuinkäsittelyjen ja rikosoikeudellisten menettelyjen soveltamisen suhteen on kuitenkin ollut vakavia huolenaiheita, mikä on vaarantanut oikeuden puolustukseen ja vaikuttanut asioiden legitiimiyteen.

Julkishallinnon uudistamisen osalta on edistytty jonkin verran lainsäädännön uudistamisessa. Oikeusasiamiesinstituution perustamiseen on kiinnitettävä huomiota. Julkishallinnon uudistaminen ja hajauttaminen edellyttää lisää poliittista tukea.

Turvallisuusjoukkojen siviilivalvonnan periaatteen vakiinnuttamisessa on edistytty hyvin. Muun muassa sotilasmenojen siviilivalvontaa on vahvistettu. Korkeimman sotilasneuvoston päätökset on avattu siviilituomioistuimen valvonnalle. Tarvitaan vielä lisäuudistuksia, jotta siviilivalvonta voidaan vakiinnuttaa kotimaisen turvallisuuden alalla, erityisesti santarmilaitoksessa, ja edistyä edelleen sotilastuomioistuinjärjestelmän osa-alueella.

Tuomioistuinlaitoksen osa-alueella on edistytty. Tuomarien ja syyttäjien korkeaa neuvostoa ja perustuslakituomioistuinta koskevan lainsäädännön hyväksyminen tarjoaa puitteet tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden ja puolueettomuuden lisäämiselle. On myös toteutettu toimenpiteitä, joilla parannetaan tuomioistuinlaitoksen tehokkuutta ja puretaan käsittelyä odottavien asioiden kasvavaa sumaa. Kaikilla osa-alueilla, myös rikosoikeusjärjestelmän suhteen, tarvitaan vielä lisätoimia. Käsittelyä odottavien vakavien rikosasioiden suma on Turkissa merkittävä, ja suuri osa vangeista ei ole saanut lainvoimaista tuomiota. Lisäksi on seurattava täytäntöönpanoa, sillä tähän mennessä toteutetut toimenpiteet ovat jakaneet maan oikeusoppineita ja kansalaisyhteiskuntaa. Tuomioistuinkäsittelyt eivät ole riittävän läpinäkyviä. Tuomioistuimet ja syyttäjävirastot eivät tiedota sidosryhmille tai suurelle yleisölle yleistä etua koskevista asioista. Tuomioistuinlaitoksen uudistamisstrategiaa on tarkistettava niin, että kaikki sidosryhmät, Turkin oikeusoppineet ja kansalaisyhteiskunta ovat siinä mukana.

Korruptiontorjuntastrategian ja -toimintasuunnitelman toteuttaminen on alkuvaiheessa. Korruptiota esiintyy edelleen monilla aloilla. Puoluerahoituksen läpinäkyvyyden puute ja erivapauksien laajuus ovat edelleen merkittäviä haasteita. Korruptiontorjuntalainsäädännön vahvistaminen ja täytäntöönpano edellyttävät lisää poliittista tukea. Saksassa toimivaan Deniz Feneri -hyväntekeväisyysjärjestöön kohdistuvan petostutkinnan seurauksena ylimmän radio- ja televisioneuvoston (RTÜK) entinen johtaja ja neljä tv-kanava Kanal 7:n ylempään johtoon kuuluvaa henkilöä on pidätetty. Turkin on saatava aikaan tuloksia korruptiotapausten tutkinnassa, syytteeseenpanossa ja tuomitsemisessa.

Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun osalta edistyminen on ollut vähäistä. Useimmilla osa-alueilla, erityisesti sananvapauden ja uskonnonvapauden toteutumisen osalta, tarvitaan huomattavasti työtä.

Kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön noudattamisessa on edistytty jonkin verran erityisesti ratifioimalla kidutuksen vastaisen YK:n yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja. Useat uudistukset ovat olleet vireillä vuosia. Ihmisoikeusinstituutioita koskeva lainsäädäntö on saatettava täysin YK:n periaatteita vastaavaksi.

Myönteinen kehitys *kidutuksen ja epäasiallisen kohtelun* estämisessä on jatkunut sekä lainvalvontaviranomaisten harjoittaman epäasiallisen kohtelun esiintymisen että tapausten vakavuuden osalta. Viranomaiset ovat edelleen harjoittaneet kohtuutonta voimankäyttöä erityisesti muualla kuin virallisissa vankiloissa. Epäasiallisesta fyysisestä kohtelusta on esitetty uskottavia väitteitä. Ne koskevat lähinnä liiallista voimankäyttöä pidätyksen yhteydessä. *Rankaisemattomuusongelman* ratkaisemisessa, johon myös tuomioistuimiin tuotujen väitettyä epäasiallista kohtelua koskevien tapausten käsittely kuuluu, ei ole edistytty.

Vankiloissa vankien määrän lisääntyminen johtaa vakavaan tilanahtauteen. Tämä vaikeuttaa pyrkimyksiä parantaa vankilaoloja. Vankiloiden kantelujärjestelmän uudistaminen on viivästynyt. Kidutuksen vastaisen YK:n yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan täytäntöönpanon odotetaan auttavan ratkaisemaan joitakin näistä kysymyksistä. Vankien terveyspalvelut ja nuorten vankilaolot ovat asioita, jotka vaativat erityistoimia.

Sananvapauden osalta avoin keskustelu arkaluonteisina pidetyistä aiheista jatkui. Näitä ovat esim. kurdikysymys ja Armenian-kysymys, vähemmistöjen oikeudet ja sivistykselliset oikeudet sekä armeijan rooli. Oikeutta sananvapauteen nakertaa kuitenkin suuri määrä toimittajiin, kirjailijoihin, tutkijoihin ja ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistuvia oikeusjuttuja ja tutkintoja. Tämä johtaa itsesensuuriin ja on yhdessä tiedotusvälineisiin kohdistuvan epäasiallisen painostuksen kanssa vakava huolenaihe. Nykyinen lainsäädäntö ei takaa riittävällä tavalla Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaista sananvapautta, ja tuomioistuinten on mahdollista tulkita lainsäädäntöä rajoittavasti. Usein tapahtuva verkkosivustojen kieltäminen on myös erittäin huolestuttavaa. Kaiken kaikkiaan Turkin lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö ovat esteenä vapaalle tiedon ja ajatusten vaihdolle.

Kokoontumisvapauden osalta havaitaan edistymistä kentällä: useat mielenilmaisut, kuten *Newroz*-juhlinta (kurdien uusi vuosi) ja toukokuun 1. päivän vietto sujuivat rauhallisesti. Kurdikysymykseen, opiskelijoiden oikeuksiin, korkeakoulutuksen valvontaelimen (YÖK) toimintaan ja ammattiyhdistysoikeuksiin liittyviin mielenosoituksiin maan kaakkoisosassa ja muilla alueilla on liittynyt liiallista voimankäyttöä.

Yhdistymisvapautta koskeva lainsäädäntö vastaa pitkälti EU:n normeja. Liiallista valvontaa ja lain rajoittavaa tulkintaa esiintyy edelleen. Puolueiden lakkauttamista koskevien säännösten muuttamisessa ei ole edistytty.

Ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauden suhteen edistyminen on ollut vähäistä. Uskonnon harjoittamisen vapautta kunnioitetaan yleisesti. Vuoropuhelu alawiittien ja ei-islamilaisten uskontokuntien kanssa jatkui. Ääriryhmät ovat edelleen uhanneet vähemmistöuskontojen edustajia. On luotava Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukainen oikeudellinen kehys, joka mahdollistaisi alawiittien ja ei-islamilaisten uskontokuntien toiminnan.

Naisten oikeuksien suojeleminen, sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja naisiin kohdistuvan väkivallan torjuminen ovat edelleen suuria haasteita. Naisten oikeudet ja sukupuolten tasa-arvon takaava oikeudellinen kehys on pääosin olemassa. Oikeudellisen kehyksen muuntaminen poliittiseksi, yhteiskunnalliseksi ja taloudelliseksi todellisuudeksi edellyttää merkittäviä lisätoimia. Lainsäädäntö on vielä pantava yhdenmukaisesti täytäntöön kaikkialla maassa. Kunniamurhat, lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisiin kohdistuva perheväkivalta ovat edelleen vakavia ongelmia. Tarvitaan naisten oikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa koskevaa lisäkoulutusta ja valistusta erityisesti poliisin piirissä.

Lasten oikeuksien toteutumiseksi on perustettava riittävä määrä voimassa olevan lainsäädännön mukaisia nuorisotuomioistuimia. Lapsia ei pidätetä vain välttämättömäksi vähimmäisajaksi eivätkä pidätysolot ole asianmukaiset. Toimia, myös ehkäiseviä ja kuntouttavia toimenpiteitä, on vahvistettava kaikilla osa-alueilla, joita ovat esimerkiksi koulutus, lapsityön torjunta, terveydenhoito, hallinnolliset valmiudet ja koordinointi.

Toimet *vähäosaisten ja/tai vammaisten* tilanteen parantamiseksi ovat jatkuneet. Tarvitaan yhä lisätoimenpiteitä, jotta voidaan lisätä näiden henkilöiden osallistumista yhteiskunta- ja talouselämään.

Syrjinnän torjunta edellyttää lisätoimia. Kattavaa syrjinnän kieltävää lainsäädäntöä ei ole.

Työntekijöiden oikeuksien ja ammattiyhdistysoikeuksien osa-alueella on edelleen monia haasteita. Nykyinen säännöstö ei ole EU:n normien ja ILO:n yleissopimusten mukainen. Työmarkkinaosapuolten välillä jatkuvat erimielisyydet ja riittävän poliittisen tahdon puuttuminen ovat estäneet edistymistä tällä osa-alueella.

Omistusoikeuksien osalta uusi säädös, jolla muutetaan vuoden 2008 yhteisölakia, helpottaa kiinteän omaisuuden palauttamista ei-islamilaisille uskonnollisille yhteisöille.

Turkin suhtautuminen *vähemmistöihin* on edelleen rajoittavaa. Kielen, kulttuurin ja perusoikeuksien täyttä kunnioittamista ja suojelua eurooppalaisten normien mukaisesti ei ole vielä saavutettu. Turkin on tehtävä edelleen työtä suvaitsevaisuuden lisäämiseksi ja vähemmistöjen osallistamisen edistämiseksi. Lainsäädännön kattava tarkistaminen ja suojelumekanismien tai erityisten elinten perustaminen rasismin, muukalaisvihan, antisemitismin ja suvaitsemattomuuden torjumiseksi on edelleen tekemättä.

Turkki on edistynyt *sivistyksellisten oikeuksien* suhteen. Tämä näkyy erityisesti muidenkin kuin turkin kielen käyttönä kansallisilla radio- ja tv-asemilla sekä useampien kielten käyttönä kunnissa. Kurdin kielen ja kirjallisuuden osaston avaamiselle Muş Alparslan -yliopistoon on annettu lupa. Muiden kuin turkin kielen käyttöä rajoitetaan edelleen poliittisessa elämässä, viranomaisasioinnissa ja vankiloissa. Muiden kuin turkin kielen käyttöä koskevaa lainsäädäntöä on mahdollista tulkita rajoittavasti, ja sen täytäntöönpano on epäyhdenmukaista maan eri osissa.

Romanien osalta on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Esimerkiksi syrjivää lainsäädäntöä on muutettu. Romanien tilanteen parantamiseen ei ole kokonaisvaltaista toimintalinjaa.

Maan *itä- ja kaakkoisosien* osalta vuoden 2009 demokraattista avautumista ei ole viety päätökseen. Vaaleilla valittujen politiikkojen ja ihmisoikeuksien puolustajien pidättäminen on herättänyt huolta. Totuus maan kaakkoisosissa 1980- ja 1990-luvulla toteutetuista laittomista

teloituksista ja kidutuksesta on vielä selvitettävä oikeudenmukaista menettelyä noudattaen. Maamiinat ja kylävartiointijärjestelmä aiheuttavat edelleen huolta.

Terrori-iskut lisääntyivät. EU luokittelee PKK:n terroristijärjestöksi.

Korvausten maksamista *maan sisäisille pakolaisille* on jatkettu. Järjestelmän yleisen vaikuttavuuden arviointi on vielä tekemättä. Kansallista strategiaa, jolla maan sisäisten pakolaisten tarpeisiin voitaisiin paremmin vastata, ei ole vielä laadittu. Joistakin parannuksista huolimatta kokonaisvaltaisen pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskevan säännöstön puuttuminen estää asianmukaisen kohtelun tarjoamisen. Ulkomaalaisten vastaanottokeskusten yleisiä oloja on edelleen parannettava.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Turkki on toistanut tukensa neuvotteluille, joita käydään *Kyproksen ongelman* osapuolten välillä YK:n pääsihteerin alaisuudessa, jotta kiistaan voitaisiin löytää kokonaisvaltainen ratkaisu. Neuvoston ja komission toistuvista kehotuksista huolimatta Turkki ei ole kuitenkaan vielä noudattanut velvollisuuttaan panna assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirja täysimääräisesti ja syrjimättömästi täytäntöön, eikä se ole poistanut kaikkia esteitä tavaroiden vapaalta liikkuvuudelta, kuten Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden 21. syyskuuta 2005 antamassa julistuksessa ja neuvoston päätelmissä, esim. joulukuussa 2006 ja joulukuussa 2010 annetuissa päätelmissä esitetään. Kahdenvälisten suhteiden normalisoinnissa Kyproksen kanssa ei ole edistytty.

Kahdenvälisten *Kreikan-suhteiden* parantaminen on edelleen käynnissä. Kahdenväliset tunnustelevat keskustelut ovat jatkuneet. Kreikka on tehnyt huomattavan määrän virallisia valituksia siitä, että Turkki loukkaa toistuvasti Kreikan aluevesiä ja ilmatilaa ja että sen koneet lentävät myös Kreikan saarten yli.

Turkki on merkittävästi tiivistänyt yhteyksiä *Länsi-Balkanilla* ja ilmaissut olevansa vahvasti sitoutunut edistämään rauhaa ja vakautta alueella.

Turkin **taloudessa** on tapahtumassa vankkaa elpymistä. Julkinen talous kohenee, ja luottamus maan talousnäkymien pysyvään muuttumiseen ja vakauteen lisääntyy. Taloudellisen toiminnan nopea laajentuminen kotimaisen kysynnän seurauksena on kuitenkin johtanut huomattavaan ja kasvavaan ulkoiseen epätasapainoon, joka uhkaa makrotalouden vakautta.

Taloudellisin arviointiperustein Turkki on toimiva markkinatalous. Maan pitäisi pystyä kohtaamaan unionin kilpailupaineet ja markkinavoimat keskipitkällä aikavälillä edellyttäen, että se nopeuttaa kokonaisvaltaisen rakenneuudistusohjelmansa toteuttamista.

Talous kasvoi nopeasti vuonna 2010 ja vuoden 2011 alkupuoliskolla. BKT:n voimakkaan kasvun lisäksi työllisyyden voimakas kasvu mahdollisti työttömyyden vähenemisen. Ennen kaikkea suurempien suhdannevaihtelusta johtuvien tulojen ja pienemmän korkotaakan ansiosta julkisen talouden vakauttaminen pysyi raiteillaan. Finanssiala on aikaisempien uudistusten ansiosta osoittautunut huomattavan vahvaksi, ja lainsäädäntöjärjestelmä toimii edelleen suhteellisen hyvin. Lisäksi uusi valtiontukien seurantaa koskeva laki ja sääntelyviranomaisen toiminta saattavat lisätä läpinäkyvyyttä ja johtaa valtiontukien vähenemiseen. Markkinavoimien vapaa vuorovaikutus on vakiinnutettu. Yksityistäminen on nopeutunut. EU on edelleen Turkin tärkein kauppakumppani ja sijoittaja.

Kauppa- ja vaihtotaseen alijäämä on kuitenkin kasvanut, ja ulkoinen epätasapaino on nyt huomattava. Rahapolitiikalla on onnistuttu vain lievästi hillitsemään luotonannon kasvua,

mikä yhdessä korkeiden hyödykehintojen kanssa ruokkii Turkin kasvavaa vaihtotaseen alijäämää. Finanssipolitiikan puolelta tarvitaan enemmän tukea, ja joitakin yksittäisiä kohdennettuja mikrotason vakavaraisuustoimenpiteitä ollaankin laatimassa, myös pankkisektorin sääntelijän toimesta, jotta voidaan helpottaa talouden pehmeän laskun suunnittelua ja keventää rahapolitiikalle asetettua taakkaa. Turkin viennin hinta- ja kustannuskilpailukyky on hieman heikentynyt. Inflaatio on alkanut kiihtyä, mikä aiheutuu pitkälti energia- ja elintarvikepanoksista johtuvista paineista, vilkkaasta talouden toiminnasta ja säänneltyjen hintojen noususta. Kaivataan määrätietoisempaa rakenneuudistusten täytäntöönpanoa. Toimenpiteet finanssipoliittisen läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja finanssipolitiikan ankkuroimiseksi olivat vaatimattomia, vaikka ne voisivat auttaa Turkkia saamaan uskottavuutta markkinoilla. Markkinoilta poistuminen on edelleen vaikeaa, ja konkurssimenettelyt ovat yhä suhteellisen vaivalloisia.

Turkin **edellytykset täyttää jäsenyysvelvoitteet** paranivat edelleen. Useimmilla osa-alueilla edistyttiin. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n säännöstön kanssa on edistynyt esimerkiksi tavaroiden vapaan liikkuvuuden, kilpailupolitiikan ja valtiontukien, energian, talous- ja rahapolitiikan, yritys- ja teollisuuspolitiikan, kuluttajansuojan, tilastojen, Euroopan laajuisten verkkojen sekä tieteen ja tutkimuksen aloilla. Toimia on jatkettava lainsäädännön mukauttamiseksi esimerkiksi ympäristöasioiden, julkisten hankintojen, palveluiden tarjoamisen vapauden, sosiaalipolitiikan ja työllisyyden sekä verotuksen osalta. Täytäntöönpanoa on vahvistettava esimerkiksi immateriaalioikeuksien ja rahanpesun torjunnan osalta. Tulliliiton ja ulkosuhteiden osalta mukauttaminen on saatava valmiiksi esimerkiksi yleistä tullietuusjärjestelmää koskevan lainsäädännön osalta. Monet kauppaa pitkään häirinneet tekijät ovat edelleen ratkaisematta. On tärkeää, että Turkki noudattaa tulliliiton puitteissa antamiaan sitoumuksia. Turkin olisi useimmilla aloilla ratkaisevan tärkeää parantaa hallinnollisia valmiuksiaan noudattaa unionin säännöstöä.

Lainsäädännön mukauttaminen on *tavaroiden vapaan liikkuvuuden* osalta pitkällä, mutta tällä raportointikaudella edistyminen oli vähäistä. Kaupan tekniset esteet estävät edelleen tavaroiden vapaata liikkuvuutta vastoin Turkin tulliliittovelvoitteita. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* suhteen ei voida raportoida juuri minkäänlaisesta edistymisestä. EU:n säännöstön soveltamisen valmistelu on edelleen alkuvaiheessa. *Sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta* koskevan lainsäädännön mukauttaminen on sekin edelleen alkuvaiheessa. Edistymistä ei ole havaittu sijoittautumisoikeuden, rajatylittävien palveluiden tarjoamisen vapauden, postipalvelujen ja ammatillisen pätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen osalta. *Pääoman vapaan liikkuvuuden* osalta Turkki edistyi jonkin verran erityisesti pääomanliikkeiden ja maksujen suhteen. Ulkomaalaisten kiinteistöhankintojen asteittaisessa vapauttamisessa ei ole edistytty, ja jäljellä on monia esteitä. Monilla aloilla rajoitetaan edelleen pääoman liikkumista, myös EU:sta tulevia suoria sijoituksia. Terrorismin rahoittamisen vastainen säännöstö on edelleen vaillinainen, ja rahanpesunvastainen toimintaryhmä on asettanut Turkin mustalle listalle tämän osa-alueen strategisten puutteiden vuoksi.

Julkisten hankintojen osalta on vähän edistytty. Institutionaalinen rakenne on olemassa, mutta hallinnollisia valmiuksia on parannettava. Mukauttamisstrategian luonnos, johon sisältyy aikataulutettu toimintasuunnitelma, on valmis, mutta sitä ei ole vielä hyväksytty. Turkki pitää edelleen voimassa EU:n säännöstön vastaisia poikkeuksia. Sen on edelleen mukautettava erityisesti yleishyödyllisiä palveluja, toimilupia ja julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia koskevaa lainsäädäntöään. Turkin uuden kauppalain hyväksymisen jälkeen on havaittu huomattavaa edistymistä *yhtiöoikeuden* osalta. Kauppalain odotetaan edistävän avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja kansainvälisten tilinpäätös- ja tilintarkastusstandardien

noudattamista. Tilintarkastuksen lainsäädännöllistä ja institutionaalista kehystä ei vielä ole, eikä kauppatuomioistuinten valmiuksia ole lisätty. *Immateriaalioikeuksien* mukauttaminen on suhteellisen pitkällä, mutta täytäntöönpano on edelleen heikkoa. Äskettäin toimintansa aloittanut komission kanssa perustettu immateriaalioikeuksien työryhmä käsittelee liittymisneuvottelujen keskeistä osa-aluetta. Immateriaalioikeuksia koskevia uudistettuja lakiesityksiä, joihin sisältyy ehkäiseviä rikosoikeudellisia seuraamuksia, ei ole vielä hyväksytty. On tärkeää, että erilaisten immateriaalioikeussidosryhmien ja julkisten elinten välillä on koordinointia ja yhteistyötä, ja tärkeitä ovat myös immateriaalioikeuksien rikkomisen vaaroista kertovat valistuskampanjat.

Kilpailupolitiikan alalla lainsäädännön mukauttaminen kilpailusääntöjen ja yrityskeskittymien valvonnan osalta on pitkällä. Kilpailuviranomainen panee kilpailusääntöjä tehokkaasti täytäntöön, ja sen riippumattomuus on tyydyttävällä tasolla. Valtiontukien alalla on edistytty hyvin. Valtiontukien seurantaviranomainen on nyt perustettu. Eräät tärkeät valtiontukiohjelmat on kuitenkin vielä mukautettava tulliliiton sääntöihin.

Finanssipalveluiden osa-alueella on edelleen edistytty: pankkisektorin sääntelijä on toteuttanut toimia rahoitusjärjestelmän vakauden vahvistamiseksi. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n säännöstön kanssa ei kuitenkaan ole etenkään vakuutusalalla vielä valmis. *Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden* suhteen on edistytty sähköisen viestinnän osa-alueella jonkin verran ja audiovisuaalipolitiikan alalla hyvin.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen osa-alueella on edistytty jonkin verran. Liittymistä valmistelevan tukivälineen maaseudun kehittämistä koskevan osa-alueen (IPARD) täytäntöönpanossa on edistytty merkittävästi, minkä seurauksena EU:n varojen hallinnointi on siirretty komission päätöksellä Turkille. Myös IPARD-ohjelman toisen vaiheen valmisteluissa on edistytty merkittävästi. Maatalouden tukipolitiikkaa poikkeaa oleellisesti EU:n yhteisestä maatalouspolitiikasta, eikä sen mukauttamiseen ole vielä strategiaa. Myös se, että naudanlihan tuonnin esteitä ei ole poistettu kokonaan, on merkittävä puute. *Elintarviketurvallisuuden sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikan* osalta EU:n säännöstön saattamisessa osaksi Turkin lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanossa on edistytty. Maatalous- ja maaseutuasioiden ministeriön rakenneuudistus on myönteinen askel virallisen valvontajärjestelmän vahvistamiseksi. Valvontajärjestelmä kokonaisuudessaan ei ole vielä täysin EU:n säännöstön mukainen. Eläinten terveyden osa-alueella ja maatalouden elintarviketuotantolaitosten saattamisessa EU:n hygienia- ja rakennevaatimusten mukaisiksi tarvitaan huomattavasti työtä. *Kalastusalalla* on kaiken kaikkiaan edistytty jonkin verran. Edistyminen näkyy erityisesti hallinnollisten rakenteiden perustamisessa sekä kalakantojen ja aluskannan hallinnoinnissa. Turkilta odotetaan edistymistä muilla osa-alueilla, kuten tarkastus- ja valvontatoiminnassa.

Liikenteen alan yhdenmukaistamisessa on edistytty jonkin verran rautatiealaa lukuun ottamatta. Meri- ja maantieliikenteessä mukauttaminen on edelleen edistyneellä tasolla ja lentoliikenne seuraa perässä hitaampaa vauhtia. Puutteellinen viestintä Turkin ja Kyproksen lennonjohtokeskusten välillä vaarantaa edelleen vakavasti lentoturvallisuutta. Merenkulun alalla IMO:n jäsenvaltioiden vapaaehtoisen auditointijärjestelmän odotetaan tuottavan myönteisiä tuloksia kansainvälisten yleissopimusten sopimuspuoleksi tulemisen suhteen. Täytäntöönpanovalmiudet ovat vähäiset erityisesti vaarallisten aineiden maantie- ja merikuljetuksissa.

Energiasektorilla edistyminen on ollut epätasaista. Sähkön sisämarkkinoilla ja uusiutuvien energialähteiden osalta on edistytty hyvin. Toimenpiteitä tarvitaan erityisesti mahdollisimman korkeiden ydinturvallisuutta, ydinmateriaalivalvontaa ja ydinaseiden leviämisen estämistä

koskevien normien varmistamiseksi. Myös toimitusvarmuutta, kaasualaa ja energiatehokkuutta koskeva kehitys edellyttää lisätoimia.

Verotuksen lähentämisessä on edistytty hieman, erityisesti tupakkatuotteiden verotusta koskevien syrjivien käytäntöjen poistamisessa. Alkoholin valmisteveron korotus on ristiriidassa komission kanssa asiasta sovitun toimintasuunnitelman kanssa. Syrjivien verokäytäntöjen poistaminen on avainasemassa, jotta tässä luvussa voitaisiin edistyä. Välittömän verotuksen suhteen ei ole edistytty.

Talous- ja rahapolitiikassa Turkki on edistynyt jonkin verran. Keskuspankki on hyväksynyt uuden politiikkayhdistelmän, jolla varmistetaan rahoitusvakaus, alennetaan ohjauskorkoja ja samalla nostetaan pankkialan varantovelvoitteita. Turkki ei ole saanut mukautettua lainsäädäntöään täysin talous- ja rahapolitiikkaa koskevaan EU:n säännöstöön. Keskuspankki ei ole täysin riippumaton, ja julkisen sektorin etuoikeutettua pääsyä rahoitusmarkkinoille ei ole kielletty. Valmistautumisen yleinen taso on korkea.

Tilastojen suhteen on edistytty hyvin, ja yhdenmukaistaminen EU:n säännöstön kanssa on kaiken kaikkiaan pitkällä. Lisäedistymistä tarvitaan, erityisesti kansantalouden tilinpidon ja maataloustilastojen osalta.

Turkin edistyminen *sosiaalipolitiikan ja työllisyyden* osa-alueella on ollut vähäistä. Hallinnolliset valmiudet ovat parantuneet jonkin verran. Ammattiyhdistysoikeuksia koskevista perustuslain muutoksista huolimatta lainsäädäntöä ei ole muutettu EU:n normien ja ILO:n yleissopimusten mukaisten täysien ammattiyhdistysoikeuksien myöntämiseksi. Laajamittaisen pimeän työvoiman käytön vähentämiseen ja naisten työllisyysasteen lisäämiseen liittyy edelleen ongelmia. Työoikeuden soveltamisala on edelleen rajallinen. Työterveyttä ja -turvallisuutta koskevan lainsäädännön täytäntöönpanoa on parannettava. Erityisesti maalla asuvien ja lasten köyhyysriski on edelleen suuri. Tasa-arvoelimen perustamista koskevaa lainsäädäntöä ei ole vielä hyväksytty.

Turkki on edelleen edistynyt *yritys- ja teollisuuspolitiikan* osa-alueella, jolla Turkin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännöstön kanssa on riittävällä tasolla. Edistyminen liittyy teollisuusstrategian ja vuodet 2011–2014 kattavan toimintasuunnitelman hyväksymiseen, laajempaan yritys- ja teollisuuspolitiikan välineiden valikoimaan, alakohtaisten strategioiden hyväksymiseen ja liiketoimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjuntaa koskevaan mukauttamiseen.

Turkki on edistynyt *Euroopan laajuisten verkkojen* osa-alueella, erityisesti TEN-liikennealueen osalta. Luotettavien liikennetietojen osalta tarvitaan lisätoimia. Myös TEN-energia-alueen suhteen on edistytty jonkin verran.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa on edistytty jonkin verran. Elinten perustaminen liittymistä valmistelevien rahastojen varainhoito- ja valvontatehtäviä varten on tällä politiikanalalla viivästynyt. Vaikka liittymistä valmistelevien rahastojen täytäntöönpanon institutionaalinen kehys on saatu valmiiksi ja hallinnollisia valmiuksia on parannettu, näitä valmiuksia on edelleen vahvistettava ja koordinointia kaikkien osallisten instituutioiden välillä parannettava täytäntöönpanon nopeuttamiseksi.

Tuomioistuinlaitoksen osa-alueella on kaiken kaikkiaan edistytty.

Korruptiontorjunnan osalta edistyminen sitä koskevan strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa on vähäistä. Puoluerahoituksen läpinäkyvyyden puute ja erivapauksien laajuus ovat edelleen merkittäviä puutteita. Turkin on saatava aikaan tuloksia korruptiotapausten tutkinnassa, syytteeseenpanossa ja tuomitsemisessa.

Edistyminen *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* alalla on ollut epätasaista. Ulkomaalaisia ja kansainvälistä suojelua koskevan lain hyväksyminen on edelleen keskeistä, jotta voidaan varmistaa vakaa oikeusperusta tehokkaalle turvapaikkajärjestelmälle ja muuttoliikkeen hallinnalle ja taata muuttajien ja pakolaisten oikeudet. Rikos- ja siviiliasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön osalta edistyminen on vain vähäistä. Huumeiden ja järjestäytyneen rikollisuuden osalta on edistytty jonkin verran. Poliisiyhteistyössä ja terrorismintorjunnassa on edistytty vähän, samoin viisumipolitiikassa ja tulliyhteistyössä. Hyvin vähäistä edistymistä voidaan havaita rajaturvallisuuden osa-alueella, jossa avainkysymykset ovat uuden rajaturvallisuusviraston perustamista koskevan lain hyväksyminen ja virastojen välinen yhteistyö. Turkki on edelleen merkittävä laittomien muuttajien kauttakulku- ja kohdemaa. Tarvitaan toimia laittoman muuttoliikkeen ehkäisemiseksi ja laittomien muuttajien takaisinottamiseksi.

Tieteen ja tutkimuksen osa-alueella Turkki on hyvin valmistautunut liittymiseen. Yhdentyminen Euroopan tutkimusalueeseen ja innovaatiounionia koskevat valmistelut ovat edistyneet hyvin. Yleisesti ottaen Turkin osallistuminen EU:n seitsemänteen puiteohjelmaan ja hankkeiden läpimeno lisääntyy. Tarvitaan kuitenkin lisätoimia, jotta EU:n tutkimusohjelmien laatuvaatimukset voidaan täyttää ja menestyä kilpailuun perustuvassa osallistumisessa.

Koulutuksen ja kulttuurin osalta on edistytty, erityisesti *yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen* osa-alueella. Kiinnostus yhteisön ohjelmia kohtaan on edelleen lisääntynyt. Kulttuurin osa-alueella on edistytty jonkin verran, ei kuitenkaan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa.

Ympäristön osa-alueella Turkki on edistynyt hyvin jätehuollon suhteen, mutta horisontaalisen lainsäädännön, ilman laadun, teollisuuden päästöjen vähentämisen ja riskienhallinnan osalta edistyminen on ollut vain vähäistä. Veden laadun, kemikaalien ja hallinnollisten valmiuksien osalta Turkki on edistynyt hyvin vähän. Luonnonsuojelun suhteen ei ole edistytty. *Ilmastonmuutoksen* osalta Turkki on edistynyt vähän tietoisuuden lisäämisessä EU:n ilmastovaatimuksista, mutta vankempi ja kunnianhimoisempi sekä kotimaassa että kansainvälisesti harjoitettava ilmastopolitiikka on vielä luomatta. Hallinnollisia valmiuksia on tarpeen parantaa.

Kuluttajien ja terveyden suojelussa on edistytty jonkin verran. Kuluttajien suojelun osa-alueella on vielä hyväksyttävä kuluttajansuojaa ja yleistä tuoteturvallisuutta koskevat tarkistetut puitelait. Markkinavalvonnan parantaminen edellyttää lisää määrärahoja ja henkilöstöä, ja yhteistyötä kuluttajajärjestöjen kanssa on vahvistettava. Kansanterveyden osa-alueella Turkki ei ole vielä saattanut lainsäädännön mukauttamista päätökseen eikä luonut hallinnollisia valmiuksia lainsäädännön täytäntöönpanon parantamiseksi, jotta väestön terveyttä ja turvallisuutta voitaisiin kohentaa.

Tullin osalta Turkin lainsäädäntö on pitkälti yhdenmukainen EU:n säännöstön kanssa, sillä maa on EU:n kanssa tulliliitossa. Rajanylityspaikoille perustettujen myymälöiden verovapaus ja alkuperätietojen vaatiminen EU:ssa vapaasti liikkuvien tavaroiden tuojilta ennen tulliselvitystä ei ole tulliliiton periaatteiden mukaista. Vapaa-alueita, valvontaa ja

tariffikiintiöitä koskevaa lainsäädäntöä on vielä mukautettava. Riskiperusteisten tarkastusten parantaminen ja menettelyjen yksinkertaistaminen helpottaisivat laillista kauppaa ja vähentäisivät fyysisiä tarkastuksia. Immateriaalioikeuksien tosiasiallista täytäntöönpanoa tullissa ei vielä ole, ja toimenpiteet tuoteväärennösten torjumiseksi ovat puutteellisia.

Ulkosuhteiden alalla Turkki on tulliliiton ansiosta edennyt lainsäädännön mukauttamisessa pitkälle. Joitakin eroja on edelleen jäljellä esimerkiksi yleisen tullietuusjärjestelmän maantieteellisen kattavuuden osalta.

Turkin lainsäädännön mukauttaminen EU:n *yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan* on jatkunut. Yleisesti ottaen Turkin lainsäädännön mukauttaminen YUTP-julistuksiin väheni tarkastelukaudella, eikä Turkki ole mukauttanut lainsäädäntöään Irania, Libyaa ja Syyriaa koskeviin EU:n rajoittaviin toimenpiteisiin. Turkki on pyrkinyt käymään vuoropuhelua ja keskustelemaan EU:n kanssa monista ulkopolitiikan kysymyksistä. Se on pyrkinyt normalisoimaan suhteitaan naapurimaihinsa, kuten Irakiin, kurdien aluehallinto mukaan lukien. Armenia-suhteiden normalisoimisessa ei edistytty. Suhteet Israeliin heikentyivät edelleen vuoden 2010 Gazan saattueselkkauksen seurauksena. Riippumattoman YK-raportin julkaisemisen jälkeen Turkki on alentanut Israel-suhteidensa tasoa ja keskeyttänyt Israelin kanssa tehtyjen sotilaallisten sopimusten soveltamisen.

Turkki myötävaikuttaa edelleen yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan (YTTP) ja pyrkii lisäämään osallistumistaan YTTP-toimiin. Kysymys Berliini plus -järjestelyjä pidemmälle menevästä EU–Nato-yhteistyöstä, jossa kaikki EU:n jäsenvaltiot olisivat mukana, on ratkaisematta. Turkki ei ole mukauttanut kantaansa vastaamaan EU:n kantaa Wassenaarin järjestelyn jäsenyyttä koskevassa asiassa.

Varainhoidon valvonnassa, jonka osalta mukauttaminen on jo edennyt melko pitkälle, on edistytty jonkin verran. Julkista varainhoitoa ja valvontaa koskevan lain täytäntöönpanolainsäädäntö on kaikilta osin voimassa. Julkisen sektorin varainhoidon sisäistä valvontaa koskevaa asiakirjaa ja toimintasuunnitelmaa on tarkistettava. Turkin tilintarkastustuomioistuinta koskevan lain hyväksyminen oli merkittävä askel ulkoisen tilintarkastuksen mukauttamisessa vastaamaan kansainvälisiä standardeja. Turkin petostentorjunnan yhteistyörakenteen on edelleen vahvistettava koordinointitoimintaansa, toiminnallista riippumattomuuttaan ja operatiivista verkostoaan.

Edistyminen *varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten* osalta on vähäistä. Hallinnolliset valmistelut omien varojen järjestelmän perustamiseksi ovat hyvin alkuvaiheessa.

Islanti

Islanti täyttää edelleen **poliittiset jäsenyysehdot**. Islanti on toimiva demokratia, jossa on vahvat instituutiot ja jossa edustuksellisella demokratialla on syvälle juurtuneet perinteet. Maan tuomioistuinlaitos on edelleen korkeatasoinen, ja Islanti vahvistaa jatkuvasti jo korkeatasoista perusoikeuksien suojelua.

Kokoomushallituksen yhtenäisyyttä on koeteltu useita kertoja, mutta se on pysynyt vakaana. Kotimaan politiikkaa leimaa se, että poliittisilla voimilla ja väestön keskuudessa on erilaisia mielipiteitä liittymisestä EU:hun. Tiedotustoimet, joilla edistetään tietoon perustuvaa keskustelua Islannin liittymisprosessista, ovat alkaneet.

Sekä hallitus että parlamentti ovat edelleen toimineet hyvin. Huhtikuussa 2011 perustettiin perustuslakineuvosto käymään läpi perustuslakia ja ehdottamaan siihen muutoksia. Lisäksi on laadittu lainsäädäntöä, jolla edelleen vahvistetaan parlamentin ja julkishallinnon tehokkuutta.

Finanssikriisin poliittisia ja hallinnollisia seurauksia käsittelevän erityistutkintakomitean suositusten täytäntöönpano on edelleen edistynyt hyvin. Näiden suositusten mukaisesti valtakunnanoikeus kokoontui maaliskuussa 2011 käsittelemään entistä pääministeriä vastaan nostettua kannetta. Tämän seurauksena hänet pantiin toukokuussa 2011 syytteeseen vakavasta laiminlyönnistä. Samaan aikaan erityissyyttäjän virasto jatkoi työtään tehokkaasti. Se tutki lukuisia epäilyjä laittomista liiketoimintakäytännöistä pankkisektorilla. Ne ovat johtaneet joihinkin pidätyksiin.

Tuomioistuinlaitoksen tehokkuuden ja petostentorjuntakehyksen vahvistamisessa entisestään on edistytty. Tuomareita nimitettiin muutetun tuomioistuinlain mukaisesti, ja korruption vastainen YK:n yleissopimus ratifioitiin helmikuussa 2011. Eturistiriitojen osalta Islanti on alkanut laatia kohdennettuja käyttäytymissääntöjä ministereille ja joillekin työntekijäryhmille.

Islanti vaalii edelleen perusoikeuksia, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet mukaan lukien. Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva Euroopan neuvoston puiteyleissopimus on vielä ratifioitava.

Islannin **talous** elpyy hitaasti maan finanssikriisistä ja sitä seuranneesta pitkästä ja syvästä taantumasta. Kasvunäkymät ovat kuitenkin yhä heikot, sillä kotitaloudet ja yritykset ovat edelleen hyvin velkaantuneita. Talouspolitiikkaa suunnattiin edelleen kohti vakautusta, jota vahvisti IMF-ohjelman onnistunut toteutus. Viimeaikainen inflaation kiihtyminen sai keskuspankin nostamaan korkoja, kun taas finanssipolitiikka oli suhteellisen löysää. Menolähtöinen julkisen talouden sopeuttaminen julkisen velan vähentämiseksi kestävälle tasolle on edelleen haaste. Työttömyysaste on korkea, erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien. Vaikka pankkialan rakenneuudistuksessa on edistytty, talous kärsii yhä finanssialan toimimattomuudesta, ja pääomanliikkeiden rajoitusten poistaminen on keskeinen haaste.

Taloudellisten arviointiperusteiden osalta Islannin voidaan katsoa olevan toimiva markkinatalous. Finanssialan heikkoudet ja pääoman liikkeiden rajoitukset kuitenkin edelleen estävät resurssien tehokasta jakamista. Jos Islanti edelleen korjaa rakenteellisia heikkouksia asianmukaisella makrotalouspolitiikalla ja rakenneuudistuksilla, sen pitäisi selviytyä kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa keskipitkällä aikavälillä,.

Politiikkayhdistelmä, jossa keskitytään voimakkaasti valuuttakurssin vakauttamiseen ja julkisen talouden tervehdyttämiseen, on tukenut makrotalouden uudelleenvakauttamista. Kauppataseen ylijäämän ja valuuttakurssin vahvistumisen seurauksena keskuspankki alensi edelleen ohjauskorkoaan vuoden 2010 jälkipuoliskolla, mutta kiristi hieman rahapolitiikkaansa elokuusta 2011 lähtien, kun valuutta heikkeni ja vuotuinen inflaatio kiihtyi huomattavasti. Toimia julkisyhteisöjen tulojen vahvistamiseksi ja menoleikkausten toteuttamiseksi on jatkettu. Koska julkinen velka on suuri, toteutettiin toimenpiteitä jälleenrahoitusriskien pienentämiseksi ja paikallishallintoyksiköiden talouden vahvistamiseksi. Valuuttavaranto on kasvanut edelleen, ja keskuspankin tuoreet arviot viittaavat paremmin hallittavaan ulkomaanvelkaan. Yksityisen sektorin velkojen uudelleenjärjestelyn nopeuttamiseksi on toteutettu uusia toimenpiteitä. Tarkistettu pääomanliikkeiden vapauttamista koskeva strategia on hyväksytty. Sen toteuttaminen on edelleen haaste. Työmarkkinat ovat edelleen olleet joustavat ja osallistumisasteet melko

korkeita. Maan perusinfrastruktuuri on hyvä, luonnonvarat runsaat ja väestö kaiken kaikkiaan hyvin koulutettua.

Makrotaloudelliset riskit ovat kuitenkin edelleen suuria. Kotimainen kysyntä on piristynyt, mutta elpyminen perustuu pitkälti väliaikaisiin toimenpiteisiin, joilla on tuettu yksityistä kulutusta. Tulevaisuuden kasvun lähteisiin ja kasvun kestävyyteen liittyy edelleen riskejä ja epävarmuutta. Finanssiala kärsii edelleen heikkolaatuisista omaisuuseristä, ja keskeneräinen yksityissektorin velkojen uudelleenjärjestely estää edelleen tehokasta rahoituksenvälitystä. Julkinen velka on kasvanut yli 90 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden vakauttamistoimet ovat olleet jokseenkin lieviä, ja julkisen talouden haasteena on edelleen tuntuvien menoleikkausten toteuttaminen pitkän aikavälin kestävyyden lisäämiseksi. Julkisen talouden riskit johtuvat mittavista ehdollisista veloista ja ratkaisemattomasta Icesave-kysymyksestä. Kriisin jälkeinen syvä lama vaikuttaa edelleen voimakkaasti työmarkkinoihin, ja maan työttömyysaste on ennennäkemättömän korkea. Erityisesti nuoria on runsaasti työttöminä, ja pitkäaikaistyöttömien osuus on suuri. Kasvua, investointeja ja kehitystä estävät liiketoimintaympäristön heikkoudet, kuten korkeat markkinoillepääsyn esteet tietyillä sektoreilla. Teollisuuden rakenne oli edelleen varsin yksipuolinen.

Ensimmäisessä edistymiskertomuksessa noudatetun metodologian mukaisesti Islannin kykyä **täyttää jäsenyysvelvoitteet** on arvioitu sen perusteella, miten se on osallistunut Euroopan talousalueeseen (ETA), ottaen huomioon ETA:ssa myönnetyt poikkeukset ja ETA:n piiriin kuulumaton EU:n lainsäädäntö. Yleinen valmistautuneisuus EU:n säännöstön vaatimusten täyttämiseen on edelleen hyvä, erityisesti siksi, että Islanti osallistuu Euroopan talousalueeseen.

Icesave-kiista on ratkaisematta. Neuvottelupyrkimyksistä huolimatta uusi laki Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Alankomaille suoritettavan velan takaisinmaksun ehdoista hylättiin kansanäänestyksessä huhtikuussa 2011. Hallitus vahvisti, että kansanäänestyksen tulos ei vaikuta Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Alankomaille suoritettaviin maksuihin, joiden suorittaminen on määrä aloittaa loppuvuodesta 2011. Hallitus lähetti toukokuussa 2011 vastauksensa EFTAn valvontaviranomaisen (ESA) viralliseen ilmoitukseen toukokuulta 2010. ESA käynnisti kesäkuussa 2011 rikkomusmenettelyn toisen vaiheen antamalla perustellun lausunnon. Lausunnossa toistetaan kokonaisuudessaan aikaisemman virallisen ilmoituksen havainnot, joiden mukaan Islanti rikkoi talletussuojadirektiiviä. Euroopan komissio yhtyy ESAn oikeudelliseen analyysiin. Islannin hallitus toimitti vastauksensa ESAn perusteltuun lausuntoon syyskuun lopussa. Valvontaviranomainen tutkii nyt vastauksen tarkasti ennen kuin se tekee päätöksen jatkotoimenpiteistä tässä asiassa. Icesave-kiista on tässä vaiheessa edelleen ratkaisematta.

Valmistelut jäsenyysvelvoitteiden täyttämiseksi ovat jatkuneet ETA-sopimuksen piiriin osittain kuuluvilla osa-alueilla sekä ETA-sopimuksen ulkopuolelle jäävien lukujen osalta, vaikkakin suhteellisen hitaasti. Islannin lainsäädäntö on edelleen pitkälti yhdenmukaista EU:n säännöstön kanssa, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä ETA-sopimuksen piiriin kuuluvilla osa-alueilla, joita ovat muun muassa tavaroiden vapaa liikkuvuus, työntekijöiden vapaa liikkuvuus, sijoittautumisoikeus ja palvelujen tarjoamisen vapaus, pääoman vapaa liikkuvuus, julkiset hankinnat, yhtiöoikeus, immateriaalioikeudet, kilpailu, finanssipalvelut sekä tietoyhteiskunta ja tiedotusvälineet.

Edistymiskertomuksessa vahvistetaan, että seuraavat osa-alueet ovat liittymisprosessissa todennäköisesti haasteellisia: finanssipalvelut, maatalous ja maaseudun kehittäminen,

ympäristöasiat, kalastus, pääoman vapaa liikkuvuus, elintarviketurvallisuus sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikka, verotus ja tulli.

Hallinnollisten valmiuksien osalta olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että henkilöstöä ja määrärahoja on käytössä EU:hun liittymiseen liittyviin välttämättömiin valmisteluihin.

Islannin lainsäädäntö on *tavaroiden vapaan liikkuvuuden* osa-alueella edelleen pitkälti linjassa EU:n säännöstön kanssa. Islannissa ei kuitenkaan ole vireillä uutta lainsäädäntöä horisontaalisten toimenpiteiden ja ns. vanhan lähestymistavan mukaisen tuotelainsäädännön osalta. Monilla osa-alueilla, joilla on hyväksytty uutta EU:n säännöstöä, sen saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä on vielä vietävä päätökseen.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännöstön kanssa on edelleen korkealla tasolla *työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* osalta.

Sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskeva lainsäädäntö on edelleen pitkälti EU:n säännöstön mukaista postipalveludirektiiviä lukuun ottamatta. Palveludirektiivin täytäntöönpanosta ilmoitettiin heinäkuussa 2011.

Islanti soveltaa *pääoman vapaata liikkuvuutta* koskevaa EU:n säännöstöä pitkälti joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Finanssikriisin jälkimainingeissa Islanti kuitenkin soveltaa edelleen pääomanliikkeiden rajoituksia, jotka on poistettava EU:hun liittymiseen mennessä.

Julkisten hankintojen osalta Islannin lainsäädäntö on edelleen pitkälti yhdenmukainen EU:n säännöstön kanssa. Oikeussuojakeinoja ja puolustushankintoja koskeva mukauttaminen on vielä tekemättä.

Yhtiöoikeuden osalta Islannin lainsäädäntö on jo pitkälti EU:n kanssa yhdenmukainen, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä. Lainsäädännön mukauttaminen kirjanpitostandardeja ja kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja vastaaviksi on vielä kesken.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännöstön kanssa on edelleen korkealla tasolla *immateriaalioikeuksien* osalta, ja sillä on hallinnolliset valmiudet panna alan lainsäädäntö täytäntöön. Tarvitaan kokonaisvaltainen noudattamisen varmistava politiikka.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännöstön kanssa on edelleen korkealla tasolla *kilpailupolitiikan* osalta. Finanssikriisin seurauksena toteutettujen valtiontukitoimenpiteiden seuranta etenee tyydyttävästi.

Finanssipalveluja koskevan EU:n säännöstön täytäntöönpanemiseksi ja erityisesti sen tosiasiallisen noudattamisen varmistamiseksi sekä alan asianmukaista valvontaa varten tarvitaan lisätoimia. Icesave-kiista on ratkaisematta.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osa-alueella on joitakin aukkoja lainsäädännön saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskeva Islannin politiikka ei kokonaisuudessaan ole EU:n säännöstön mukaista, ja täytäntöönpanoa varten on perustettava asianmukaiset hallinnolliset puitteet.

Eräät osat Islannin lainsäädännöstä ja hallinnollisista puitteista eivät ole yhdenmukaisia *elintarvikkeiden turvallisuutta sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikkaa* koskevan EU:n

säännöstön kanssa. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota eläviä eläimiä, kasvinsuojeluaineita ja uuselintarvikkeita koskevan lainsäädännön aukkoihin.

Islanti ei ole aloittanut *kalastusalaa* koskevan lainsäädäntönsä yhdenmukaistamista EU:n säännöstön kanssa eikä luonut mekanismeja EU:n tukitoimenpiteiden täytäntöönpanoa ja seurantaa varten. Voimassa olevat kalastukseen kohdistuvia ulkomaisia investointeja koskevat rajoitukset eivät ole EU:n säännöstön mukaisia.

Liikenteen osalta on edistytty jonkin verran, erityisesti maantie- ja meriliikenteen osa-alueella. On kuitenkin vielä monia osa-alueita, joilla Islannin on saatettava EU:n lainsäädäntö osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Energialainsäädäntö on edelleen pitkälti EU:n säännöstön mukaista, öljyvaroja, sääntelyviranomaisen riippumattomuutta ja energiatehokkuutta lukuun ottamatta.

Islannin *verolainsäädäntö* on edelleen osittain EU:n säännöstön kanssa yhdenmukainen. On määriteltävä strategia, jolla saavutetaan tietotekniikan yhteenliitettävyys ja yhteentoimivuus verotusta koskevien EU:n IT-järjestelmien kanssa.

Talous- ja rahaliiton osalta lainsäädännön yhdenmukaistaminen rahapolitiikkaa koskevan EU:n säännöstön kanssa on edelleen kesken ja hallinnollisia rakenteita on edelleen vahvistettava.

EU:n metodologian mukaisten *tilastotietojen* saatavuutta on edelleen parannettava erityisesti yritystilastojen, työmarkkinatilastojen ja maataloustilastojen osalta.

Islanti soveltaa ja panee täytäntöön huomattavaa osaa *sosiaalipolitiikkaan ja työllisyyteen* liittyvää EU:n säännöstöä. Kokonaisvaltainen työllisyysstrategia on vielä laadittava.

Islannin valmistautumisaste on *yritys- ja teollisuuspolitiikan* osa-alueella edelleen korkea. Finanssikriisi vaikuttaa yhä pk-yritysten rahoituksen saantiin.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus *Euroopan laajuisia verkkoja* koskevien EU-normien kanssa on edelleen hyvällä tasolla.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa Islannin on määritettävä koheesiopolitiikan täytäntöönpanosta vastaavat laitokset.

Tuomioistuinlaitoksen ja perusoikeuksien osa-alueella valmistelut etenevät edelleen hyvin. Tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden ja petostentorjuntakehyksen vahvistamisessa entisestään on edistytty. Näiden toimenpiteiden täytäntöönpanoa on edelleen seurattava. Kansalaisten oikeuksia ja tietosuojaa koskeva lainsäädäntö ei vastaa vielä EU:n säännöstöä.

Islanti soveltaa edelleen Schengenin sopimusta, ja se on pitkälti yhdenmukaistanut lainsäädäntönsä EU:n säännöstön kanssa *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* osa-alueella. Kansainvälisten sopimusten ratifiointi ja täytäntöönpano edellyttävät lisätoimia.

Islanti on edelleen pitkällä EU:hun liittymisen ja *Euroopan tutkimusalueeseen* yhdentymisen valmistelujen osalta.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännöstön kanssa on edelleen korkealla tasolla *koulutuksen ja kulttuurin* osalta.

Ympäristöä ja ilmastonmuutosta koskevien lainsäädännöllisten ja hallinnollisten puitteiden vahvistamisessa on edistytty jonkin verran. Luonnonsuojelua ja veden laatua koskeva lainsäädäntö ei ole vielä täysin yhdenmukainen EU:n säännöstön kanssa. Islannin on asteittain yhdenmukaistettava kansainvälisillä ympäristöfoorumeilla esittämänsä kannat EU:n kantojen kanssa ja ratifioitava jäljellä olevat monenväliset sopimukset.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus *terveyden ja kuluttajien suojelua* koskevien EU-normien kanssa on edelleen hyvällä tasolla. Kuluttajansuojan osa-alueella tarvitaan kuitenkin vielä lisätoimia.

Tullilainsäädäntö on edelleen osittain EU:n säännöstön mukaista. Tarvitaan huomattavia toimia lainsäädännön eroavaisuuksien poistamiseksi erityisesti tullisäännösten, taloudellisesti vaikuttavien tullimenettelyjen, tullittomuuden ja turvallisuusnäkökohtien osalta. Valmistelut liittymisestä alkavaa EU:n säännöstön tosiasiallista täytäntöönpanoa varten on vielä aloitettava. Erityisesti on huolehdittava yhteenliitettävyydestä EU:n IT-järjestelmien kanssa.

Ulkosuhteissa on edistytty edelleen, erityisesti kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun osa-alueella. Islannin on vielä tultava jäseneksi Kimberleyn prosessiin.

Islannin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännöstön kanssa on edelleen korkealla tasolla *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* osalta. Painoarvo, jonka Islanti antaa arktisen alueen politiikalle, korostaa sen sitoutumista aktiiviseen rooliin Pohjois-Euroopan alueellisissa järjestöissä.

Varainhoidon valvonnan sääntelyssä on edistytty vähän. Tarvitaan lisätoimia julkisen sektorin varainhoidon sisäistä valvontaa koskevan asiakirjan valmistelemiseksi ja sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen erottamiseksi toisistaan. Valmistautumista EU:n taloudellisten etujen suojelemiseen on yhä parannettava.

Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten osalta Islanti on saavuttanut hyvän yhdenmukaisuustason politiikanaloilla, joihin luku pohjautuu ja jotka vaikuttavat siihen. Islanti on jatkanut sen määrittämistä, miltä osin lainsäädäntöä on yhdenmukaistettava EU:n säännöstön kanssa. Tarvitaan hallinnollisia valmisteluja ja konsepteja omien varojen järjestelmän perustamiseksi. Koordinointirakenne on vielä virallisesti perustettava.